
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНИХ МОВ
У ДОСЛІДЖЕННЯХ СТУДЕНТІВ**

Випуск 11

Частина 2

Л–Я

Харків 2015

УДК 81 (082)

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 6 від 19 червня 2015 р.)

Редакційна колегія

Відповідальні редактори:

Пасинок В.Г. (проф., декан факультету іноземних мов),

Онщенко Н.А. (доц., заст. декана)

Безугла Л.Р. (проф.)

Самохіна В.О. (проф.)

Бондаренко Є.В. (доц.)

Солошук Л.В. (проф.)

Криворучко С.К. (проф.)

Шевченко І.С. (проф.)

Морозова О.І. (проф.)

Черновол-Ткаченко О.О. (доц.)

Тарасова С.О. (*відповідальний секретар*)

Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики навчання іноземних мов в дослідженнях студентів: збірник статей. – Вип. 11, Ч. 2. – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 172 с.

ISBN 978-966-285-241-7

До збірника увійшли студентські статті, які досліджують проблеми семантики та прагматики мовних одиниць, особливості міжкультурної комунікації, концепти та їх дискурсивні реалізації, комунікативні стратегії в дискурсі, питання перекладу мовних одиниць, аспекти творів зарубіжної літератури, а також навчання іноземних мов у середніх та вищих навчальних закладах.

Адреса редакційної колегії:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,

факультет іноземних мов,

тел. (057) 707-53-43

ISBN 978-966-285-241-7

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2015

ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КУБИНСЬКОГО ВАРІАНТУ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ

Лавріненко К.П. (Харків)

Науковий керівник: ст. викл. Лановий Г.М.

Лавріненко К.П. Фонетичні особливості кубинського варіанту іспанської мови. Стаття присвячена розгляду іспанської мови на Кубі в контексті мов латиноамериканських країн; висвітленню особливостей іспанської мови в Латинській Америці та на Іберійському півострові; визначенню фонетичних особливостей іспанської мови на Кубі, порівнянню іспанської мови Іспанії з кубинською формою; дослідженню фонетичних особливостей іспанської мови на Кубі; розгляду тем про вокалізм на Кубі.

Ключові слова: кубинський варіант іспанської мови, норма вимови, просторіччя, розмовний стиль, літературний стиль, вокалізм, голосні, редукція, омофонія.

Лавриненко К.П. Фонетические особенности кубинского варианта испанского языка. Статья посвящена рассмотрению испанского языка на Кубе в контексте языков латиноамериканских стран; изучению особенностей испанского языка в Латинской Америке и на Иберийском полуострове; определению фонетических особенностей испанского языка на Кубе, сравнению испанского языка Испании с кубинской формой; исследованию фонетических особенностей испанского языка на Кубе; рассмотрению темы вокализм на Кубе.

Ключевые слова: кубинский вариант испанского языка, норма произношения, просторечие, разговорный стиль, литературный стиль, вокализм, гласные, редукция, омофония.

Lavrinenko K.P. Phonetic peculiarities of Cuban variant of Spanish. The article is dedicated to the Spanish language in Cuba in the context of Latin American countries; to the observation of the Spanish language in Latin America and in the Iberian Peninsula; to the definition of phonetic features of Spanish language in Cuba; to the comparison of the Spanish language in Spain and in Cuban; to the investigation of phonetic features of the Spanish language in Cuba; consideration of the topic vocalism in Cuba.

Keywords: Cuban variant of Spanish, pronunciation rule, vernacular, colloquial style, literary style, vocalism, loud, reduction, homophony.

Актуальність теми про кубинський варіант іспанської мови як приклада мовної варіативності обумовлена недостатньою розробленістю проблем варіантності іспанської мови в Латинській Америці, її малою вивченістю в іспаномовних країнах, низьким рівнем аналізу фонетичних, морфологічних і лексичних одиниць.

Актуальність статті також пов'язана зі зростаючою роллю міжнародних контактів і необхідністю досягнення взаєморозуміння між народами в діалозі культур. Оскільки на даний момент іспанська мова є однією з найпоширеніших мов у світі – 6 % від усього населення планети – дане питання дозволяє охопити не тільки мовну, але й територіальну сферу. Іспанська мова представляє широкі можливості для вивчення національно-культурної специфіки мовної поведінки, що пов'язано насамперед з її величезною територіальною поширеністю, своєрідністю національних культур її носіїв, різноманітністю її етнічного складу і рядом інших причин.

Об'єктом дослідження є кубинський варіант іспанської мови.

Предметом є особливості іспанської мови з переважною увагою до кубинського варіанта.

Загальні норми правильної вимови як в Іспанії, так і в Латинській Америці ґрунтуються на фонетичній структурі мови Кастилії. Але оскільки існують відмінності у вимові в Іспанії й Латинській Америці, то, як вказує відомий іспанський вчений Менендес Пидаль, доречно говорити про існування двох типів культурної вимови іспанської мови: європейський та американський. Не можуть існувати думки, що іспанська краще й чистіше іспано-американської, – пише Менендес Пидаль, підкреслюючи спільність вимови тієї та іншої, незважаючи на регіональні відмінності [1, с. 296].

З огляду на різні умови, що впливають на формування норми, у кожній латиноамериканській країні складається своя норма вимови.

Але слід урахувати, що навіть у межах норми вимова не одноманітна. Хоча й існує безліч перехідних форм, обмежимося лише такими важливими, як повний і розмовний стилі в межах однієї літературної норми, які можуть іноді різко відрізнятися один від одного.

Розглядаючи норму вимови іспанської мови на Кубі, ніяк не можна залишити осторонь питання про просторіччя.

Норма й просторіччя – взаємозалежні й взаємодіючі категорії. З одного боку, у норму можуть проникати окремі явища просторіччя й залишатися в ній. З іншого боку, норма може сприяти зникненню яких-небудь просторічних форм. Норма встановлюється усередині мови колективом людей у процесі постійного спілкування. Описуючи норму вимови, ми лише констатуємо якісь факти усередині мови.

У даній статті розглядається вимова Гавани, яка вважається нормативною для всієї країни. Однак, треба відзначити, що між шістьма провінціями Куби існують відмінності у вимові, особливо в міру віддаленості однієї провінції від іншої.

При першому вже знайомстві з іспанською мовою на Кубі звертає на себе увагу той факт, що легко розуміючи мову диктора по радіо, виступ кубинців на зборах (незважаючи на деякі дуже характерні риси вимови),

дуже важко стежити за звичайною розмовною кубинців між собою, тобто відчувається явна відмінність між повним і розмовним стилями мови.

Повний стиль кубинської мови характеризується повільністю й достатньою чіткістю, паузами між відрізками фрази.

Розмовний стиль відрізняється дуже швидким темпом мови, ослабленням і навіть «проковтуванням» багатьох приголосних звуків. Матеріалами для вивчення цього стилю послужили записи кубинської вимови, зроблені кубинським фольклористом Хосе Сеосане [2, с. 210], дорожні нотатки іспанського письменника Хуана Гойтисоло, що здійснив у 1962 році поїздку по Кубі. Усі враження він відбив у цих нотатках, розповівши про деякі особливості кубинської вимови і його особисті спостереження [3, с. 78].

В іспанській мові голосні є більш стійким елементом, ніж приголосні, і відмінності у вимові, які відрізняють одну країну від іншої, виражаються, в основному, у системі приголосних фонем.

Однак у вимові голосних фонем також спостерігаються різні варіанти. Одним із факторів, що впливають на якість голосних звуків, є наголос і розташування ненаголошених звуків стосовно місця цього наголосу. Але незважаючи на те, що ненаголошені голосні в іспанській мові звучать ослаблено, вони ніколи не змінюються настільки, щоб втратити істотний характер типу, до якого вони відносяться. «В іспанській мові ніколи не буває такої редукції ненаголошених голосних, як в італійській, де голосні можуть міняти навіть свою акустичну якість, або як у французькій, де вони іноді взагалі перестають звучати», – пише Наварро Томас [4, с. 217], характеризуючи норму літературної вимови іспанської мови.

При вивченні кубинського вокалізму в повному стилі був помічений повний його збіг з літературною нормою Іспанії. Що стосується розмовного стилю мови, то тут можна відзначити деякі особливості, властиві ненаголошеним голосним.

У розмовному стилі деякі такі особливості виникають у зв'язку з іншим явищем, а саме: у зв'язку з зникненням кінцевого -s. Це особливо важливо для дієслівних закінчень 2-ої особи однини, іменників, прикметників та дієприкметників множини, де зникнення -s приводить до омофонії двох словоформ: дієслів 2-ої і 3-ої особи однини (Presente, Futuro) та дієслів 1-ої, 2-ої та 3-ої особи однини (Presente de Subjuntivo, Pretérito Imperfecto, Imperfecto de Subjuntivo), а також іменників, прикметників та дієприкметників однини та множини. Однак зроблені спостереження показують, що омофонія в цьому випадку є неповною: оскільки зникнення кінцевого [s] є не випадковою, а характерною рисою розмовного стилю, то тут намічається тенденція до фонологічного протиставлення комбінаторних варіантів ряду голосних фонем.

Таким чином, протиставляються більш переднє [a] у словоформах 3-ої особи й більш заднє [a] у словоформах 2-ої особи однини дієслів 1 дієвідміни Presente: va [ba] – vas [ba].

Аналогічне явище спостерігається між формами однини та множини іменників, прикметників та дієприкметників жіночого роду: linda ['linda] – lindas ['linda].

Більша закритість або відкритість [e] – [e] та [e] служить для розрізнення 2-ої та 3-ої особи однини дієслів II й III дієвідміни Presente: come ['kome] – comes ['komes].

А більша закритість або відкритість [o] – [o] і [o] – для розрізнення однини та множини іменників, прикметників та дієприкметників чоловічого роду: *mono* ['mono] – *monos* ['mono]. Таким чином, хоча кінцевий -s відсутній, голосні [a], [e], [o] поводяться так, як ніби вони знаходилися в закритому ненаголошеному складі: [a], [e], [o].

Однією з рис, характерних для вокалізму Латинської Америки взагалі та Куби, зокрема, є стягнення зяяння -**ea**- в іменниках і дієсловах, що закінчуються на -**ear**: *pachangueaste* [pacah'gjahte].

Існують випадки переходу ненаголошеного [i] в [e]: *miliciano* [meli'sjano].

Досить суттєвою рисою розмовного стилю на Кубі є випадіння ряду голосних у певних позиціях або їх злиття з наступними голосними. Таке злиття з'являється звичайно в дуже швидкій, недбалій вимові, але, в основному, це явище спостерігається в просторіччі. Може відбуватися злиття двох будь-яких голосних, що стоять поруч:

- а) злиття однакових голосних: *después de eso* [deh'pweh'deso];
- б) елізія попереднього голосного: *todo el mundo* [tol'mundo];
- в) випадання наступного голосного: *ella está* [eya'hta];

Подібні явища злиття або втрати ненаголошених голосних характерні для просторіччя й інших латиноамериканських країн, як наприклад, Мексики, Еквадору, Пуерто-Ріко, Домініканської Республіки.

Звичайним для розмовного стилю є ослаблення ненаголошених голосних наприкінці слова: *tuchacho* [mu'caso].

У даній статті був здійснений аналіз однієї із найважливіших особливостей кубинської форми іспанської мови, а саме: фонетичної.

Порівнюючи кубинську норму вимови з іспанською, ми бачимо, що вони акустично різні. Досліджуючи норми іспанської вимови на Кубі, необхідно враховувати вплив на її становлення такого фактора, як революційний процес. У зв'язку з чим у мові з'явилися форми, які раніше вважались просторічними, а тепер, у силу їх загального поширення, стали нормою.

Система кубинського вокалізму особливих змін не зазнає, тому що голосні в іспанській мові є більш стійкими елементами мови, ніж

приголосні. Однак, одним з факторів, що впливають на якість голосних звуків є наголос і розташування ненаголошених звуків стосовно місця цього наголосу. При вивченні кубинського вокалізму в повному стилі був помічений повний його збіг з літературною нормою Іспанії. Що стосується розмовного стилю, то тут відзначаються деякі особливості, властиві ненаголошеним голосним.

Література

1. Menéndez Pidal R. Manual de gramática histórica española / R. Lapesa – 8 ed. – Madrid : Gredos, 1980. – 296 p.
2. Seoane J. Cuentos de aparecidos / J. Seoane. – Santa Clara : Univ. Central de las Villas, 1963. – 210 p.
3. Иванова Л.Т. Испанский язык на Кубе / Л.Т. Иванова, Н.А. Мартынова, З.И. Хонкасало. – М. : Высшая школа, 1971. – 78 с.
4. Navarro T. Estudios de fonología española / T. Navarro. – Syracuse, NY : Syracuse University Press, 1946. – 217 p.

УДК 811.133.1

**ДРУЖИНА ЯК ДИСКУРСИВНА ОСОБИСТІСТЬ
В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ:
ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ**

Лупинос Ж.В. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, професор Солощук Л.В.

Лупинос Ж.В. Дружина як дискурсивна особистість в сучасному англomовному дискурсі: вербальні та невербальні аспекти. Статтю присвячено дослідженню особливостей застосування вербальних та невербальних комунікативних компонентів дружиною як суб'єктом сімейного діалогічного дискурсу. У статті узагальнюється роль дружини в межах сімейного дискурсу та описуються основні особливості поведінки дружини в умовах кооперативно та конфліктно спрямованого дискурсу.

Ключові слова: вербальні компоненти, дискурсивна особистість, конфліктне спрямування, кооперативне спрямування, невербальні компоненти, сімейний дискурс.

Лупинос Ж.В. Жена как дискурсивная личность в современном англоязычном дискурсе: вербальные и невербальные аспекты. Статья посвящена исследованию особенностей употребления вербальных и невербальных компонентов женой как субъектом семейного диалогического дискурса. В статье обобщается роль жены в семейном дискурсе и описываются основные особенности поведения жены в условиях кооперативно и конфликтно направленного дискурса.

Ключевые слова: вербальные компоненты, дискурсивная личность, конфликтная направленность, кооперативная направленность, невербальные компоненты, семейный дискурс.

Lupynos Zh.V. The wife as a discursive personality in the present-day English discourse: verbal and non-verbal aspects. This paper examines the peculiarities of the verbal and non-verbal components of communication used by the wife within the family discourse. The family role of the wife and the main aspects of her behavior in the cooperative and conflict discourse are defined in this paper.

Key words: conflict discourse, cooperative discourse, discursive personality, family discourse, non-verbal components, verbal components.

У процесі спілкування люди обмінюються не лише інформацією, а й почуттями, емоціями, поглядами, тому комунікативні прояви не обмежуються лише письмовими чи усними текстами. Зараз безсумнівним є те, що спілкування поєднує в собі як вербальні, так і невербальні компоненти, адже мовлення не можна сприймати абсолютно відокремлено від семантики жестів, міміки, поглядів, поз, інтонації тощо [3, с. 32]. Встановлено, що в процесі взаємодії людей за рахунок невербальних засобів здійснюється від 60 до 80 % комунікацій, решта – за допомогою вербальних [1, с. 58]. Тому останнім часом в лінгвістиці простежуються тенденції все інтенсивнішого фокусування уваги на вивченні невербальних аспектів мовлення з метою кращого розуміння їхніх функцій, значень та впливу, а також вироблення вміння оптимально правильно ними користуватись.

Сімейний дискурс належить до особистісно-орієнтованого типу дискурсу, а це передбачає відносно вільний характер вибір вербальних та невербальних компонентів спілкування, зумовлений близькістю учасників дискурсу та їхнім бажанням реалізувати свої інтенції. Метою цієї статті є визначення ролі дружини як дискурсивної особистості у межах сімейного дискурсу англomовної лінгвокультурної спільноти. Об'єктом дослідження виступає мовлення дружини як суб'єкту сімейного дискурсу, а предметом – особливості використання нею вербальних та невербальних компонентів комунікації у діалогічному дискурсі.

Сучасне вивчення теми дружини як дискурсивної особистості спирається на наявність характерних ознак мовлення дружини, зумовлених соціальною роллю, статусом в сім'ї, специфічністю обставин, за яких виникає сам дискурс. Беручи до уваги все більш зростаючі тенденції фемінності в сучасному світі та незмінну зацікавленість суспільства у родинних стосунках, лінгвістичні дослідження фокусуються на опрацюванні конкретних аспектів дискурсу, що в теорії та на практиці дозволяє оперувати здобутими знаннями з метою удосконалення

комунікації. Таким чином, актуальність притаманна роботам, що виконуються із залученням прагматичного, психологічного та гендерного підходів.

Традиційно саме дружина в сім'ї здійснює підтримання міжособистісних стосунків, заохочує членів сім'ї до спілкування. Це не означає, що чоловіки на інтенціональному рівні не прагнуть ініціювати розмову і закликати близьких до вербального обміну, проте саме дружини вдаються до прийомів презентування різноманітних тем для обговорення, застосування стилістичних засобів (гіпербол, сарказму, порівнянь), лексичних одиниць з негативною поляризацією.

Основними стратегіями в межах рольової конфігурації *дружина-чоловік* є стратегії здійснення впливу, захисту власного "Я" та підтримання міжособистісних стосунків. Дружина зазвичай користується такими тактиками, як виклик співчуття, нагадування минулого та використання непрямих деректив. Такі невербальні комунікативні елементи як мовчання, плач, демонстрування болю вважаються найбільш ефективними для виклику співчуття [2]. Комунікативними прийомами адресанта-дружини є знаходження "слабких місць" адресата-чоловіка та вибір конкретних комунікативних засобів впливу.

Комунікативний процес при цьому може відбуватися як в симетричних (при взаємній повазі чоловіка й дружини та наявності рівних умов, які є підґрунтям для комунікації), так і в асиметричних умовах (коли дружина займає нижче або вище соціальне положення; пригнічується чоловіком; виконує роль домогосподарки, не маючи здатності реалізувати свій потенціал на робочому місці тощо). Тобто сімейний дискурс може мати як кооперативне, так і конфліктне спрямування.

В умовах кооперативної спрямованості дискурсу дружина використовує пестливі слова, експресивні пафосні фрази (коли мова йде про вираження почуттів), риторичні запитання тощо. Що стосується невербальних компонентів – найчастіше застосовуються проксемічні компоненти скорочення дистанції між дружиною та чоловіком, просодичні засоби, виражені стишенням голосу, зміною інтонації на м'якшу і, звісно ж, різноманітні кінесичні елементи (посмішка, жести, підморгування тощо).

Однією з основних тактик, що застосовує дружина, для досягнення взаєморозуміння з чоловіком є вмиле ухиляння від суперечок, замовчування власних протестів (коли такі виникають внаслідок розходження інтересів) на користь встановлення гармонійних стосунків. Реалізується так звана "політика умиротворення" чоловіка:

(1) *There was no reply. Lucy whispered in his ear again.*

*"Happy Christmas, my own true love," and this time he murmured a reply.
"Let's just put all such religious cant behind us".*

Lucy did not say anything. She loved him, but she loved Christmas too, and always had (2 : 197).

Люсі, знаючи про те, що чоловік не розділяє її захоплення Різдвом, все ж намагається встановити з ним вербальний контакт на цю тему, використовуючи пестливі епітети та вдаючись до техніки застосування просодичного невербального засобу обережного стишення голосу.

Не менш важливою є тактика комічного акцентування чоловічих слабкостей з метою спонукання у партнера бажання довести протилежне і таким чином досягти бажаного результату:

(2) *Sandra opened the window and slowly brushed her hair.*

"I guess, I'll have to find a job," she said with a deep sigh.

"No, please, don't say that!" begged Carl. "My paintings will sell, I promise. We just have to wait a little bit."

"And what if they don't? We can't live on your artistic spirit, my dear." – Sandra said softly.

"Hon, just tell me what to do. I am a man, I'll work as hard as I can to make you happy" (2 : 34-35).

У другому прикладі застосовуються кінесичні компоненти зітхання, повільних рухів рук, що створює ефект драматичності ситуації. Разом з цим спостерігаємо один з просодичних засобів – пом'якшення і приглушення інтонації. Вибір вербальних компонентів діалогу розрахований на провокування відчуття вини і бажання її спокутувати. Сандра небагатослівна, але майстерно показує техніку маніпуляції чоловіком (Карл – художник, який проходить через творчу кризу, і на даний момент не може забезпечувати дружину, яка ніколи не працювала і не мала такого бажання). Звісно, успіх застосування таких комунікативних компонентів можливий за умови наявності глибоких почуттів зі сторони чоловіка.

У межах конфліктно спрямованого дискурсу дружина використовує мовленнєві засоби, спрямовані на встановлення своєрідного бар'єру між нею та чоловіком, що зумовлено бажанням відстояти власну думку, захистити гідність, виразити несхвалення, засудження аморальної, на думку, дружини поведінки. Серед вербальних засобів, що використовуються в таких діалогічних ситуаціях – часте застосування емпатичних розділових питань, оперування довгими реченнями, які насичено синонімами, епітетами тощо; вдавання до прийомів гіперболізації, іронії, сарказму і т.д. Невербальні компоненти дискурсу конфліктного спрямування – збільшення дистанції між чоловіком та дружиною, різкі жести, підвищення голосу, грубі інтонації, невдоволений вираз обличчя.

Так, у прикладі третьому показано, що важливим аспектом сімейного життя є його сприйняття суспільством. У конфліктній ситуації, яка не може бути вирішена простим способом, у подружжя може виникнути страх

реакції на цю ситуацію з боку оточуючих, що іноді призводить навіть до її погіршення:

- (3) *"I think it would be best if I moved out", I say quietly.*

"Is that your answer to what is happening?" she says. "To run away from your marriage?"

Her choice of words, her tone, her body language, everything is designed to provoke rather than to bring about peace.

"I don't want you to go", she says.

"...I could stay at my parents', I suppose'.

"Don't," she says urgently. "Please don't. I don't want them to know what we are doing to ourselves – what a mess we are making of everything"
(1 : 167).

Цей приклад демонструє неможливість знаходження компромісу, що призвело до необхідності встановлення відстані між чоловіком та дружиною для можливого створення умов покращення ситуації в майбутньому. Тактика Іззі у цій ситуації є змінною. Спочатку за допомогою провокаційних питань, кінесичних та просодичних засобів вона ініціює початок сварки, потім відступає шляхом використання реквестиву, бо виникає загроза перенесення цього конфлікту за межі родинного кола [4, с. 46].

Налаштування на кооперативний лад у сімейному дискурсі стає неможливим, коли дружина починає відчувати, що її права як самостійної особистості пригнічуються:

- (4) *"You want to pull me down," sneared Ellaine. "You think finally you've got me to yourself and defeated me and I can't get away", she stood up to face him and made one step forward. "Well, you are wrong" (2 : 57).*

У цьому фрагменті використовуються проксемічні та кінесичні невербальні компоненти, акцентування займенника *you* з метою виділення контрасту між *you* та *I*, спостерігається одностороннє ведення діалогу.

Роблячи висновки, наголошуємо на тому, що вивчення особливостей ведення дискурсу зі сторони дружини спрямоване на глибше розуміння певної поведінки дружини як дискурсивної особистості та аналіз наслідків процесу конфліктно чи кооперативно спрямованого сімейного дискурсу.

У межах цієї теми перспективним є дослідження лінгвістичних особливостей поведінки дружини на різних етапах подружнього життя та в різних матеріальних умовах існування.

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф.С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2009. – 376 с. 2. Бігарі А.А. Дискурс сучасної англомовної сім'ї : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" /

А.А. Бігари. – К., 2006. – 21 с. 3. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі [монографія] / Л.В. Солощук. – Харків : Константа, 2006. – 300 с. 4. Coates J. Women talk / J. Coates – Oxford : Blackwell Publishers, 1996 – 456 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Gayle M. Dinner for Two / Mike Gayle. – London : Hodder and Stoughton, 2007. – 340 p. 2. Weldon F. Wicked Women / Fay Weldon. – London: Flamingo, 1996. – 289 p.

УДК811.133.1'373:373.5.091.33

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ
УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ**

Макаренко О.В. (Харків)

Науковий керівник: викл. Андрущенко А.О.

Макаренко О.В. Методика навчання франкомовної лексики учнів старшої школи. У статті розглянуто згадані фактори: рівні, що характеризують процес засвоєння лексичного запасу, лексичний мінімум учнів старшої школи, труднощі навчання франкомовної лексики, врахування емоційного фактора в мовленні.

Ключові слова: лексична одиниця, іншомовна комунікативна компетентність, мовлення.

Макаренко О. В. Методика обучения франкоязычной лексики учеников старшей школы. В статье рассмотрены упомянутые факторы: уровни, характеризующие процесс усвоения лексического запаса, лексический минимум учащихся старших классов, трудности обучения франкоязычной лексики, учета эмоционального фактора в речи.

Ключевые слова: лексическая единица, иноязычная коммуникативная компетентность, речь.

Makarenko O. V. French Vocabulary teaching methods for high school students. The article analyses the next factors: levels that describe the process of learning vocabulary, lexical minimum of high school students, difficulties of learning French vocabulary and emotional factor in the speech.

Key words: lexical units, communicative competence in foreign languages, speech.

Важливим компонентом загальної фахової компетентності майбутніх філологів є лексична компетентність. Однак цьому питанню за останній час не приділялася належна увага. Враховуючи той факт, що країна

перебуває на шляху модернізації, зміст навчання іноземних мов змінюється. А це, у свою чергу, викликає необхідність у пошуку нових способів навчання лексичного матеріалу. Це і пояснює актуальність статті.

Об'єктом дослідження роботи є процес формування лексичних навичок у учнів старшої школи. Предметом дослідження виступає методика формування лексичних навичок французької мови. Мета дослідження полягає в тому, щоб дослідити методики навчання франкомовної лексики учнів старшої школи та виявити особливості у формуванні лексичного запасу.

Роль лексики у процесі вивчення іноземної мови величезна. Одиницею навчання лексичного матеріалу є лексична одиниця, яка може бути не лише словом, але й сталим словосполученням і навіть реченням (тобто таким, що не змінюється у мовленні). Мовленнєві лексичні навички лежать в основі усіх видів мовленнєвої діяльності, отже слід формувати лексичні навички аудіювання, говоріння, читання та письма.

У процесі становлення іншомовної лексичної компетентності деякі дослідники (А.Е. Сиземіна, А.Н. Шамоу) умовно виділяють декілька рівнів, що характеризують процес засвоєння лексичного запасу. Згідно із А.Н. Шамоу, формування лексичної компетентності починається насамперед з акумулювання емпіричних знань – спостережень за функціонуванням лексичних одиниць в різних комунікативних контекстах (усному та письмовому). На цьому етапі учні отримують уявлення про звукові та графічні образи лексичної одиниці, формуються зв'язки між іншомовним словом і його значенням. Другий рівень формування лексичної компетентності передбачає формування навичок застосування досліджуваних лексичних одиниць, встановлення міцних зв'язків між лексичними одиницями і їх значенням. Третій рівень формування лексичної компетентності пов'язаний з набуттям теоретичних знань про лексичні системи мови, що вивчаються. Фінальний, четвертий, рівень формування лексичної компетентності передбачає розвиток навичок живих лексичних одиниць для вирішення різних комунікативних завдань [3, с. 3–4].

Згідно із «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» [2] рівень іноземної мови на кінець одинадцятого класу має відповідати рівню В1. Необхідно зазначити, що для успішного складання іспиту, вчитель, по-перше, повинен відібрати а) фонетичний, б) лексичний – загальнономовний, загальнонауковий в) морфолого-синтаксичний мінімум у відповідності з рецептивною і продуктивною сторонами поставленої мети навчання. У практиці застосовуються такі основні принципи: 1) семантичний, який полягає в тому, що слова, які відбирають, повинні виражати найбільш важливі

поняття з тієї тематики, з якою учні зустрічаються, вивчаючи іноземну мову. Тобто, кожна тема повинна охоплювати певне коло слів для побудови різних висловлювань; 2) принцип поєднання і стилістичної необмеженості (лексичний мінімум містить слова, вживання яких не обмежується якимось одним мовним стилем); 3) словотворчої цінності та частотності (виділення з загального відібраного мінімуму активної лексики проводиться на основі тематики для усної мови). 4) принцип багатозначності слів; 5) принцип здатності будувати нові слова [1].

По завершенню процесу підбору лексики, виникає питання, яким чином допомогти учням запам'ятати слова. Складність запам'ятовування іноземної лексики знаходиться в закономірностях сприйняття слів і зберігання їх у довгочасній пам'яті. У свідомості людини формується сигнал, який буде зберігатися в довгочасній пам'яті. Спираючись на цілий ряд психологічних досліджень останнього часу і враховуючи експериментальні дані, які виявили залежність між сприйняттям і запам'ятовуванням, з одного боку, та інформаційним навантаженням об'єкта, можливо припустити, що складність іноземного слова залежить від кількості інформації, яка в ньому міститься [5]. Питання складності слів розглядає теорія інформаційного навантаження. Вона розглядає інформацію як вибір певного елементу. На інформаційне навантаження слова впливають характер його багатозначності, параметри його зовнішньої валентності, наявність інтерференції.

Найпростішими вважають слова, які мають схожу форму та значення. (франц. *vocabulaire*, англ. *vocabulary*, італ. *vocabolario*). Також ускладнює вивчення іноземних мов вимова та орфографія слів. Це означає, що на ранніх етапах навчання необхідно приділити особливу увагу вивченню звуків та буквосполучень. Довжина слова – це ще один чинник, що впливає на процес засвоєння слова у повному обсязі. На практиці цю проблему можна вирішити шляхом побудови семантико-структурного гнізда. Ще однією проблемою може бути значення лексичної одиниці, яке повністю не співпадає із значенням на рідній мові. На практиці цю проблему можна вирішити шляхом логічного опрацювання слова, що веде до зменшення неозначеності, встановлення зв'язків [5].

Л.С. Виготський, Н.В. Вітт, С.Л. Рубінштейн досліджували функціонування емоційного фактора в мовленні [4]. Ученими доведено, що засвоєння іноземної мови на емоційному тлі сприяє більш якісному закріпленню й нагромадженню мовних і мовленнєвих засобів, більш активному здійсненню процесу автоматизації мовленнєвих навичок. Тільки емоційно забарвлене спілкування викликає особистісне ставлення з боку тих, хто навчається, стимулює інтерес і бажання опанувати іноземну мову [3, с. 15]. Тієї ж думки дотримується методист С. Томбарі. На

першому етапі він пропонує учням скласти речення або розповідь із використанням слів, які вивчаються, але із використанням випадків із власного життя (він називає цей процес персоналізація). На другому етапі він пропонує скласти питальні речення із використанням активних слів (під активними словами ми розуміємо ті, що вивчаються). На третьому етапі він пропонує скласти асоціативний ланцюг слів із кожним новим словом [5].

Таким чином, можемо зробити висновок, що формування лексичної компетентності є складним процесом, що вимагає неабияких зусиль як від учнів, так і від викладачів. Він починається із акумулювання емпіричних знань – спостережень за функціонуванням лексичних одиниць в різних комунікативних контекстах. Другий рівень формування лексичної компетентності передбачає формування навичок застосування досліджуваних лексичних одиниць, встановлення міцних зв'язків між лексичними одиницями і їх значенням. Третій рівень пов'язаний з набуттям теоретичних знань про лексичні системи мови, що вивчаються. Фінальний, четвертий, рівень формування лексичної компетентності передбачає розвиток навичок вживання лексичних одиниць для вирішення різних комунікативних завдань.

Проблеми із вивченням лексичних одиниць знаходяться в закономірностях сприйняття слів і зберігання їх у довгочасній пам'яті. Питання складності слів розглядає теорія інформаційного навантаження.

Література

1. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам / Н.Д. Гальскова. – М. : АРКТИ – ГЛОССА, 2000. – 165 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання : [наук. ред. укр. видання С.Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Лозанов Г.К. Суггестопедия при обучении иностранным языкам / Г.К. Лозанов // Методы интенсивного обучения иностранным языкам : сб. научн. тр. ; [отв. ред. С.И. Мельник]. – М. : Изд-во МГПИИЯ им. М. Тореца, 1973. – Вып. 1. – С. 15.
4. Стародубцева О.Г. Лексична компетенція як мовна основа професіональної компетенції студентів немовних факультетів / О.Г. Стародубцева. – Томск, 2013. – С. 9.
5. Thornbury S. How to teach a vocabulary / S. Thornbury. – Harlow : Longman, 2002. – 185 p.

ВНУТРІШНІЙ СВІТ ГЕРОЯ В ОПОВІДАННІ ВАН АНЬЇ «КІНЦЕВА СТАНЦІЯ»

Мамута К.Ю. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Криворучко С.К.

Мамута К.Ю. Внутрішній світ героя в оповіданні Ван Аньї «Кінцева станція». Оповідання Ван Аньї «Кінцева станція» (本次列车终点) 1981 року належить до початку нового періоду в історії сучасної китайської літератури. Легка оповідь, простий сюжет про життя звичайного парубка того часу. Головним героєм оповідання є мешканець Шанхая Чень Синь (陈信), який був змушений виїхати з рідного міста на роботу в Сінцзян. Письменниця детально передає внутрішні міркування і переживання героя, під час яких Чень Синь розуміє, у чому річ, чому йому так незатишно по приїзді. Він усвідомлює, що знайшовши Шанхай, він втратив мрію, яку плекав у думках довгі роки, яка завдавала йому біль, позбавляла сну й апетиту.

Ключові слова: Ван Аньї, художній образ, психологізм.

Мамута Е.Ю. Внутренний мир героя рассказа Ван Аньи «Конечная станция». Рассказ Ван Аньи «Конечная станция» (本次列车终点) 1981 относится к началу нового периода в истории современной китайской литературы. Легкое повествование, простой сюжет о жизни обычного парня того времени. Главным героем рассказа является житель Шанхая Чэнь Синь (陈信), который был вынужден уехать из родного города на работу в Синьцзян. Писательница подробно передает внутренние рассуждения и переживания героя, во время которых Чэнь Синь понимает, в чем дело, почему ему так неудобно по приезду. Он осознает, что найдя Шанхай, он потерял мечту, которую лелеял в мыслях долгие годы, которая приносила ему боль, лишала сна и аппетита.

Ключевые слова: Ван Аньи, художественный образ, психологизм.

Mamuta K.Y. The inner world of the main character in the story “End station” by Wang Anyi. The story ‘End station’ (本次列车终点) by Wang Anyi (1981) refers to the beginning of a new period in the history of modern Chinese literature. It is a simple story about the life of an ordinary guy of that time. The main character of the story is a resident of Shanghai Chen Xin (陈信), who was forced to leave his hometown to work in Xinjiang. Writer transmits internal arguments and experiences of the character in detail, through which Chen Xin understands what is happening, why he is so uncomfortable on arrival. He realizes that finding Shanghai, he lost his dream, which he had cherished in his mind for many years, which brought him pain, deprived of sleep and appetite.

Key words: Wang Anyi, imagery, psychologism.

У масштабах загальної історії літератури Китаю сучасна література Китайської Народної Республіки (КНР) – лише невелика частина величезної спадщини великої китайської нації. Проте китайська література останніх 20 – 30 років, зважаючи на свою значимість для еволюційного розвитку художньої творчості Китаю, заслуговує на увагу дослідників. Критики і оглядачі сучасної літературної ситуації найчастіше виділяють творчість Ван Аньї, яка є дуже показовою для мистецького життя країни. Актуальність дослідження полягає в тому, що Ван Аньї почала свою творчу діяльність після культурної революції і належить до нового покоління китайських письменників. Її творчість досі не вивчалась в Україні і потребує дослідження.

Об'єктом дослідження є оповідання Ван Аньї «Кінцева станція» (1981).

Предмет дослідження – художній образ Чень Синя.

Мета дослідження – вивчення специфіки інтерпретації оповідання Ван Аньї «Кінцева станція», аналіз еволюції героя.

Відповідно до мети роботи поставлено завдання дослідження:

- проаналізувати оповідання «Кінцева станція»;
- дослідити центральний образ, охарактеризувати спосіб прояву авторського джерела в оповіданні;

Методи дослідження – історико-літературний, біографічний, типологічний.

Оповідання Ван Аньї «Кінцева станція» (本次列车终点) було написане 1981 року і належить до початку нового періоду в історії сучасної китайської літератури. Реформи в Китаї, що почалися в 1978 р, заторкнули не тільки політичну, економічну та соціальну сфери, а й значною мірою сферу культури. Починаючи з цього періоду, література і мистецтво країни почали відроджуватися від забуття і заповнювати втрату, завдану десятиліттям «культурної революції» (1966–1976 рр.).

Серед літературних тенденцій того часу переважала «література шрамів» (伤痕 文学), яка поступово трансформувалася в «літературу дум про минуле» (反思 文学), яка переосмислювала трагічний досвід та спогади «культурної революції», «література реформ» (改革 文学), у просуванні якої був зацікавлений китайський уряд, а також «проза рідного міста» (市井小说), що була викликана сплеском інтересу до традиційної китайської літератури. Китайський народ шукав новий історичний шлях, і література теж прагнула набути інший шлях розвитку [1].

«Кінцева станція» є одним із ранніх творів Ван Аньї. Легка оповідь, простий сюжет про життя звичайного парубка того часу. Головним героєм оповідання Ван Аньї «Кінцева станція» є мешканець Шанхая Чень Синь (陈信), який був змушений виїхати з рідного міста на роботу в Сінцзян. У 1967 році з початком «культурної революції» одному з братів належало

відправитися за розподілом на постійне проживання в село і працювати у виробничій бригаді. Чень Синь навчався тоді в середній школі першого ступеня і пожертвував своїм життям в Шанхаї з рідними заради старшого брата, якому, як він вважав, доведеться в селі дуже важко.

На самому початку оповідання ми очима головного героя спостерігаємо як пропливають повз вікна потягу околиці Шанхая: заводи, будинки, вулиці, пішоходи. Шанхай стає все ближчим. Протягом усіх десяти років проживання в селі Сінцзян Чень Синь мріяв про те, щоб скоріше повернутися додому, в рідний Шанхай. Під'їжджаючи до міста, він згадує про свої нечасті поїздки додому під час відпустки або відрядження. Із кожним приїздом він відчував все більше відчуженості, що все більше віддаляється від рідного міста. Проте, повертаючись назад у село, він знову пристрасно мріяв опинитися в місті дитинства. Він був ладен покинути усе, пожертвувати всім заради повернення. І ось його мрія, мета, яку він плекав всі десять років, нарешті досягнута, він повертається в Шанхай.

Він нарешті серед рідних, серед його сім'ї. Письменниця зображує довгоочікувану зустріч Чень Синя із його братами та матір'ю. У ході їх зустрічі ми розуміємо, що як би сильно вони один одного не любили, вони не вміють виражати свої почуття, свою любов до матері: «Сини не знали, як її заспокоїти: вони ніжно кохали матір, але почуття свої проявляти не вміли, соромились» [2, с. 50], один до одного: «Але брати Ченя не вміли виражати свої почуття словами – всі їх емоції перетворювались на дії» [2, с. 51]. Так, у знак прояву своєї любові до нього, кожен віддавав йому найсмачніший шматочок їжі, нібито намагаючись відшкодувати всі ті труднощі, які він переніс за ті десять років, які жив вдалині від дому. Кожен намагався віддячити як міг: хто застелив постіль, хто зайняв чергу до вбиральні, хто просто заварив чай. Чень Синь відчув, що після десяти років мандрів, він нарешті повернувся, нарешті вдома. Він був окутаний почуттям домашнього комфорту, відчуттям повного покою, якого він не відчував раніше. Однак це відчуття тривало недовго.

По мірі того, як розгортається повісткування, ми бачимо, що відчуття відчуженості навпаки посилюється. Чень Синь відчуває, що все навколо не те, та й він уже не той, яким він покинув місто десять років тому. Йому важко пристосуватися до місцевих правил, величезної кількості жителів, які борються за своє місце під сонцем у цьому густонаселеному мегаполісі. Виявилось, що не тільки ті китайці, які змушені були виїхати на заробітки в саму глиб країни, боролися за виживання на незвичній для них землі, серед незнайомих людей, а й ті, кому пощастило залишитися, так само насилу пробивали собі шлях у житті. «Не такий вже прекрасний Шанхай, яким уявлявся в мріях», – думав Чень Синь [2, с. 59].

Його мрія здійснилася, але він ніяк не міг звикнути до швидкого темпу життя, до нових умов, тим більше вони виявилися аж ніяк не ідеальними. Чень Синь переконує себе в тому, що це новий етап його життя, він тільки починається і все буде добре. Однак, думаючи про свою нову долю, яка так довго була далеко від нього і раптом звалилася на нього, він злякався: «Нове життя несподівано почало набувати конкретних обрисів, це було так несподівано, до цього важко було звикнути» [2, с. 62]. Він не міг зрозуміти, у чому ж саме полягає це його довгоочікуване нове життя. Можливо, в тому, щоб одружитися, завести сім'ю, нянчити сина? Однак відчуття порожнечі у душі не залишало його, йому нібито чогось не вистачало. Чень Синь все частіше повертався думками до свого колишнього життя у Сінцзяні й усвідомлювати, що те, від чого він тікав, тепер здавалося йому привабливим: школа із величезним садом, алея з гаєм у ньому, колодязь перед будинком і холодні кавуни. І головне – люди, яких він покинув, навіть не попрощавшись: відданий йому учень і таємнича незнайомка, ніжна дівчина з серпоподібними очима. І хоч її образ застиг у його пам'яті навік, проте в його серці жодна дівчина не могла затьмарити привабливість Шанхая, тому він повернувся сюди назавжди. «Він не шкодував, але було трохи сумно» [2, с. 67].

Письменниця детально передає внутрішні міркування і переживання героя, під час яких Чень Синь розуміє, у чому річ, чому йому так незатишно по приїзді. Він усвідомлює, що знайшовши Шанхай, він втратив мрію, яку плекав у думках довгі роки, яка завдавала йому біль, позбавляла сну й апетиту. «Так, всі ці десять років його мучили спогади про Шанхай, але в них була своя солодкість: він марив, мріяв, бачив сни, здійснював в мріях фантастичні подорожі ... Схоже, і все те на світі прекрасне тільки в мріях», – думав Чень Синь [2, с. 63].

Серед буденності життя Чень Синя Ван Аньї постійно повертається до переживань головного героя. Переворот в його душі відбувається тоді, коли він опиняється біля скульптури, яку він із дитинства дуже любив. Вона зображувала матір з двома дітьми, що ховаються від дощу і завжди нагадувала йому їх власну родину. Тоді він розуміє, що тепло рідного дому, спогади про щасливе дитинство – це саме те, що тягнуло його в Шанхай. Не саме місто, а дитинство і юність, які він провів у ньому, спогади про ті часи. «Він повернувся в Шанхай, але втрачене так і залишилося в минулому» [2, с. 72]. Саме в цей момент він розуміє, що тепер йому потрібна нова мета, і ця мета повинна бути великою, всеосяжною «А все ж мета людського життя – це щастя, а не страждання. І він раптом зрозумів: мета, до якої йому тепер слід йти, має бути великою, дуже великою...» [2, с. 73]. У кінці оповідання його потяг знову відправляється у подорож. Виявляється, що Шанхай – це зовсім не кінцева

станція для Чень Синя, не межа його мрій, але й де вона ніхто не знає. Проте одне він знає напевно: його пункт призначення ще попереду і десь дуже далеко, і можливо йому знадобиться усе життя, щоб досягти його. Однак якщо він досягне своєї кінцевої станції, то він нарешті знайде своє місце у житті без страху, турбот і печалі.

Література

1. Коробова А.Н. Эволюция творчества Фэн Цзицзя: от остроконфликтных сюжетов к «прозе родного города»: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (литературы стран Азии и Африки)» / А.Н. Коробова. – Санкт-Петербург, 2009. – 20 с.
2. Современная новелла Китая : Пер. с кит. / [пер. под ред. С. Хохловой]. – М: Художественная литература, 1988. – 511 с.
3. 吴义勤 "文本化的“上海”——新长篇讨论会之二:王安忆的《富萍》" / 吴义勤, 贺彩虹, 刘永春, 郑鹏, 白浩, 梁秀花, 丛坤赤, 朱敏, 张克 // 小说评论. – 上海. – 2001年. 4. 程光炜 "十年回家——干安忆《本次列车终点》与1980年代“知青返城潮” // 上海文学. – 上海. – 2012年. – 第03期
5. 邓如冰 王安忆的生命观 // 国际商务(对外经济贸易大学学报). – 2004年. – 第03期

УДК 821.111

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ ІНІЦІАЛЬНОГО ТА ЗАВЕРШАЛЬНОГО ЕТАПІВ АНГЛОМОВНОГО ПОБУТОВОГО ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Матюха В.Г. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Солощук Л.В.

Матюха В.Г. Структурно-семантичні та прагматичні особливості конструювання ініціального та завершального етапів англомовного побутового діалогічного дискурсу. У статті розглядається специфіка конструювання ініціального та завершального етапів кооперативно та конфліктно спрямованого англомовного побутового діалогічного дискурсу, досліджуються тактики, які використовуються для їх реалізації, а також взаємодія вербальних та невербальних компонентів на цих етапах комунікації.

Ключові слова: побутовий дискурс, вербальні та невербальні компоненти комунікації, ініціальний / завершальний етапи діалогічного дискурсу, конфліктність, кооперативність.

Матюха В.Г. Структурно-семантические и прагматические особенности конструирования инициального и завершающего этапов англоязычного бытового диалогического дискурса. В статье рассматривается специфика конструирования инициального и завершающего этапов кооперативно и конфликтно направленного англоязычного бытового диалогического дискурса, исследуются тактики, которые используются для их реализации, а также взаимодействие вербальных и невербальных компонентов на данных этапах коммуникации.

Ключевые слова: бытовой дискурс, вербальные и невербальные компоненты коммуникации, инициальный / завершающий этап диалогического дискурса, конфликт, кооперативность.

Matyuha V.H. Structural, semantic and pragmatic peculiarities of constructing the opening and closing stages of English everyday dialogic discourse. The paper considers specifics of constructing the opening and closing stages of English everyday discourse with the cooperative or conflict orientation; tactics which are used for their implementation are examined, and also the interaction of verbal and non-verbal components at the stages.

Key words: everyday discourse, verbal and non-verbal communicative components, opening / closing stage of dialogical discourse, conflict, cooperation.

Неоднозначна природа дискурсу, його структура, прагматичні параметри та функціональність, зв'язок з національно-культурною традицією, соціумом стали предметом вивчення багатьох сучасних лінгвістів [1; 2; 3; 4; 7], тим самим заповнивши лінгвістику сьогодення. У сучасній теорії комунікації знайдено величезну кількість наукових праць, дисертаційних досліджень, статей, які стали підґрунтям для вивчення дискурсу в наш час. Предметом мовознавчих студій стають різні типи дискурсів (діалогічний, монологічний, наративний, емоційний, правовий, журналістський, побутовий тощо), які вирізняються сферою використання, ситуативною вмотивованістю, неоднаковими можливостями репрезентувати концептуальний простір людини-мовця.

Одним із типів дискурсу, інтерес до вивчення якого підвищується з кожним роком, є побутовий діалогічний дискурс, до характерних особливостей якого відносяться: високий ступінь спонтанності організації спілкування, ситуативна залежність, відносна суб'єктивність у вирішенні загальноціннісних побутових проблем і, як результат, порушення логіки, вільне оперування структурними, лексико-граматичними та стилістичними засобами оформлення висловлювань та висока концентрація невербальних комунікативних компонентів у мовленні.

Актуальність теми дослідження зумовлена розширенням сфери інтересів лінгвістичних студій та інтегруванням гуманітарних і соціальних дисциплін, що в свою чергу сприяє переорієнтації сучасних мовознавчих

досліджень у напрямку антропоцентризму та дискурсивного аналізу та актуалізує потребу вивчення різних аспектів дискурсу та специфіки його конструювання.

Об'єктом дослідження є вербальні та невербальні компоненти комунікації кооперативної та конфліктної спрямованості на ініціальному та завершальному етапах в англомовному побутовому діалогічному дискурсі.

Предметом дослідження виступають структурно-семантичні та прагматичні особливості організації комунікативного процесу на ініціальній та завершальній фазах англомовного побутового діалогічного дискурсу.

Мета роботи полягає у з'ясуванні особливостей конструювання ініціального та завершального етапів кооперативно та конфліктно спрямованого побутового дискурсу.

Поставлена мета передбачає необхідність розв'язання таких завдань:

- розглянути сучасний стан дискурсивних досліджень, включаючи особливості організації побутового дискурсу;
- виявити основні характерні риси метакомунікації;
- описати основні фази конструювання діалогічного дискурсу;
- виявити вплив невербальних компонентів на конструювання різних фаз дискурсивного спілкування;
- встановити специфіку конструювання ініціального етапу кооперативно спрямованого побутового діалогічного дискурсу;
- встановити специфіку конструювання завершального етапу кооперативно спрямованого побутового діалогічного дискурсу;
- встановити специфіку конструювання ініціального етапу конфліктно спрямованого побутового діалогічного дискурсу;
- встановити специфіку конструювання завершального етапу конфліктно спрямованого побутового діалогічного дискурсу.

Взагалі чіткого і загальноприйнятого значення поняття «дискурс», який охоплював би всі випадки його вживання, досі не існує і тільки завдяки аналізу різних підходів науковців до визначення цього терміну ми змогли уточнити сутність цього поняття, визначити й розкрити його зміст [5]. У цій роботі, ми спираємося на таке поняття дискурсу, яке трактується як мисленнєво-комунікативний процес і результат у сукупності з прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами у контексті подій.

У ході нашого дослідження було розглянуто типи діалогічного дискурсу. На основі специфічності його структури, функціонування і спрямованості розрізняють побутовий (особистісно-орієнтований) та інституціональний (соціально-орієнтований) типи дискурсу [4].

Побутовий (особистісно-орієнтований) діалогічний дискурс вважається природним вихідним типом спілкування, який засвоюється в онтогенезі і як тип дискурсу розвивається протягом усього життя людини [4, с. 3]. Характерними особливостями цього типу дискурсу є високий ступінь спонтанності організації спілкування, ситуативна залежність, відносна суб'єктивність у вирішенні загальноціннісних побутових проблем і, як результат, порушення логіки, вільне оперування структурними, лексико-граматичними та стилістичними засобами оформлення висловлювань та висока концентрація невербальних комунікативних компонентів у мовленні. Побутовий дискурс головним чином представлений матримоніальним діалогічним дискурсом, парентальним діалогічним дискурсом та дискурсом сіблінгів [6]. Основна увага була сконцентрована на першій та останній фазах комунікативної ситуації, особливості організації яких є метою цього дослідження. У зв'язку з цим розглянуто поняття метакомунікації та ураховано особливості взаємодії вербальних і невербальних компонентів комунікації на цих етапах спілкування у кооперативно та конфліктно спрямованому типах дискурсу. Серед базових категорій, які впливають на організацію процесу комунікації, знаходиться категорія увічливості.

Досліджуючи специфіку конструювання ініціального етапу кооперативно спрямованого побутового діалогічного дискурсу, ми визначили особливості вербального оформлення цієї фази та ту роль, яку відіграють невербальні компоненти у становленні подальшого комунікативного процесу та його регулюванні. Встановлено, що використання відповідних ситуації кінесичних, просодичних та надвербальних компонентів може відразу створити сприятливу атмосферу для подальшого кооперативного спілкування мовців, яке у побутовому діалогічному дискурсі в основному залежить від гармонійності стосунків в сім'ї. Ці компоненти також повинні підтримуватися на вербальному та невербальному рівнях на ініціальній фазі діалогу, які відразу ж можуть надати діалогові кооперативну спрямованість для досягнення взаємовигідних цілей та підтримання позитивного стану справ:

- (1) *I stood outside Georgie's door like a huge ball of nerves, that much I feel like I'm about to throw up any minute which would not to be a good thing, especially on her front door. A minute later the door opened slowly and I smiled when Georgie came to view, she was wearing a nice dark blue dress that hugged her body nicely. Shit, she's going to make it very hard for me to keep my eyes off her, she looks absolutely gorgeous. "Hi". She said softly, her voice snapping my eyes to her face, I was so busted in checking her out, I could see the faint smirk on her blushing face. "Hi, are you ready to go?" I smiled and tried to keep my cool, it's Georgie. It's just dinner, everything will be fine (4, p. 5).*

У цій комунікативній ситуації чоловік та жінка, які знаходяться в ядерній зоні спілкування один одного, збираються на святковий прийом. Надвербальна інформація відіграла значну роль у формуванні певного враження та подальшого конструювання діалогу між чоловіком та жінкою. Ініціальна фаза діалогу проходить практично лише на невербальному рівні, завдяки прекрасному вигляду жінки, який привернув усі думки чоловіка. Завдяки посмішкам та захоплюючим поглядам, вони розуміли, що справляють чудове враження один на одного. Використання відповідних ситуацій кінесичних, просодичних та надвербальних компонентів відразу створює сприятливу атмосферу для подальшого кооперативного спілкування мовців.

Щодо завершального етапу кооперативно спрямованого дискурсу, встановлено, що комуніканти під час цієї фази користуються тактиками, які спрямовані на підтримку та позитивну репрезентацію свого партнера, демонструючи таким чином підтримку родинних відносин, як на вербальному, так і невербальному рівнях:

(2) *She looked up into his eyes. "Promise me you'll come back."*

He smiled and touched her belly. "I promise you, Kate. I will come back."

"We'll be here waiting for you to come home."

He smiled. He looked down at her belly and kneeled. "I have a feeling you're a boy, so you take care of her." He said to her belly.

She smiled. "You are so cute. You are going to be an amazing daddy."

"I love you, baby."

"I love you too. Be safe."

"I will. I'll see you when I get back." They kissed goodbye. She watched him walked down the hall to elevators (5, p. 211).

Учасники матримоніального дискурсу обмінюються теплими словами на прощання, використовуючи пестливі звертання. Так як жінка вагітна, чоловік на завершальному етапі комунікації намагається сказати все, щоб запевнити її не знервуватись під час його відсутності. У кінці вони обмінюються стереотипними формулами прощання. Використовуються кінетичні компоненти позитивної спрямованості (*She looked up into his eyes; He smiled and touched her belly; They kissed goodbye*).

Досліджуючи специфіку конфліктно спрямованого побутового діалогічного дискурсу, визначено, що спілкування навіть на нейтральні теми, включаючи метаспілкування, між представниками даного типу дискурсу, найчастіше є конфліктно зарядженим [6].

У ході дослідження було визначено, що для реалізації конфліктно спрямованої стратегії у матримоніальному дискурсі домінантною є категорія модальності, за допомогою якої будуються конфліктні тактики: тактика демонстрації необхідності додержання певної лінії поведінки;

тактика негативного оцінювання та обвинувачення; тактика виразного підкреслення незначущості особистості; тактика вимоги відповіді на запитання щодо очевидних фактів. Поданий приклад представляє останню тактику, яка реалізується сукупністю питально-заперечних речень та розділових питань, які підтримуються та посилюються відповідним просодичним компонентом:

- (3) *She attacked him for not helping clean up the kitchen after dinner. Throwing down the magazine he started to stomp out of the room. Frightened and angry herself, Jennifer cried with frustration, "Why do you always do that? Just tell me why?"* (6, p. 2).

У цьому випадку конфлікт є пролонгованим у часі. Вже не перший раз чоловік відмовляється виконувати прохання жінки, а саме допомагати їй на кухні, на що й отримує подальшу реакцію жінки на це: роздратованість, підвищення голосу, бажання отримати відповідь на своє питання. Цього разу спілкування закінчується, практично ще не почавшись.

Але частіше всього чоловік підкорюється такому авторитарному тону автоматично, не дивлячись на те, що на вербальному рівні він починає сперечатися з дружиною та переводити звинувачення на неї саму:

- (4) *He turned in the doorway. "Me, what do you mean me? You're the one always demanding, always wanting more. You can't ever be satisfied. Don't I do enough around here?"* (6, p. 21).

Комунікативною метою батьків у конфліктних ситуаціях є зміна напрямку й способу дій дитини відповідно до власних уявлень та інтересів; мета дитини зводиться до відстоювання свого права на власні рішення, що йдуть всупереч з інтересам батьків:

- (5) *The youngest son too came home. He came and his father looked: what he wore on his body was bad, and he was not even wearing shoes at his feet. He had come home, carrying only his kongus. His father became very angry. When the son said to his father: "Let me have a celebration," his father became even more angry* (3, p. 96).

У цьому прикладі ініціальна фаза конфлікту почалась тоді, коли батько побачив свого сина, вигляд якого вже став причиною невдоволеності першого. А наступна фраза стала остаточною зав'язкою конфліктної розмови.

Щодо сіблінгів, негативне забарвлення в їхньому дискурсі знаходить відображення у використанні різних лексичних одиниць: вульгаризмів, лайливих слів та назв тварин, а також синтаксичних конструкцій.

На завершальному етапі конфліктно спрямованого діалогічного дискурсу існує можливість розгортання різних сценаріїв, а саме: закріплення конфлікту, або ж зміна стратегічної спрямованості одним із комунікантів (або обома), завдяки використанню примирливо

спрямованих тактик спілкування: пристосування, співпраці, компромісу і ухилення від участі у конфлікті.

Тактика пристосування спостерігається в прикладі завершального етапу комунікації чоловіка та жінки, поданого нижче:

- (6) *“January first,” he said, glumly. I’m sorry, honey. “There’s nothing to apologize for,” Barbara said. “You did what you thought was right. Now let’s move forward, not look back”* (2, p. 85).

Жінка показує, що предмет розбіжностей має для неї меншу цінність, аніж взаємини з її чоловіком, навіть в тому випадку, коли її «тактичний виграш» гарантований, також бачимо її готовність поступитися, нехтуючи власними інтересами, заради збереження добрих відносин у сім’ї.

Визначено, що завершальна фаза є інформативною щодо перспектив тональності подальшого спілкування комунікантів у майбутньому. Навіть якщо діалог відбувався у суперечливих тонах, остання його фаза – фаза прощання – це можливість перевести міжособистісні стосунки принаймні у нейтральне русло, що є запорукою продовження позитивних стосунків у наступних ситуаціях спілкування. Прикладом такої тактики є наступний діалог, який розгортається між сестрою та братом:

- (7) *“Maggie, you’re to come down.” But she rushed to him and clung round his neck, sobbing, “Oh, Tom, please forgive me – I can’t bear it – I will always be good – always remember things – do love me – please, dear Tom!” “Don’t cry, then, Magsie; here, eat a bit o’ cake.” Maggie’s sobs began to subside, and she put out her mouth for the cake and bit a piece; and then Tom bit a piece, just for company, and they ate together and rubbed each other’s cheeks and brows and noses together, while they ate, with a humiliating resemblance to two friendly ponies. “Come along, Maggie, and have tea,” said Tom at last, when there was no more cake except what was downstairs* (1, p. 39).

Конфлікт залагоджується завдяки вживанню позитивно забарвлених вербальних та супроводжуючих невербальних компонентів (*rubbed each other’s cheeks and brows and noses together*), які й призводять до примирення сіблінгів та збереження гармонійних стосунків між ними.

Отже, взаємодія дискурсивних властивостей невербальних та вербальних компонентів комунікації сприяє творенню цілісності дискурсу та його розвитку на різних етапах формування.

Перспективою розвитку проблематики, що обговорюється у статті, є дослідження функціонування невербальних компонентів комунікації на ініціальній та завершальній стадіях різних типів англомовного дискурсу з урахуванням різних параметрів (соціальних, вікових, гендерних тощо), як особистісно орієнтованого, так і статусно орієнтованого характеру, включаючи дослідження міжкультурного рівня.

Література

1. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации / А.Д. Белова. – К. : Изд-во Киев. нац. ун-та имени Тараса Шевченко, 1997. – 300 с.
2. Дейк ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация / Т.А. ван Дейк. – М. : Прогресс, 1989. – 312 с.
3. Лыченко О.М. Етикет англомовного наукового дискурсу / О.М. Лыченко. – К. : Політехніка, 2002. – 288 с.
4. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепт и дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – 474 с.
5. Кубрякова Е.С. О термине дискурс и стоящей за ним структуре знания / Е.С. Кубрякова // Язык. Личность. Текст. – М.: Языки славянской культуры, 2005. – С. 23–33.
6. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі [монографія] / Л.В. Солощук. – Х. : Константа, 2006. – 300 с.
7. Шевченко І.С. Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу / І.С. Шевченко // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен [під заг. ред. І.С. Шевченко]. – Х. : Константа, 2005. – С. 105–117.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Eliot G. The Mill on the Floss / G. Eliot. – N. : Thomas Y. Crowell Co, 2013. – 538 p.
2. Gullery Ph. A Place Called Hope / Ph. Gullery. – 256 p.
3. Halsted J. Uyghur Folk – Lore and Legend / J. Halsted. – 1880. – 178 p.
4. Jackmann H. Loving her Book / H. Jackman. – Wattpad, 2014. – 240 p.
5. Jasper-Ring J. Promise You'll Come Back / J. Jasper-Ring. – 2013. – 330 p.
6. <http://www.drchairer.com/John/Writings/BreakingCycle.htm>

УДК 811.111'37

СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР ОДЯГ, ВТІЛЕНИЙ В АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ XVIII–XXI СТ.

Мельник Ю.О. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Бондаренко Є.В.

Мельник Ю.О. Семантичний простір ОДЯГ, втілений в англійськомовній та українській лінгвокультурах. У статті розглядається структура семантичного простору ОДЯГ та складові однойменного концепту як його когнітивного підґрунтя. Розкрито тенденції їх еволюції у період XVIII–XXI ст. в різних лінгвокультурах.

Ключові слова: концепт, лінгвокультура, семантичний простір.

Мельник Ю.А. Семантическое пространство ОДЕЖДА, реализованное в английской и украинской лингвокультурах XVIII–XXI ст. В статье рассматривается структура семантического пространства ОДЕЖДА и составляющие одноименного концепта как его когнитивного основания. Охарактеризованы тенденции их эволюции за период с XVIII по XXI вв. в разных лингвокультурах.

Ключевые слова: концепт, лингвокультура, семантическое пространство.

Melnik Y.A. Semantic space CLOTHING implement in English and Ukrainian linguo-cultures of 18th-21st centuries. The article deals with the structure of the semantic space CLOTHING and elements of the CLOTHING concept as its cognitive underpinning. Their evolutionary trends within the period of 18th-21st centuries in different linguo-cultures are singled out.

Key words: concept, linguo-culture, semantic space.

Сучасні культурологічні дослідження, сфокусовані на людині, її мисленні й культурі [1; 3], вимагають нового погляду на мовні й мовленнєві явища. У цьому напрямку лексико-семантичні поєднання лексем, які складають певну систему, наприклад «одяг» наразі доцільно розглядати як вербальне втілення культурного надбання певної нації. Структура цієї лексичної системи, в термінах когнітивної лінгвістики, розглядається у вигляді семантичного простору [7; 8], який втілює певний культурний концепт [4; 5].

Актуальність дослідження зумовлена, по-перше, великим впливом масової культури, невід’ємною складовою якої є одяг, на свідомість і мову суспільства, що певним чином порушує традиційні погляди на предмет; по-друге, відсутністю комплексного аналізу семантичного простору ОДЯГ в межах різних лінгвокультур та його історичної динаміки у період XVIII–XXI ст.

Об’єктом дослідження є лексичні засоби втілення семантичного простору та концепту ОДЯГ в англomовній та українській лінгвокультурах XVIII–XXI ст.

Предметом дослідження є тенденції історичного розвитку семантичного простору ОДЯГ в англomовній та українській лінгвокультурах XVIII–XXI ст.

Мета дослідження полягає у визначенні складу семантичного простору ОДЯГ, втіленого в англomовних і українській лінгвокультурах XVIII–XXI ст.

Матеріалом дослідження слугували 500 лексичних одиниць-номінацій деталей одягу, що належать до різних епох від XVIII до XXI ст. семантичного простору ОДЯГ, обраних з 50 англomовних та українських електронних видань глянцевої та комерційної мережі [15; 22], історичних довідок [14; 19], художньої літератури [20; 24] та відповідних статей тлумачних словників [9; 12; 13].

Теоретичною базою дослідження є постулати лінгвокогнітивістики та лінгвокультурології.

Лінгвокультура в діяхронічному річизці розуміється як втілення певних культурних концептів в мовленнєвому середовищі, що у XVIII–XX ст. постає у вигляді художнього та історичного типів дискурсу, а у XXI ст. – в межах електронного дискурсу.

Особливості електронного дискурсу глянцю та комерційної мережі зумовлені їх комерційним характером, який має на меті вигідно презентувати та продати товар. Для досягнення комерційних цілей використовуються комунікативні прийоми: переконання читача (1), спонукання до дії (2), прийом, спрямований на легке запам'ятовування інформації (3) та прийом зацікавлення аудиторії (ілюзія звернення до конкретного адресата) (4).

- (1) *В зимовий період в моді вироби з хутра і шкіри. Одяг має бути простим і елегантним. Колірна гамма варіюється між натуральними і яскравими відтінками. Актуальний стиль ретро* [18].
- (2) *Spheethe season with your sweetheart in classic, athletic-inspired layers* [22].
- (3) *Не дай себе замерзнуть, модно и тепло, пуховая куртка – тренд сезона* [23].
- (4) *Clothing 4 u* [21].

В межах електронного комерційного дискурсу виокремлені також прийоми когнітивного маніпулювання: створення системи ключових понять КРАСА, МОДА, СТИЛЬ, БРЕНД, формування спеціального контексту, який зумовлює потрібний смисл цих понять, як наприклад для поняття СТИЛЬ (5), будування стереотипних моделей поведінки за допомогою стереотипних ситуацій (6), наявність опозиції «ідеал-антиідеал» (7).

- (5) *Что помогает найти свой собственный неповторимый стиль? Прежде всего изучение самой себя, прислушивание к своему внутреннему я, своим идеалам, характеру* [17].
- (6) *«Золотой стандарт» 90-60-90* [16].
- (7) *Fashionable joggers – old-fashioned pantaloons* [22].

Базовими термінами в лінгвокультурному дослідженні є «семантичний простір» та «концепт». Семантичний простір мови визначається як сукупність значень, що вони передаються мовними засобами конкретної мови [7]. Когнітивним підґрунтям семантичного простору є концепт. Концепт «служує поясненням одиниць розумових та психологічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання й досвід людини; оперативна змістова одиниця пам'яті, розумового лексику, концептуальної системи й мови мозку (lingua mentalis), усієї картини світу, що відображається у психологічній діяльності людини»[6, с. 89–91].

Структурування семантичного простору передбачає його моделювання у вигляді поля із лексичним ядром і периферією. Елементи концепту ОДЯГ вивчаються із залученням методу фреймового моделювання [5, с. 5–7], яке допомагає виявити логічні зв'язки названого концепту з іншими концептами у межах певної лінгвокультури.

Методика діахронічного аналізу передбачає співставлення рівнозначних категорій – у нашому дослідженні семантичного поля та концепту ОДЯГ, – які сформувалися у різні доби розвитку певних мов: у нашому випадку у два періоди – з XVIII до XX ст. та на початку XXI ст. Виокремлення саме цих періодів зумовлено історичними (формування національної ідентичності) та лінгвістичними (поява нового типу дискурсу – електронного) факторами в означені часові проміжки.

Визначено, що семантичний простір ОДЯГ, втілений в англomовній лінгвокультурі XVIII–XXI ст., містить: ядро з гіперсемами ('clothing', 'clothes'). Його периферія включає елементи: *nightwear, underwear, outerwear, sportswear, headgear, trousers, top* та *skirt*. До дальньої периферії семантичного простору ОДЯГ англomовної лінгвокультури XVIII–XX ст. відносяться лексеми, що описують ознаки одягу такі, як колір, його відтінки й матеріали.

Семантичний простір ОДЯГ англomовної лінгвокультури на сучасному етапі (поч. XXI ст.) має низку особливостей.

1) Втрачено чітке розмежування між чоловічим та жіночим одягом. Впроваджено одяг «unisex», призначений як для чоловіків так і для жінок. Стиль «unisex» почав вживатися на Заході у 1960-і роки в результаті зміни чоловічої та жіночої ролі у суспільстві. Джинси є першим типом одягу «unisex» [12].

2) Наявна багат шарова структура найменувань частин одягу для полегшення пошуку необхідної одиниці одягу на комерційному сайті. З іншого боку, відсутність чітких категорій одягу в комерційній мережі часто відсилає до речей, що відносяться до різних категорій одночасно. Наприклад, обрання найменування *shorts* автоматично відсилає користувача одночасно до категорії *sportswear, swimwear, jeans, trousers* та власне *shorts*. До подібних одиниць семантичного поля також відносяться: *dress, leggings, T-shirt, bra* тощо. Це явище можна тлумачити як важливий маркетинговий засіб заохочення покупців.

3) Визначається зростання значення назви бренду в сучасній англomовній лінгвокультурі, таким чином назва форми одягу поступово втрачає свою цінність: *Crystal apron tops in the same quixotic Impressionist color-swirl were worn with a straight black trouser topped with a side-slung velvet wrap skirt, just the thing to prove a distinctly Armani-esque point: Pretty can be powerful, too* [25].

Семантичний простір ОДЯГ, втілений в українській лінгвокультурі XVIII–XXI ст. має ядро з гіперсемами ('одяг', 'костюм', 'наряд') Його ближня периферія включає елементи: *натільний одяг, поясний одяг, нагрудний одяг, верхній одяг та головний убір*. Дальня периферія складається з назв: частин одягу, оздоблення, кольорів та тканин, з яких виготовляється одяг. Таким чином, в українській лінгвокультурі, на відміну від англосовієтської того самого періоду, наявна менша розгалуженість розглянутого семантичного простору.

Семантичний простір ОДЯГ, представлений в українській лінгвокультурі XXI ст., по-перше, має тенденцію до запозичень: *джермпер, жакет, пуловер, боді, легінси, блейзер, світшот* та інші. По-друге, в ньому широко представлений одяг «унісекс»: *штани, сорочка, шорти, легінси, джінси* – терміни, що називають частини як чоловічого, так і жіночого одягу. Така тенденція виникла на початку XIX ст. і зараз стрімко поширюється.

Структура концепту ОДЯГ XVIII–XX ст. відображає історичні тенденції епохи в концептах: в межах англосовієтської лінгвокультури це – (роль СТИМУЛ акціонального фрейму) соціальні події, зокрема війни, революції: *WAR, ARMY, MILITARY* (кваліфікативна схема предметного фрейму), розшарування суспільства за соціальним станом: *BOURGEOIS, WORKING, ROYAL / UNROYAL* (схема партитивності посесивного фрейму); в межах української лінгвокультури – це розшарування суспільства за станами: *КОЗАК, СЕЛЯНИН, МІЩАНИН* (схема партитивності посесивного фрейму), чіткий розподіл на бідних та багатих: *БАГАТИЙ / ПРОСТИЙ* (кваліфікативна схема предметного фрейму), активне військове життя: *ВІЙНА, ЗАХИСТ* (роль СТИМУЛ акціонального фрейму).

Структура концепту ОДЯГ, втіленого в англосовієтській та українській лінгвокультурах початку XXI ст. продемонструвала зміну ціннісних якостей суспільства в обох лінгвокультурах. В межах англосовієтської лінгвокультури це позначилося через такі ознаки: втрата тенденцій до розшарування суспільства: *HUMAN* (кваліфікативна схема предметного фрейму); урізноманітнення видів діяльності людини: *SPORT, RELAX, FASHION* (роль СТИМУЛ акціонального фрейму); вплив реклами на свідомість людини: *BRAND, ADVERTISEMENT* (роль СТИМУЛ акціонального фрейму). В межах української лінгвокультури – запозичення тенденцій моди та назв одягу з інших лінгвокультур: *АНГЛІЯ, АМЕРИКА, ФРАНЦІЯ, РОСІЯ* (локативна схема предметного фрейму), переважно з англосовієтської, фокусування уваги на естетичних цінностях: *КРАСА, КОМФОРТ, ДИЗАЙН* (роль ФАКТИТИВ акціонального фрейму).

Перспектива вбачається у подальшій розробці методів діяхронічного дослідження інших семантичних просторів у межах різних лінгвокультур;

також у більш детальному дослідженні когнітивних та комунікативних характеристик електронного комерційного дискурсу як втілення англomовної та української лінгвокультур ХХІ ст.

Література

1. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка : учеб. пособие / Н.Ф. Алефиренко. – М. : Флинта, 2010. – 288 с. 2. Бондаренко Е.В. Время как лингвокогнитивный феномен в англоязычной картине мира : монография / Е.В. Бондаренко. – Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2009. – 377 с. 3. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С.Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 64–72. 4. Демьянков В.З. Понятие и концепт в художественной литературе и в научном языке / В.З. Демьянков // Вопросы филологии. – 2001. – № 1. – С. 35–47. 5. Жаботинская С.А. Ономаσιологические модели и событийные схемы / С.А. Жаботинская // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2009. – Вип. 837. – С. 3–14. 6. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / [Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина]. – М. : Филол. фак-т МГУ имени М.В. Ломоносова, 1997. – 245 с. 7. Попова З.Д. Язык и национальная картина мира / З.Д. Попова. – Воронеж : Истоки, 2002. – 189 с. 8. Попова З.Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин – Воронеж : Истоки, 2003. – 191 с. 9. Словник термінів українського одягу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://odyag.ukrsov.kiev.ua/6//asset_publisher/Y8ny/content/id/20829 10. Cambridge Dictionaries Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british> 11. Collins Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.collinsdictionary.com/> 12. Online etymology dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.etymonline.com> 13. Oxford Advanced Learner's Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oxforddictionaries.com> 14. Енциклопедія історії України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.litopys.com.ua> 15. Жіночий онлайн-журнал моди, краси, здоров'я та відпочинку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://superoval.com/> 16. Идеальная фигура или массовый психоз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hudeemut.ru/htmldocs/theory/906090.html> 17. Мода и стиль – в чем разница [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.matrony.ru/moda-i-stil-v-chem-raznica/> 18. Модні тенденції весна-літо [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://porady.in.ua/modni-tendentsiji-vesna-lito-2015-foto.html>

19. Український народний стрій XIV–XVIII ст. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://about-ukraine.com/index.php?text=38> 20. Austen J. *Pride and Prejudice* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.online-literature.com/austen/prideprejudice> 21. *Clothing and Accessories with UK 24 Hour Delivery* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.clothing4u.com/> 22. *Shop American Apparel* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://store.americanapparel.net/> 23. *Top Secret* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.topsecret.ua/> 24. Scott W. *Old Mortality* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gutenberg.org/ebooks/6941?msg> 25. *Vogue. Giorgio Armani* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vogue.com/fashion-week/11759817/giorgio-armani-fall-2015-rtw/>

УДК 821.133.1-3Шм.09

КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ТВОРАХ Е.-Е. ШМІТТА

Миргород Т.В. (Харків)

Науковий керівник: викл. Белявська М.Ю.

Миргород Т.В. Концепція особистості у творах Е.-Е. Шмітта. У статті аналізується концепція нової особистості у творах Еріка-Еммануеля Шмітта на рівні художніх образів, а також розглядається місце письменника в контексті сучасної французької літератури.

Ключові слова: Е.-Е. Шмітт, особистість, сучасна література, художній образ, літературний аналіз, концепція особистості.

Миргород Т. В. Концепция личности в произведениях Э.-Э. Шмитта. Статья рассматривает концепцию новой личности в произведениях Э.-Э. Шмитта на уровне художественных образов, а также анализирует место автора в контексте современной французской литературы.

Ключевые слова: Э.-Э. Шмитт, личность, современная литература, художественный образ, литературный анализ, концепция личности.

Myrhorod T. V. The concept of personality in the prose of E.-E. Schmitt. The article deals with the concept of a new personality in the works of E.-E. Schmitt at the level of literary images and analyzes the place of the author in the context of the contemporary French literature.

Key words: E.-E. Schmitt, personality, modern literature, literary image, literary analysis, the concept of personality.

Творчість французького письменника і драматурга Еріка-Еммануеля Шмітта в контексті сучасної франкомовної літератури представляє небувалу цінність для дослідження психологічного аспекту вивчення іноземної мови взагалі. Адже література може слугувати індикатором національної психології і надавати певні уявлення про національні особливості мислення людей, сучасний стан розвитку їхньої культури, закладені звичаї їхнього повсякденного спілкування, останні тенденції їхнього морального розвитку, ієрархію їхніх цінностей. Робота присвячена визначенню концепції особистості в творчості Е.-Е. Шмітта, оскільки саме така стійка сукупність поглядів письменника на людину, на її внутрішні та зовнішні орієнтації, надає ідейно-художньої цілісності його мистецькому доробку, дає можливість пояснити в плані змісту специфіку його творчості і, відповідно, визначити її місце в історико-літературному контексті.

У Франції та Бельгії письменник здобув славу палкого дослідника людської душі і майстра змалювання внутрішнього світу людини. Саме з цієї причини в нашому дослідженні ми розглянемо творчість Е.-Е. Шмітта як феномен сучасної французької літератури, а також дослідимо глибокий психологізм його творів за допомогою вивчення змалюваних письменником художніх образів та літературних персонажів.

Актуальність дослідження зумовлена теоретичним і практичним станом питання, недостатньою розробленістю концепції особистості в сучасному літературознавстві та практично повною відсутністю спеціальних в цьому плані досліджень стосовно творчості Е.-Е. Шмітта.

Об'єктом дослідження виступають твори малої прози Е.-Е. Шмітта, а саме: оповідання зі збірки «Одетта Тульмонд та інші історії» і новела «Оскар і Рожева дама».

Предметом аналізу є художні образи в творах Е.-Е. Шмітта.

Мета дослідження полягає у визначенні концепції особистості, що склалася в творчості Е.-Е. Шмітта, як інтегрованого цілого її (творчості) змісту, головного фактору, який забезпечує цілісність, пояснює її специфіку в контексті сучасної французької літератури.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що зроблено спробу визначити особливості концепту нової особистості, створеної сучасним французьким автором. Стан наукової розробки теми дослідження є критично низьким. Адже літературна діяльність Е.-Е. Шмітта є досить новим явищем французької літератури, а тому фундаментальних досліджень за цією темою досі проведено не було (за виключенням коротких публіцистичних оглядів, журнальних статей та власних інтерв'ю письменника).

Особистість – системна соціальна характеристика індивіда, що формує предметну діяльність та спілкування і зумовлює причетність до суспільних відносин.

При цьому особистість – це ознака свідомого індивіда, який займає певну позицію у суспільстві і виконує певні соціальні ролі. Індивід, який народжений з глибокими відхиленнями у психіці, або той, що виріс поза людським оточенням, не зможе стати особистістю, як стверджують вчені соціологи [1, с. 26].

Вкрай необхідно звернути увагу на той факт, що тлумачення «особистості» були сформовані в рамках наукових підходів соціології, психології, правознавства. Існують також філософські визначення цього поняття. Що ж стосується літературознавства, то тут, на жаль, досі нема окремого загально прийнятого визначення: термін «особистість» використовується літературознавством в його філософських і психологічних значеннях, незважаючи на те, що наука досі не має загальновизнаної теорії людини і особистості.

Саме тому досить важко пояснити поняття «концепція особистості» в його традиційному літературознавчому розумінні (сукупність ідей, поглядів, принципів, пронизана єдиною центральною ідеєю, яка визначає їх взаємозалежність і субординацію), бо необхідною в цьому випадку центральною ідеєю має бути загальновизнана ідея людини.

На існуючу проблему недостатньої теоретичної розробленості концепції особистості в сучасному літературознавстві ще у 2000 р. звертав увагу Д.С. Трушевський у своїй науковій роботі з вивчення концепції особистості у творах О. Вампілова [4]. Саме його розробки власне літературознавчого (філологічного) змісту терміну «концепція особистості» стали в нагоді при проведенні нашого дослідження.

На думку Д.С. Трушевського [4, с. 11], неможливо, аналізуючи об'єкт в обраному для дослідження аспекті, оперувати філософським терміном і не дійти філософського ж висновку, який виявляється заздалегідь зумовленим вибором значення цього терміна. Такий вибір є, по суті, актом солідаризації з однією з філософських чи психологічних теорій, що при рівній їх гіпотетичності, суб'єктивізмі та неадекватності природі художнього тексту призводить до того, що в результаті «художня ідея неминуче втрачає свою своєрідність і перетворюється на погане філософське твердження» [4, с. 11].

Приймаючи до уваги той факт, що в художній літературі уявлення про людину втілюються, як правило, в літературному герої (персонажі), художньому образі особистості, у нашому дослідженні термін «особистість» ми будемо безпосередньо співвідносити саме з персонажем. Таким чином, ми зможемо досягти поставленої нами мети дослідження концепції особистості в творчості Е.-Е. Шмітта шляхом аналізу системи персонажів його творів.

Той факт, що, «створюючи свого героя, письменник моделює завжди певний комплекс уявлень про людину» [2, с. 15], причому «всі герої одного

автора кореляційне пов'язано між собою» [3, с. 186], дозволяє в нашому дослідженні сприймати уявлення про художню концепцію особистості як сукупність кореляційних ознак (якостей) героїв, що репрезентує комплекс уявлень автора про людину.

Що стосується творчості Е.-Е. Шмітта в контексті сучасної французької літератури, то хоча деякі літературознавці продовжують притримуватися думки, що сучасну літературу як і раніше слід відносити до культури постмодернізму, фактично постмодерн припинив своє існування ще у 80-х рр. минулого століття. Сучасна література, хоча й зберегла деякі з постмодерністських рис, вже суттєво відрізняється від попередніх художніх напрямів та течій і має позиціюватися як докорінно нове культурне явище.

Жанри поступово сплітаються один з одним: фантастика стає більш інтимною, оповідання – більш ускладненим, детективний роман – більш літературним.

Література, більше не виконує роль «наставника» для людської свідомості: щоб полегшити свій вступ до дорослого «споживницького» та матеріального світу, підлітки все частіше звертаються до музики та кінематографа, або вдаються до самовираження у субкультурних меншинах, залишаючи, таким чином, літературу виключно сферою школи або батьків.

Група «нової літератури» вихваляє сучасну фантастику, засновану на переосмисленні, переписуванні і переінакшенні міфів; чимало сучасних авторів змішують принципові ознаки літератури минулих століть з принципами кінематографу, інші письменники-романісти поєднують в своїй творчості художню літературу з філософією.

Саме це ми й спостерігаємо в творах Е.-Е. Шмітта: в його романі «Євангеліє від Пілата» за основу взята давно відома біблійська історія, та вона перетворюється на своєрідний історичний роман з містичним і майже детективним сюжетом, і надає несподіване тлумачення подій і персонажів (образ Пілата, для прикладу, більш схожий на літературний образ комісара Мегре або Пуаро, а Христос вимальовується читачу звичайною людиною, якій також властиві ненависть, бажання, смуток, невпевненість у собі). Містичною є також поява Бога перед Зигмундом Фройдом у романі Е.-Е. Шмітта «Відвідувач». До теми релігії та віри звертається також збірка оповідань митця «Цикл незримого»: «Milagera» (буддизм в Тибеті), «Мсьє Ібрагім і квіти Корану» (суфізм та іудаїзм), «Оскар і Рожева Дама» (християнство), «Діти Ноя» (християнство та іудаїзм), «Le Sumo Qui Ne Pouvait Pas Grossir» (дзен-буддизм). Крім цього до фантастичних творів можна віднести оповідання «Незвані гості», де події відбуваються в найближчому майбутньому під час посухи в Європі, через яку щодня помирають десятки тисяч людей. А в книзі

«La Part de L'autre» описуються два паралельні світи, в кожному з яких живе Адольф Гітлер, але доля їх різна: в одному він стає художником, в іншому ж – кривавим диктатором.

Творчість Е.-Е. Шмітта гармонійно вливається в сучасну епоху «новітньої» французької літератури, проте її вже не можна приписувати до доби постмодернізму. Адже на відміну від постмодерністських творів, проза Е.-Е. Шмітта не відмовляється від загальнолюдських цінностей – навпаки, їй притаманне повернення до традицій, віра у безсмертні моральні та сімейні цінності. Проза Е.-Е. Шмітта також позбавлена характерних для постмодерна принципів фрагментарності та нон-селекції, в ній відмічається відродження оповідання, лінійності сюжету, інтриги, проте це вже не історія, яку автор розповідає читачу – це історія, якою автор, здається, ділиться з самим собою. І найголовніше, що виділяє творчість Е.-Е. Шмітта від літератури доби постмодерна – це відсутність в ній постмодерністського «синдрому кінця». Твори Е.-Е. Шмітта позбавлені страху перед кінцем світу, вони оптимістичні, життєствердні, в них більше немає постмодерністської пародійності та іронічності, в них більше не відчувається криза авторитетів, якою була скрізь пронизана література доби постмодерна.

Таким чином, доходимо висновку, що Ерік-Емманюель Шмітт – представник «новітньої» літератури сьогодення, а отже художні образи його творів вже не можна відносити до постмодерністського трактування концепції особистості. В творах Е.-Е. Шмітта нам представлена концепція НОВОЇ особистості, відмінної від вже існуючих тлумачень.

Для більш детальної проілюстрованості концепту нової особистості у творчості Е.-Е. Шмітта, наведемо приклад аналізу одного з художніх образів, створених письменником, – образу десятирічного хлопчика Оскара, що живе у лікарні через своє захворювання на рак (лейкемія) і починає писати листи до Бога, з оповідання Е.-Е. Шмітта «Оскар і Рожева Дама».

Перед читачем розкривається образ сильної особистості. Незважаючи на те, що за віком Оскар ще зовсім дитина, душею він вже сформована особистість, яка в деяких питаннях, сама, можливо, того не усвідомлюючи, розуміє набагато більше дорослих і веде себе доросліше за них.

Оскар (нова особистість Е.-Е. Шмітта) не позбавлений критичного погляду на картину світу. У найкращому сенсі цього слова. Йому все цікаво, він порушує зовсім не дитячі, глибокі філософські питання (проблема життя та смерті, правди та брехні, віри та Бога). Проілюструємо прикладом з тексту:

*А я / в медичному словнику / шукав статті, які б мене зацікавили:
Життя, Смерть, Віра, Бог. Можеш мені не вірити, та їх там не*

було. Принаймні, це доводить хоча б те, що життя, смерть, віра і ти сам – зовсім не хвороби. Тож це, скоріш, хороша новина. Та все одно, хіба в такій серйозній книзі не повинні бути відповіді на найсерйозніші питання? [5, с. 71]

При цьому, до всього він ставиться досить критично, ставить питання, намагається розібратися. Властиве йому й вміння посміятися над самим собою, як це стає очевидним з наступних уривків:

Уся ця писанина – це всього лише захоплююча брехня. Коротше, дорослі штучки.

Можу довести. Взяти хоч початок мого листа: «Мене зовуть Оскар. Мені десять років, я примудрився підпалити нашого кота, собаку і весь будинок (здається, навіть підсмажив золотих рибок), і я пишу тобі в перший раз, тому що раніше мені було зовсім ніколи через школу». Я міг з таким же успіхом написати так: «Мене кличуть Ясною Башкою, на вигляд мені років сім, я живу в лікарні, тому що у мене рак, я ніколи не звертався до тебе з жодним словом, бо взагалі не вірю, що ти існуєш».

Тільки напиши я так, все обернулося б кепсько, і в тебе взагалі пропала б до мене остання зацікавленість. А от треба якраз, щоб ти зацікавився мною [5, с. 11].

Разом з тим Оскар – відверта, щира, дуже чесна і пряма людина. Йому не зрозуміло, чому всі навколо нього намагаються приховати від нього той факт, що він скоро помре, як це робить, наприклад, його товариш Бекон:

І тут Бекон наче оглух, як і всі інші тут, у лікарні. Якщо ти вимовляєш тут слово «смерть», ніхто цього не чує. Можеш бути впевнений, воно летить у якусь діру, тому що вони відразу починають говорити про інше. Я на всіх це перевіряв. З усіма одне й те саме. Крім Рожевої Пані [5, с. 17].

У Оскара складається враження, що люди йдуть в лікарню, щоб зцілитися, а також, щоб померти. Він починає вважати себе «поганим хворим», таким, що заважає іншим вірити у всездатність медицини.

Він відчуває себе винуватим, коли його доктор та інші працівники лікарні мовчать з виглядом жалю в очах, особливо коли Оскар у хорошому настрої. Вони змушують себе сміятися. І тільки Рожева Пані сказала правду, тільки з нею хлопчик може поговорити про смерть та інші питання, які його хвилюють. Саме тому саме до неї Оскар прив'язується більш за всіх. Адже як звичайній людині йому властива потреба у підтримці та радості:

Рожева пані вийшла з палати, і я розплакався.

Раніше я й не усвідомлював, що потребую підтримки. Чи не усвідомлював, наскільки серйозно я хворий. Думка про те, що мені, можливо, більше не вдасться побачити свою Рожеву Пані, змусила

мене раптово все зрозуміти, і з очей в мене несподівано покотилися сльози, гарячі, що аж обпалювали щоки [5, с. 30].

Ні, нова особистість, запропонована Е.-Е. Шміттом, – не ідеальний образ, а образ звичайної людини зі своїми недоліками, хвилюваннями, сумнівами, слабкостями та страхами. Оскару також властиве почуття гніву. Він відчуває себе зрадженим батьками і не може не гніватися на них за це:

І ось тут я зрозумів, що мої батьки просто боягузи. Ні, навіть гірше: боягузи, які і мене вважають боягузом! [5, с. 23]

Вони мене бояться. Не наважуються говорити зі мною. І чим більше вони ніяковіють, тим більше я сам собі здаюся чудовиськом. Чому? Хіба я наводжу на них жах? Хіба я настільки потворний? Невже я став ідіотом і сам того не помітив?

Відколи я застряг в цій лікарні, батькам стало важко розмовляти зі мною, ось вони і везуть мені різні подарунки, і ми псуємо день читанням різноманітних інструкцій та способів застосування [5, с. 40].

Адже для Оскара правда – не страх, а необхідність, як автор розкриває це у тексті твору:

Правду кажучи, я не боюся невідомого. Мене хвилює лише, що доведеться втратити тих, кого знав. [5, с. 53]

Моя хвороба – це частина мене. Моїм батькам не слід міняти свою поведінку через те, що я хворий. Невже вони можуть любити мене, лише коли я здоровий? [5, с. 65]

Про «не ідеальність» головного героя свідчать і його сумніви, так само властиві йому, як і будь-кому іншому. Він сумнівається в любові своїх батьків. На якусь мить Оскар розчаровується та перестає вірити в Бога: «Тепер я тебе розлюбив» [5, с. 75].

Та врешті-решт повертається до своєї віри: «І тут я зрозумів відмінність між тобою і нами: ти невтомний мужик! Нічого не прогавиш. Завжди за роботою.... Я зрозумів, що ти був тут. І відкрив мені свою таємницю: треба щодня дивитися на світ так, наче бачиш його уперше» [5, с. 76].

Поступово хлопчик починає щиро вірити у Бога, хоча раніше порівнював його із Дідом Морозом.

Образ Оскара – це образ переможця (над обставинами, хворобою, самим собою). До того ж, Оскар не тільки перемагає обставини, але й допомагає іншим боротися з відчаєм, а для прикладу наведемо уривок:

«Скажіть, Докторе, нащо вам цей винуватий вигляд? Слухайте, я скажу вам відверто, тому що я завжди поводився дуже коректно в плані лікування, а ви були абсолютно бездоганні в тому, що стосується хвороб. Залиште цей свій винуватий вигляд. Не ваша

провина, якщо ви змушені повідомляти людям кепські новини, розповідати про всі ці хвороби з латинськими назвами і про те, що це невеличково. Звільніться. Видихніть. Ви не всемогутній Бог. Ви не можете наказувати природі. Ви всього лише займаєтеся «ремонтом». Пригальмуйте, докторе, скиньте напругу, не надавайте своїм діям великого значення, інакше з такою професією вам довго не протриматися. Ви тільки подивіться на себе» [5, с. 73].

«Вибачте, я і забув, що вам теж одного дня доведеться померти.

Не знаю, може, ці слова допомогли їм звільнитися від скутості, та після цього вони знову стали такими, як раніше, і ми чудово провели разом різдвяний вечір» [5, с. 67].

Ось що пише про Оскара Рожева Пані: «Насправді це не ми, це він піклувався про нас. Завдяки йому я пізнала сміх і радість. Він допоміг мені повірити в Тебе. Мене переповнює любов, вона пече моє серце, він дав мені її стільки, що вистачить ще на багато років» [5, с. 80].

У результаті дослідження можна зробити висновок, що нова особистість, запропонована Е.-Е. Шміттом в своїх творах – це звичайна людина зі своїми особистими недоліками та перевагами, якій властиві сумніви, переживання, різноманітні емоції, критичне ставлення до оточуючого, філософський підхід до реальності. Відмінною рисою шміттівської особистості є надзвичайна внутрішня сила. Це завжди людина-переможець (НЕпостмодернізм). Навіть якщо на якомусь етапі їй властиві сумніви, зрештою вона неминуче повернеться до традиційних, високоморальних людських цінностей, якими й керується в своєму житті (НЕпостмодернізм).

І вона не просто перемагає обставини, вона ще й розповсюджує свою нестримну внутрішню енергію на оточуючих її людей, вона здатна впливати на їхній світогляд, здатна змінювати їхнє життя. Це людина щира, чесна та пряма. І на перше місце вона ставить не власні егоїстичні, «шкурні» інтереси, а благополуччя інших людей (закінчення листів).

Література

1. Винославська О.В. Психологія : навч. посібник / О.В. Винославська. – К. : ІНК ОС, 2005 – 267 с.
2. Гинзбург Л.Я. О литературном герое / Л.Я. Гинзбург. – Л. : Сов. писатель, 1979. – С. 15.
3. Налимов В.В. Спонтанность сознания / В.В. Налимов. – М. : Прометей, 1989. – С. 186.
4. Трушевський Д.С. Концепція особистості в творчості О. Вампілова : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.02 «Російська література» / Д.С. Трушевський. – Харків, 1998.
5. Schmitt E.-E. Oscar et la dame rose / E.-E. Schmitt. – Paris : Albin Michel, 2002. – 99 p.

**ХРОНОТОПНИЙ ОБРАЗ ДОМУ
У ТВОРЧОСТІ МАРГЕРІТ ЮРСЕНАР
(на матеріалі романів «Алексіс» та «Спогади Адріана»)**

**Мірошніченко К.В. (Харків)
Науковий керівник: ст. викл. Сатановська Г.С.**

Мірошніченко К.В. Хронотопний образ дому у творчості Маргеріт Юрсенар (на матеріалі романів «Алексіс» та «Спогади Адріана»). Статтю присвячено дослідженню характеристик часопросторового образу дому у творчості М. Юрсенар. У хронотопній моделі романів образ дому займає одне з основних місць, виконуючи функцію відображення внутрішнього стану протагоністів.

Ключові слова: дім, краса, М. Юрсенар, самотність, хронотоп.

Мірошніченко К. В. Хронотопный образ дома в творчестве Маргерит Юрсенар (по материалу романов «Алексис» и «Воспоминания Адриана»). Статья посвящена изучению характеристик пространственно-временного образа дома в творчестве М. Юрсенар. В хронотопной модели романов образ дома занимает одно из главенствующих мест, выполняя функцию отображения внутреннего состояния протагонистов.

Ключевые слова: дом, красота, М. Юрсенар, одиночество, хронотоп.

Miroshnichenko K. V. Chronotope Image of Home in Marguerite Yourcenar's *Œuvre* (based on novels «Alexis» and «Memoirs of Hadrian»). The article is dedicated to the studying of the existential characteristics of home in Marguerite Yourcenar's *Œuvre*. In the chronotope model of novels the image of home takes one of the dominating positions performing as a reflection of protagonist's internality.

Key words: home, beauty, M. Yourcenar, loneliness, chronotope.

Маргеріт Юрсенар (1903–1987) – бельгійка за народженням, представниця французької інтелектуально-філософської прози ХХ століття. Видатна письменниця, що зробила великий внесок не тільки в літературу Франції, а й всього світу, залишивши нам в спадщину твори різних жанрів (від романів та поем до казок), що не лише не втратили своєї актуальності, а й навпаки, приваблюють різні покоління читачів та дають значний матеріал літературознавцям.

Актуальність і новизна цього дослідження визначається незначним ступенем вивченості ролі хронотопу у творчості М. Юрсенар для загальної концепції поетологічних особливостей романних творів письменниці.

Метою дослідження є комплексне вивчення особливостей часопростору у творчості М. Юрсенар на основі аналізу хронотопного образу *дому* в романах письменниці.

Об'єкт дослідження – реалізація хронотопних образів у творчості М. Юрсенар.

Предмет дослідження – специфіка хронотопного образу дому в романах «Алексіс» і «Спогади Адріана».

Засновником теорії хронотопу у художньому тексті вважається М. Бахтін [1, с. 235]. До появи праць цього провідного вченого літературознавці досліджували окремі сторони часу та простору, що були доступні на даній історичній стадії розвитку людства, що стало основою для створення відповідних жанрових методів відображення і художньої обробки освоєних сторін реальності.

Термін було вперше введено на основі теорії відносності Ейнштейна, ми ж розглянемо це поняття з точки зору літератури і те, як він розкривається в галузі філології. В художньому творі ми простежимо, як переплітається і взаємодіє час та простір, і як це може бути використано письменником.

Матеріалом для нашого дослідження є романи «Алексіс» і «Спогади Адріана»

Першим значним твором письменниці є роман «Алексіс, або трактат про даремне протиборство» (1929), який вона публікує у віці 26 років, і що одразу викликає резонанс не тільки через зміст (сповідь гомосексуаліста), а й манеру письма. Твір пронизаний бажанням пізнати свободу, яку так цінила сама авторка, і не останнім художнім засобом тут став образ дому, що допомагає герою відкрити всі грані своєї особистості.

Модель простору роману «Алексіс» зосереджена на образі домівки героя. Образ дому весь час доповнюється, герой постійно повертається до нього, намагаючись певною мірою виправдати своє гріхопадіння історіями з дитинства, проведеного у маєтку предків у місті Вороїно: «<...> *une qualité particulière du silence, que je ne trouve qu'à Woroino, suffisent à rendre non venus tant de pensées, d'événements et de peines, qui me séparent de cette enfance*» [9, с. 7]. (тут і надалі переклад наш – К. В.) «<...> *та особлива тиша, яку я відчуваю тільки в Вороїно, і наче не було тих думок, подій та горя, які відділяють мене від дитинства*». Герой постає самотнім, відчуженим: «<...> *Je n'ai qu'à fermer les yeux; tout se comporte exactement comme alors; je retrouve, comme s'il ne m'avait pas quitté, ce jeune garçon timide, très doux, qui ne se croyait pas à plaindre*» [9, с. 7]. «<...> *варто мені тільки заплющити очі і все постає таким, як і було; я бачу, наче й не покидав його, цього сором'язливого, дуже тихого хлопчика, який вважав, що йому нема на що жалітися*» як і його дім,

що хоча й побудований для прийому гостей, був сповнений тишею та холодом. «<...> *C'était alors la même construction blanche, tout en colonnades et en fenêtres, de ce goût français qui prévalut au siècle de Catherine. <...> Sûrement, on ne l'avait pas élevée pour y vivre une vie monotone; je suppose qu'elle avait été bâtie pour y donner des fêtes (au temps où l'on donnait des fêtes) par la fantaisie d'un aïeul qui voulait montrer du faste*» [9, с. 8]. «<...> В ті часи дім був таким же білим як зараз, з численними колонами та вікнами, побудований в тому дусі, що був притаманний епосі Катерини. <...> Навпевно, його будували не для того, щоб вести одноманітне життя; думаю, його возвели, щоб влаштовувати святкування (в ті часи, коли їх ще влаштовували), через забаванку одного з моїх предків, який хотів виставити на показ свою розкіш».

Де б не опинився Алексіс, оточуюча атмосфера відповідає його внутрішньому пригніченому стану. Маленька кімнатка в Пресбурзі, де він вчився, а потім і працював, і саме містечко, де він гуляє ночами в повній самотності, яка стала невід'ємною частиною його буття. Маленькі сірі прохолодні помешкання, тихі мовчазні вулиці міста, все це підкреслює внутрішній стан героя. «<...> *J'avais seize ans. J'avais toujours vécu replié sur moi même; les longs mois de Presbourg m'ont enseigné la vie, je veux dire celle des autres. Ce fut donc une époque pénible. Lorsque je me tourne vers elle, je revois un grand mur grisâtre, le morne alignement des lits, le réveil matinal dans la froideur du petit jour, où la chair se sent misérable, l'existence régulière, insipide et décourageante, comme une nourriture qu'on prend à contrecœur*» [9, с. 13]. «<...> Мені було 16. До цього часу я жив, замкнувшись у своєму внутрішньому світі; довгі місяці в Пресбурзі познайомили мене з життям, я маю на увазі життя інших людей. Це був важкий для мене час. Згадуючи про нього, я бачу перед собою довгу сірувату стіну, понурий ряд ліжок, ранішнє пробудження в холоді ранішнього світанку, коли тіло відчувається жалюгідним; спокійне існування, прісне й нестерпне, як їжа, якою тебе годують насильно».

І навіть коли він одружується, і, здавалося, нарешті знаходить спокій в своїй душі, покінчивши з самотністю, що так довго супроводжувала його всюди, з переїздом в нове велике місто Відень, Алексіс не знаходить розради. Нова оселя, де немає знайомих та близьких душі речей, не подобається йому. Його дружина Монік, що з запалом вишукує нові шпалери та різні дрібнички не помічає його відчуження. Алексіс порівнює нову оселю з тюрмою, де ув'язненими є дві душі.

Останній вечір в Вороїно стає відправною точкою для нового етапу його життя. Він ніби повертається на старт, щоб почати все з початку. Саме в той вечір він вирішує покинути сім'ю та не приховувати більше

свою таємницю. «<...> C'était mon dernier soir à Woroiño... J'interprétais mes souffrances physiques comme un présage funèbre: je m'étais résolu à me laisser mourir... Je jouais avec accablement. Je me disais que ma vie était à refaire et que rien ne guérit, pas même la guérison. Je me sentais trop las pour cette succession de rechutes et d'efforts, également épuisants, et cependant je jouissais déjà, dans la musique, de ma faiblesse et de mon abandon» [9, с. 35]. «Це був мій останній вечір в Вороїно... У своїх фізичних муках я бачив зловісний знак: я вирішив не опиратися смерті... Я грав, знесилюючись. Я казав сам собі, що життя потрібно було прожити інакше, і що нас ніщо не може вилікувати, навіть одужання. Я відчував, що занадто втомився від зміни зусиль та падінь, однаково виснажливих, і, однак, в музиці я вже насолоджувався власною слабкістю та відмовою від боротьби».

Другий визначний роман М. Юрсенар «Спогади Адріана» (1951) приносить їй світове визнання. У 1970 році її обирають до Бельгійської королівської академії літератури й мистецтва, а в 1980 – до Французької академії. Вона стає першою жінкою-академіком і першою уродженкою іншої країни, яка удостоєна такої честі.

Твір спирається на античну концепцію в розумінні бездоганності, а саме гармонію в тілесному, духовному та інтелектуальному розвитку людини, пошук та прагнення краси. В романі тісно переплітається міф та історія, що переносять нас на 2000 років назад в час правління римського імператора Адріана. Саме оглядаючи його віллу під час подорожей Італією, юна письменниця відчула не просто зв'язок з ним, а внутрішній контакт ніби зі старим другом. Враження від місця та атмосфери були настільки сильними, що не вщухли і більше ніж за 20 років, до самого моменту публікації роману 1951 року.

Час в художньому творі розкривається через простір, а простір осмислюється та відповідає часу. Хронотоп як формально-змістовна категорія в значній мірі визначає образ людини в літературі, цей образ завжди досить хронотопний, як стверджував Кант в «Критиці чистого розуму» [11, с. 72]. При цьому, саме мова просторових відносин, на думку Ю. Лотмана, є головним засобом осмислення дійсності та моделювання картини світу [6, с. 62].

Структура роману «Спогади Адріана» за формою має вигляд листа своєму другу Марку Аврелію, наповненого біографічними фактами, роздумами про смертність людини та подіями державного характеру, що доповнюється детальним та таким важливим для повного занурення у твір опису міста, заповненого людьми та будівлями.

До архітектури в героя взагалі дуже трепетне ставлення – він ставить до неї з повагою, з турботою, як до речі, що береже спогади та тепло рук

людей, що торкалися стін будівель: «<...> *L'architecture est riche de possibilités plus variées que ne le feraient croire*» [10, с. 62]. «<...> *Архитектура куди багатша, ніж можна було б уявити*». Імператор приділяє велике значення будівництву, розуміючи, що людина піде, а спогад про неї залишиться саме в таких монументальних та знакових речах як архітектурні споруди.

Багато подорожуючи з державними місіями та у військових походах Адріан знайомиться з культурами різних народів та описує свої враження в листах: «<...> *J'étais excédé par ces figures colossales de rois tous pareils, assis côte à côte, appuyant devant eux leurs pieds longs et plats, par ces blocs inertes où rien n'est présent de ce qui pour nous constitue la vie, ni la douleur, ni la volupté, ni le mouvement qui libère les membres, ni la réflexion qui organise le monde autour d'une tête penchée*» [10, с. 74]. «<...> Мене виводили з себе ці колосальні фігури царів, так схожих одна на одну, що не відрізнити, та що сиділи пліч-о-пліч, виставивши вперед свої довгі плоскі ступні, драгували ці інертні глиби, що зовсім не виражали того, в чому міститься для нас сенс життя, – ні болю, ні млости, ні руху, що розкутує нас, ні роздумів, що створює цілий світ навколо опущеної голови». Він шукав себе в цих місцях, споглядаючи довкола та прислухаючись до свого внутрішнього голосу.

З роками він вирішив створити для себе дім, який стане відображенням та втіленням всіх його уявлень про красу та гармонію. Так була створена славетна Вілла, де великий імператор провів останні роки свого життя. Саме у рамках хронотопу великого міста лежить хронотоп цього маєтку, наповненого предметами мистецтва, що відображають його внутрішній потяг до прекрасного: «<...> *La Villa était assez terminée pour que j'y pu'sse faire transporter mes collections, mes instruments de musique, les quelques milliers de livres achetés un peu partout au cours de mes voyages... Aux heures d'insomnie, j'arpentais les corridors de la Villa, errant de salle en salle ... je m'arrêtais devant les effigies ... j'avais envoûté des pierres qui à leur tour m'avaient envoûté; je n'échapperais plus à ce silence, à cette froideur plus proche de moi d'usormais que la chaleur et la voix des vivants*» [10, с. 82–83]. «<...> Вілла була достатньо оздоблена для того, щоб я міг перевезти туди мої колекції, музичні інструменти, кілька тисяч книжок, що я купував повсюди під час подорожей... В години безсоння я ходив туди-сюди коридорами Вілли, блукав з однієї зали в іншу... зупинявся перед скульптурами... я зачаклував каміння, яке, в свою чергу, зачаклувало мене; мені вже нікуди подітися від цього безмов'я та холоду, які віднині мені ближчі за тепло та голос живої істоти». Блукаючи на самоті коридорами Вілли, яка стає йому притулком, імператор віддається думкам та почуттям, занурюючись глибоко в себе, аналізуючи свої почуття

та спогади. Зовнішній хронотоп домівки розкриває хронотоп внутрішній – психологічний стан героя.

Просторовий образ вілли Адріана, яка колись так вразила романістку, постає в романі довершеним в кожній деталі, що відповідає ідеалістичній схильній до пошуку краси душі правителя. Кожна деталь вілли, що стає постійною резиденцією повелителя, несе в собі частинку минулого, фіксуючись у певній речі або у камені, впливаючи на теперішній час. Таким чином, прихисток імператора, наповнений фізичними згадками про минулі часи, оточують його і в сьогоденні, розкриваючи самого протагоніста.

Таким чином, проаналізувавши хронотопний образ *дому* в романах «Алексіс» і «Спогади Адріана», ми дійшли висновку, що він є засобом відображення внутрішнього стану та світосприйняття протагоністів творів, зокрема в романі «Алексіс» часопростір дому відображає почуття самотності і відчуження герою роману, а в романі «Спогади Адріана» часопростір вілли Адріана відображає ідеалістичне світосприйняття імператора і його почуття краси навколишнього світу, а також прагнення правителя наприкінці життя віддатися рефлексії щодо свого життя і стану державних справ.

Література

1. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе. Очерки по исторической поэтике / М.М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. Исследования разных лет. – М. : Худ. лит., 1975. – С. 234–407.
2. Галич О. Теорія літератури : підручник / О. Галич, В. Назарець, С. Васильєв. – К. : Либідь, 2008. – 488 с.
3. Давыдов Ю.Н. Послевоенные романы Маргерит Юрсенар / Ю.Н. Давыдов // М. Юрсенар. Избранное. – М. : Радуга, 1984. – С. 5–26.
4. Жиронкина С.Д. Проблема самопознания и формирования личности в произведениях М. Юрсенар: «Алексис», «Воспоминания Адриана», «Философский камень» : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. филол. наук : спец. 10.01.03 «Литература зарубежных стран» / С.Д. Жиронкина. – Воронеж, 2006. – 26 с.
5. Копистянська Н.Х. Час і простір у мистецтві слова / Н.Х. Копистянська. – Львів : ПАІС, 2012. – 343 с.
6. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М. Лотман. – М. : Искусство, 1970. – 384 с.
7. Макушинский А. О Маргерит Юрсенар [Электронный ресурс] // Журнальный зал. – 2010. – № 67. – Режим доступа до журн. : <http://magazines.russ.ru/slovo/2010/67/ma19.html>
8. Сатановська Г.С. Поетика архітектурних форм у хронотопі роману Маргеріт Юрсенар «Спогади Адріана» / Г.С. Сатановська // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В.Н. Каразіна.

Серія «Романо-германська філологія». – Харків. – 2013. – Вип. 69 (1080). – С. 107–110. 9. Yourcenar M. Alexis. Le Coup de Grâce / M. Yourcenar. – P. : Editions Gallimard, 2012. – 319 p. 10. Yourcenar M. Mémoires d'Hadrien / M. Yourcenar. – P. : Editions Gallimard, 1974. – 319 p. 11. Кант І. Критика чистого розуму / І. Кант. – К. : Юніверс, 2000. – 72 с.

УДК 003.324.1

ІЕРОГЛІФІКА КИТАЙСЬКОЇ МОВИ. ЛОГОГРАФІЧНЕ ПИСЬМО

Мосєв М.О. (Харків)

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Джгун Н.М.

Мосєв М.О. Ієрогліфіка китайської мови. Логографічне письмо. Стаття присвячена історії розвитку ієрогліфіки китайської мови та логографічного письма. Розглянуті типи ієрогліфів, культурний вплив на китайську писемність, модифікація ієрогліфів від давнини до сучасності, приведені приклади словників та роботи видатних вчених.

Ключові слова: знаки, ідеограма, ідеографія, китайська мова, китайська писемність, кількість ієрогліфів, логограма, словники.

Мосєв Н.О. Иероглифика китайского языка. Логографическое письмо. Статья посвящена истории развития иероглифики китайского языка и логографического письма. Рассмотрены типы иероглифов, культурное влияние на китайскую письменность, модификация иероглифов от древности до современности, приведены примеры словарей и работы выдающихся ученых.

Ключевые слова: знаки, идеограмма, идеография, китайская письменность, китайский язык, количество иероглифов, логограма, словари.

Mosev N.O. The Character of Chinese. Logogram. The article deals with the history of Chinese language and logogram. We analyze the types of characters, the cultural influence on Chinese written language, the modification of Chinese characters from antique to modern times, give the examples of the dictionaries and the works of outstanding scientists.

Key words: Chinese characters, Chinese language, dictionaries, ideogram, ideography, logogram, the number of characters, signs.

Актуальність. На даний момент китайською мовою розмовляє кожен п'ятий житель Землі та популярність китайської мови в світі продовжує зростати. Багато в чому це пов'язано з безперервним розвитком Китаю, а також з розвитком інформаційних технологій та глобалізацією. У зв'язку

з надзвичайно швидким розвитком китайської економіки, зростає попит на фахівців, які знають китайську мову. Знання цієї мови, особливо поряд з англійською, підвищує привабливість на ринку праці. Але в нашій країні китайська мова має ще досить низький рівень популярності, та ця мова вимагає більш зусиль для дослідження цієї мови. Дослідження китаїстики дозволить нам відкрити двері у нові сфери для людини.

Об'єктом дослідження є ієрогліфіка китайської мови.

Предметом дослідження є функції та особливості логографічного письма китайської мови.

Китайська писемність (кит. 中文; пінйїнь: zhōngwén, «китайське письмо») – загальноживаний і стародавній вид запису китайської мови. Китайські ієрогліфи упорядковані не абетковим, а за логосилабічним принципом. Кожний знак є односилабічне слово, становить так звану односилабічну складову певного слова, або логограму. Ієрогліфічна комбінація або ієрогліф позначає абстрактні поняття або фізичні об'єкти.

Китайська писемність (кит. 漢字 / 汉字; пінйїнь: hànzi, ханьци, «букви Хань»), відома як китайські ієрогліфи. Вони широко використовуються в Китаї, а також в корейській і японській писемності, а у В'єтнамі вживалися на письмі до 1945 року. У значенні інтернаціоналізації писемності, заснованої на китайській, називають CJKV (з додаванням Vietnamese) або CJK (Chinese, Japanese, Korean). У XX столітті китайська писемність вижила під час політичної розділеності самого Китаю на Республіку Китай і КНР. В першій використовують спрощену, а у останній вживають традиційну систему письма.

Ієрогліфи мають власну історію становлення й формування. Зародження їх припало на 7 тис. до н.е. Піктографічне письмо розпочиналося з малюнків, розвивало образне мислення. Від розвитку образного мислення до абстрактного письма пройшло кілька тисяч років. Протягом історії китайські ієрогліфи змінювалися відповідно до шрифтів.

Після спаду китайських приголосних поширилися відкриті складки, забезпечивши ізолюваність складів. Через занепад кінцевих приголосних виникла проблема зв'язку із наступними словами. Це спричинило зменшення можливостей ієрогліфів на шляху розвитку фонетичного письма. За своєю природою китайський склад вимагав початкових голосних (префіксальних), однак цього не досягнув. Він міг починатися й приголосним звуком, якого часто втрачав. Отож через внутрішні проблеми несформованості початкового голосного й кінцевого приголосного звуків, занепад початкового приголосного китайська мова не стала на шлях розвитку фонетичного письма. Зазначені особливості забезпечили власний, самостійний розвиток китайської мови, відокремлений від фонетичного письма.

Через безперервні і поступові зміни ієрогліфів неможливо визначити їх точну кількість. Повсякденно використовуваних ієрогліфів кілька тисяч. Згідно зі статистикою, 1 000 повсякденних ієрогліфів покривають 92% друкованих матеріалів, 2 000 можуть покрити більше 98%, а 3 000 ієрогліфів вже покривають 99%. Статистичні результати за спрощеними і традиційними ієрогліфами розрізняються незначно.

У КНР стандартом грамотності вважається освоєння 1 500 знаків (у сільській місцевості) або 2 000 знаків (у містах, а також для робітників і службовців на селі). 3 000 ієрогліфів достатньо для читання газет і неспеціалізованих журналів. Великі однотомні тлумачні або двомовні словники включають, як правило, 6 000–8 000 ієрогліфів. Серед цього обсягу вже чимало дуже рідко використовуваних ієрогліфів, наприклад, використовувані в назвах ритуальних предметів старовини або медикаментів традиційної китайської медицини. Словник ієрогліфів «Чжунхуа цзихай» (中华字海) видання 1994 року містить 87 019 ієрогліфів.

Вперше кількість всіх існуючих ієрогліфів підраховано за часів династії Хань китайським вченим Сюй Шенем у праці «Шовень цзецзі» 说文解字. Кількість ієрогліфів склала 9 353. Пізніше за часів Південних династій Гу Еван (顾野王; 519-581) склав «Юйпянь» (玉篇), який налічував 16 917 ієрогліфів. Після його переробки з'явилася нова робота «Дагуан іхуей юйпянь» «大广益会玉篇», вона налічувала 22 726 ієрогліфів. При династії Сун групою вчених створений «Лей пян» (类篇), що містив 31 319 ієрогліфів. Інша група вчених створює книгу «Цзі юнь» (集韵), яка містить 53 525 ієрогліфів. Зі словників того часу він містить найбільшу кількість ієрогліфів.

Ієрогліфічні словники сучасної ери, які прагнуть відобразити як ієрогліфи, що використовуються в даний час, так і ті, що зустрічаються в пам'ятках літератури, містять велику їх кількість. Наприклад, праця «Кансі цзидянь» (康熙字典), створена за династії Цин, містить 47 035 ієрогліфи. Великий китайсько-японський словник (大汉和字典 дай канва дзітен) містить 48 902 ієрогліфа і понад те 1062 ієрогліфа в додатках. Тайванський «Чжунвень та цзидянь» (汉语大字典) містить 49 905 ієрогліфів. Китайський «Ханьюй та цзидянь» (汉语大字典) містить 54 678 ієрогліфів. Новітній словник «Чжунхуа цзихай» (中华字海) містить 85 568 ієрогліфів і складається зі словників «Ханьюй та цзидянь» (汉语大字典), «Чжунвень та цзидянь» «中文大字典», «Кансі цзидянь» «康熙字典» і «Шовень цзецзі» «说文解字». Вже у 21 столітті в Японії вийшов словник «Ніхон кінсекі модзіке:» (日本今昔文字镜), що містить найбільшу кількість ієрогліфів в цей час – 150 тисяч.

Ідеографія – письмо графічними знаками, що позначають поняття.

Основною одиницею ідеографії є ідеограма, або логограма, – писемний знак, який, на відміну від букв, позначає не звук чи склад якоїсь мови, а ціле слово або корінь слова. [1, с. 78]. Ці знаки – своєрідні схематичні малюнки, якими можна передавати поняття конкретних істот і предметів, дієслівні поняття, а також абстрактні, які так чи інакше асоціюються із зображеннями. У примітивних писемностях прості ідеограми в загальних рисах збігаються. Наприклад, ідеограма *око зі сльозами* на позначення горя використовується в таких історично і територіально далеких писемностях, як китайська і майя. Позначуванням, як бачимо, є не сам життєвий факт, а ті поняття, які виникають у свідомості людини і вимагають свого вираження на письмі.

Перехід від піктографії до ідеографії пов'язаний із потребою графічно передати те, що не має наочності й не піддається малюнковому зображенню. Позначувачами на перших етапах ідеографічного письма залишалися ті самі малюнки, але позначуване змінюється. Якщо в піктографії зображення ока позначало око, то в ідеографії воно, крім ока, позначало й зрізкість.

Згодом знаки схематизувалися. Так, в єгипетському письмі поняття “вода” передавалося хвилястою лінією (хвилі), «сонце» в шумерській і китайській ідеографії позначалося кружечком із крапкою посередині. Як бачимо, в ідеографії малюнок виступає і в прямому, і в переносному значеннях.

В ідеографічній системі кожен знак може позначати будь-яке слово в будь-якій граматичній формі у межах поняттєвих асоціацій, викликаних зображенням. Коло можливих значень знака обмежене сусіднім колом значень. Так, скажімо, знак, який зображує ноги, може означати «ходити», «стояти», «приносити» тощо, але не може означати «ступня», «підощва», бо для цього існують інші знаки.

На відміну від піктографії, в ідеографії можна говорити про систему письма. Система письма характеризується постійним складом знаків.

Потреба прискорити розвиток письма і можливість передавати складніші за змістом і довші за розміром тексти зумовили схематизацію малюнків, перетворення їх на умовні знаки – ієрогліфи (від гр. Hieroglypho «святищенні письмена») – ідеографічні знаки, в зображенні яких зберігається деяка символічна подібність із зображуванням предметом [2, с. 73].

Головна відмінність логограм від інших письмових систем полягає в тому, що графеми напряду не пов'язані з вимовою. Перевагою в цьому випадку є те, що людині не потрібно розуміти вимову або мову, якою говорив автор тексту. Читач зрозуміє значення, незалежно від того, чи звучить воно мовою автора тексту: *один, one, ути* або *wā'hid*. Таким чином, люди, що говорять різними діалектами китайської мови, можуть

не зрозуміти один одного під час розмови, але певною мірою розуміють під час листування, навіть якщо вони не вміють говорити нормованою китайською.

Водночас роз'єднання написання й вимови має величезний недолік, адже при вивченні такої мови доводиться запам'ятовування безліч логограм окремо від вимови. Хоча це зазвичай невласиво для логограм, проте, наприклад, в японській мові майже кожен ієрогліф має декілька варіантів вимови. Фонетичний ряд ієрогліфа пишеться так само, як і вимовляється, хоча невелика розбіжність у вимові може стати причиною появи двозначності. Багато алфавітних систем, наприклад, грецької, латинської, італійської або фінської мов, знаходять компроміс, який виражається в нормуванні написання слів і збереженні чіткої відповідності між літерами і їхньою вимовою [3, с. 386].

Недоліком ідеографічного письма, в тому числі китайського, є те, що дуже багато знаків у системі, їх важко вивчити і зобразити (написати). Закономірно виникає питання, як таке письмо так довго протрималося у Китаї і нині не здає своїх позицій. Цьому сприяли й тепер сприяють два чинники. По-перше, в умовах Китаю, де кожна провінція говорить своєю власною мовою або діалектом, який відрізняється від інших діалектів більше, ніж деякі різні мови між собою, ієрогліфічна писемність виявилася дуже зручним засобом міждіалектного і навіть міжнаціонального спілкування. Так, скажімо, ієрогліф зі значенням «гора» існує в китайській, японській та корейській писемностях, хоча читається він по-китайськи «шань», по-японськи «яма», по-корейськи «сан». Другим чинником є структура китайської мови, де слова, як правило, є односкладовими, складаються тільки з кореня, не мають морфем – префіксів, суфіксів, закінчень, для яких потрібно було б вводити якісь додаткові знаки. Все це сприяло тому, що китайська писемність є єдиним у світі послідовним ідеографічним письмом, ефективно діючим і нині [4, с. 174].

Як бачимо, процес виникнення й становлення ієрогліфів і китайської писемності досить тривалий і складний. Ієрогліфічне письмо розвинулося швидше, ніж звукове, і не стало на шлях розвитку фонетичного письма через неспроможність формувати початок і кінець слова. Першими його зразками стали піктограми (малюнки), згодом ідеографічні символи, далі запозичені ієрогліфи і, нарешті, фонографічні слова, або фонограми (зі звуковою й формальною частинами), що у своєму розвитку зазнали різних спрощень. На китайському мовному ґрунті ієрогліфи були відомі з епохи Шан і поступово вдосконалювалися в різні періоди, зокрема в часи писемностей *цзягу*, *цзіньвень*, *сі'ін*, *суті*, *сяочжуань*, *лішу*, *цаошу* та інших. На сучасному етапі розвитку ієрогліфи становлять графічну систему китайського письма [5, с. 186].

Будова ієрогліфів складна й багатогранна, через що складно їх класифікувати за єдиною системою. Через безперервні і поступові зміни ієрогліфів неможливо визначити їх точну кількість. Повсякденно використовуваних ієрогліфів кілька тисяч. Згідно зі статистикою, 1 000 повсякденних ієрогліфів покривають 92% друкованих матеріалів, 2 000 можуть покрити більше 98%, а 3 000 ієрогліфів вже покривають 99%. Статистичні результати за спрощеними і традиційним ієрогліфами розрізняються незначно.

Логографічне письмо – письмо на основі логограм або логографів, тобто графем, що позначають слово або морфему. Логограма протистойть фонограмі, яка може виражатися фонемою або комбінацією фонем, і детермінативом, який визначає граматичні категорії. Логограми також відомі як «ідеограми» або «ієрогліфи». Ідеограма являє собою певну ідею, а не слово чи морфему.

Таким чином, логограма – письмовий знак, який, на відміну від букв, позначає не звук чи склад якоїсь мови, а ціле слово або корінь слова. Ці знаки – своєрідні схематичні малюнки, якими можна передавати поняття конкретних істот і предметів, дієслівні поняття, а також абстрактні, які так чи інакше асоціюються із зображеннями.

Логограми складаються зі зримих елементів, що розташовані по-різному, на відміну від алфавітних мов, що використовують сегментні фонemi.

Головна відмінність логограм від інших письмових систем полягає в тому, що графема напряму не пов'язана з вимовою. Роз'єднання написання й вимови має величезний недолік, адже при вивченні такої мови доводиться запам'ятовування безліч логограм окремо від вимови.

Перспективою роботи є систематизація засобів аналізу та особливостей перспективи розвитку логографічного письма китайської мови.

Література

1. Алексеев В.М. Китайская иероглифическая письменность и ее латинизация / В.М. Алексеев. – Ленинград : Изд-во АН СССР, 1932. – 178 с.
2. Крюков М.В. Язык иньских надписей / М.В. Крюков. – М. : Наука, 1973.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підручник для студ. філол. спец. ВНЗ / М.П. Кочерган. – К. : Видав. центр «Академія», 2001. – 386 с.
4. Словарь сравнительного анализа современных и древних иероглифов. – 上海: 汉语大词典出版社, 1997.
5. Хаматова А.А. Словообразование современного китайского языка / А.А. Хаматова. – Министерство образования Российской Федерации. Дальневосточный государственный университет. Восточный институт. – М., 2003. – 222 с.

**АРХІТЕКТУРНИЙ ЕКФРАЗИС
У РОМАНАХ Д. БРАУНА «ЯНГОЛИ І ДЕМОНИ»
ТА Е. ФОРТЬЄ «ДЖУЛЬЄТТА»**

**Неминуца М.С. (Харків)
Науковий керівник:
докт. філол. наук, проф. Морозова О.І.**

Неминуца М.С. Архітектурний екфразис у романах Д. Брауна «Янголи і демони» та Е. Форт'є «Джув'єтта». У статті наведено результати лінгвістичного опису архітектурного екфразису у сучасних англійських романах Д. Брауна та Е. Форт'є. Виявлено типи та функції архітектурного екфразису в аналізованих романах. Виявлені типи екфразису порівняно.

Ключові слова: архітектурний екфразис, типи і функції архітектурного екфразису.

Неминуца М.С. Архитектурный экфрасис в романах Д. Брауна «Ангелы и демоны» и Э. Форт'е «Джув'етта». В статье представлены результаты лингвистического описания архитектурного экфрасиса в современных английских романах Д. Брауна и Э. Форт'е. Выведены типы и функции архитектурного экфрасиса в этих романах. Выведенные типы экфрасиса сопоставлены.

Ключевые слова: архитектурный экфрасис, типы и функции архитектурного экфрасиса.

Nemynushcha M.S. Architectural Ekphrasis in the Novels “Angels and Demons” by D. Brown and “Juliet” by A. Fortier. This article is a linguistic study of architectural ekphrasis in present-day novels in English. Types and functions of architectural ekphrasis in the novels under study are defined. The types of ekphrasis are compared.

Key words: architectural ekphrasis, types and functions of architectural ekphrasis.

Сучасна світова культура все більше схиляється до поєднання, синтезування різних видів діяльності людини. Питання синтезу мистецтв особливо загострювалося під час перехідних етапів у культурі людства – від Середньовіччя до Відродження, від романтизму до кінця XVIII ст. – пер. пол. XIX ст. і так далі [4].

Синтез мистецтв – це органічна єдність, взаємозв'язок різних видів мистецтва в межах цілісного художнього твору, адже вони знаходяться у вільному, неізолюваному культурному процесі. Він досягається тоді, коли елементи різних мистецтв гармонійно узгоджені спільністю ідейного змісту [1, с. 8].

Одним із виявів синтезу мистецтв є екфразис, що визначається як опис твору живопису, архітектури, музики та ін. у художньому літературному творі. Теорія екфразису зазнала розробки у працях таких науковців, як Т.В. Бовсунівська [1; 2], Л.С. Генералюк [3], А.А. Ситнікова [5] та ін.

Традиційно виділяють живописний, скульптурний та архітектурний екфразис. **Архітектурний екфразис** – вербальне втілення в художньому тексті суб'єктивного сприйняття витворів архітектури автором та / або персонажами.

Саме архітектурний екфразис і є об'єктом аналізу у поданій роботі. Предметом дослідження є типи архітектурного екфразису в романах Д. Брауна «Янголи і демони» та Е. Форт'є «Джув'єтта». Попри значний інтерес дослідників до теорії екфразису, багато питань залишаються у цій царині відкритими, адже й досі не існує загальноприйнятого понятійного апарату, кінцевого переліку типів екфразису тощо. Мета поданого дослідження полягає у виявленні і порівнянні особливостей архітектурного екфразису у цих романах. Належність дослідження до антропоцентричної парадигми свідчить про його актуальність.

Теорія екфразису переживається с теорією інтермедіальності. **Інтермедіальність** – це переклад (з мови одного мистецтва на мову іншого) в рамках однієї культури або поєднанні між собою різні елементи мистецтва в мономедійному (література, живопис, та ін.) або мультимедійному (театр, кіно та ін.) тексті [6, с. 292]. Термін екфразис частково входить у понятійний апарат теорії інтермедіальності, але інтермедіальність та екфразис варто розглядати окремо через те, що обидві теорії мають різні витoki, хронологію розвитку, термінологічні особливості тощо [1, с. 5–21].

Дослідження романів Д. Брауна «Янголи і демони» та Е. Форт'є «Джув'єтта» продемонструвало, що архітектурний екфразис у художньому творі несе не тільки описову, але й смислоутворюючу функцію та є джерелом додаткової інформації про героя твору, його оточення.

У романі Д. Брауна «Янголи і демони» читач знайомиться з Робертом Ленгдоном, фахівцем з семіотики. Професія головного героя твору та його характер обумовлюють зміст архітектурного екфразису у творі. Як науковець Роберт Ленгдон звертає багато своєї уваги на деталі. Він постає перед читачем як надзвичайно послідовна, уважна людина. Цей факт ілюструє такий приклад: (1) *The passageway stretched out indefinitely in both directions, left and right. It was a smooth cement tunnel, wide enough to allow passage of an eighteen wheeler. Brightly lit where they stood, the corridor turned pitch black farther down* (Brown, p. 32). Тут можна побачити чітку послідовність дій, рухів головного героя і обов'язкову увагу до деталей. Ефект послідовності створюється

за допомогою обставин місця та образу дії, що позначають напрямки руху та розташування у просторі (*stretched out indefinitely in both directions, left and right, farther down*).

Іншою характеристикою головного героя є аналітичне мислення. Так, автор, описуючи враження Роберта Ленгдона від побаченого часто користується геометричними термінами для позначення форм будівлі або її елементів, а також позначення рухів. Доведемо це такими прикладами: (2) *Looming before them was a rectangular, ultramodern structure of glass and steel* (Brown, p. 17). У цьому екфрастичному вкрапленні міститься геометричний термін на позначення форми об'єкта: *rectangular*. (3) *They rounded the bend, and a viewing gallery appeared on the right. Four thick-paned portals were embedded in a curved wall, like windows in a submarine* (Brown, p. 19). Цей приклад містить математичні терміни у формі дієслів (*they rounded the bend, were embedded*), а також дієприкметника на позначення форми: *a curved wall*. Використання автором геометричних термінів (*rectangular, curved*) характеризує його героя як людину з логічним, послідовним мисленням, що також слугує гендерною характеристикою Роберта Ленгдона, адже вищезгадана модель мислення властива переважно представникам чоловічої статі. Оперуючи таким понятійним апаратом, автор намагається максимально швидко та зрозуміло донести інформацію про об'єкт до читача, не вдаючись до професійної лексики. З іншого боку, головний герой викладає в університеті, тобто така манера викладення інформації є суто його викладацькою звичкою.

З архітектурного екфразису також можна виділити особливості хронотопу твору. Для цього розглянемо такий приклад: (4) *Incredibly, though, not even a citadel of this magnitude could dwarf the piazza before it. A sprawling expanse of granite, St. Peter's Square was a staggering open space in the congestion of Rome, like a classical Central Park. In front of the basilica, bordering the vast oval common, 284 columns swept outward in four concentric arcs of diminishing size <...> an architectural trompe de l'oeil used to heighten the piazza's sense of grandeur. As he stared at the magnificent shrine before him, Langdon wondered what St. Peter would think if he were here now. The Saint had died a gruesome death, crucified upside down on this very spot. Now he rested in the most sacred of tombs, buried five stories down, directly beneath the central cupola of the basilica* (Brown, p. 69). Головний герой роману Д. Брауна Роберт Ленгдон милується видом на площу Святого Петра з гелікоптеру. Під час оглядання герой не має жодних просторово-часових обмежень, він нікуди не поспішає та знаходиться у відносній безпеці. Для цього прикладу характерна велика кількість художніх засобів (персоніфікація *to dwarf the piazza*, гіпербола *sprawling expanse*, епітет *staggering open space*, метафора *the congestion*

of Rome та ін.), значна деталізація зображеного об'єкта, а також своєрідні «ліричні відступи» (*As he stared at the magnificent shrine before him, Langdon wondered what St. Peter would think if he were here now <...>*), що не стосуються безпосередньо зображуваного об'єкта. З цього прикладу можна дійти висновку, що архітектурний екфразис залежить від хронотопу в ситуації, в якій опинилися герої, чим спокійнішою, статичною є ситуація, тим більш довгим, барвистим буде архітектурний екфразис.

Роман Е. Форт'є «Джув'єтта» знайомить читача з молодою американкою Джулією (Джув'єттою), яка стикається з таємницею свого походження і вирушає до Італії у пошуках своїх коренів. Протягом усього твору головна героїня постійно стикається з відчуттям закритого простору та пастки. Розглянемо приклад: (5) *As I walked down Via della Sapienza the fazades of ancient houses closed in on me from all sides, and I was soon trapped in a labyrinth of centuries past, following the logic of an earlier way of life* (Fortier, p. 50). З цього прикладу можна дійти висновку про страх головної героїні перед невідомим, адже все, що знаходиться навколо неї – нове та незнайоме. Героїня відчуває себе загубленою у просторі та часі (*trapped in a labyrinth of centuries past*) та у пастці (*the fazades of ancient houses closed in on me from all sides*).

Як представник американської культури головна героїня часто звертає увагу на старовинність архітектури міста, на невладність часу над ним. Розглянемо такі приклади: (6) *The place was neither too big nor too imposing, and it had a quiet dignity of its own that made me wonder whether the things going on outside the walls of this timeless quadrangle were truly that important* (Fortier, p. 139). (7) *As I descended into the basement the air got considerably cooler, and traces of the original building structure began to emerge as the walls became rough and worn around me. Back in the Middle Ages this foundation had carried a tall tower, perhaps as tall as the Mangia Tower in the Campo* (Fortier, p. 242). Посилання на об'єкти як на старі (*the walls became rough and worn*), не носять негативний характер. Джулія вказує хронотоп, до якого вона відносить усе місто (*back in the Middle Ages*), але в той самий час руйнує часову прив'язку (*timeless quadrangle*), виражаючи повагу до віку міста, шануючи старовинну культуру.

Таким чином, архітектурний екфразис виступає в тексті додатковим джерелом інформації про мовця, комунікативну ситуацію, автора твору, а його правильне інтерпретування допомагає зрозуміти твір на більш глибокому рівні. Він несе важливу сюжетотворюючу функцію, таким чином вплітаючись в тканину твору, що твір не може без нього існувати, як це сталося в романах Д. Брауна «Янголи і демони» та Е. Форт'є «Джув'єтта».

Дослідження архітектурного екфразису на матеріалі інших творів та інших мов є перспективою розвитку порушеної у роботі проблематики.

Література

1. Бовсунівська Т.В. Екфразис. Вербальні образи мистецтва / За ред. Т.В. Бовсунівська; Р.К. Бобрик, О.М. Виноградов, Л.С. Генералюк, Т.В. Гребенюк, та ін. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2013. – 237 с. 2. Генералюк Л.С. Екфразис і проблема контамінації термінів / Л.С. Генералюк // Українська термінологія і сучасність: зб. наук. пр.; [відп. ред. В.Л. Іващенко]. – К. : Інститут української мови НАНУ, 2013. – Вип. IX. – С. 84–94. – Режим доступу : http://term-in.org/images/img/pdf/utis_2013.pdf. 3. Івасюк К.В. Ретроспективний аналіз проблеми синтезу мистецтв [Електронний ресурс] / К. Івасюк. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/24571/35-Ivasyuk.pdf>. 4. Ситникова А.А. Смыслообразующая функция песни в структуре литературного текста: диссертация / А.А. Ситникова. – Тверь : Твер. гос.ун-т, 2013. – 241 с. 5. Hansen-Löve A.A. Intermedialität und Intertextualität. Probleme der Korrelation von Wort- und Bildkunst – Am Beispiel der russischen Moderne // Dialog der Texte. Hamburger Kolloquium zur Intertextualität / Hg. von W. Schmid und W.D. Stempel. – Wien, 1983. – S. 291–360. – (Wiener Slawist. Almanach, Sonderb. 11).

Джерела ілюстративного матеріалу

- Brown** – Brown D. Angels & Demons / D. Brown. – NY : Pocketbooks, 2000. – 616 p. **Fortier** – Fortier A. Juliet [Electronic Ressource] / A. Fortier. – Access : http://www.randomhouse.com/rhpg/features/anne_fortier/index.php

УДК 811.111'42:33

КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ

Обол'янінова С.О. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Шевченко І.С.

Обол'янінова С.О. Когнітивно-комунікативні характеристики англомовного економічного дискурсу. У статті розглядаються дискурсотвірні концепти ECONOMY та ECONOMIC CRISIS та провідні метафоричні засоби їх реалізації в англомовному економічному дискурсі з метою визначення когнітивних характеристик англомовного економічного дискурсу та особливостей когнітивної метафори в економічному дискурсі.

Ключові слова: дискурс, концепти, економіка, економічна криза, метафори.

Обольянинова С.А. Когнитивно-коммуникативные характеристики англоязычного экономического дискурса. В статье рассматриваются дискурсообразующие концепты ECONOMY и ECONOMIC CRISIS и ведущие метафорические средства их реализации в англоязычном экономическом дискурсе с целью определения когнитивных характеристик англоязычного экономического дискурса и особенностей когнитивной метафоры в экономическом дискурсе.

Ключевые слова: дискурс, концепты, экономика, экономический кризис, метафоры.

Obolianinova S.A. Cognitive and communicative characteristics of the English-language economic discourse. This paper considers the discourse-forming concepts ECONOMY and ECONOMIC CRISIS and leading metaphorical means of their implementation in English economic discourse with a view to identify cognitive characteristics of English economic discourse and cognitive features of metaphor in economic discourse.

Keywords: discourse, concepts, economy, economic crisis, metaphors.

Сучасна лінгвістика все більше уваги приділяє проблемам дискурсу різних типів та їх висвітленню у когнітивно-комунікативному ракурсі. До найбільш розвинених та вагомих з точки зору комунікації в англомовному суспільстві належить економічний дискурс. Для лінгвіста особливої значущості набувають спільні та відмінні якості економічного дискурсу, що характеризують його розвиток у кризові періоди історії: це криза 20–30-х рр. XX ст. та сучасна економічна криза.

Кризова свідомість, кризове світовідчуття супроводжують людину на всіх етапах її історичного розвитку, але найбільш проявляється в періоди різких соціальних трансформацій. XX століття увійшло в історію як одне з найдраматичніших і кризових за весь час існування людства: дві світові війни; встановлення тоталітарних режимів; грандіозні економічні катаклізми; стрімкий розвиток технологій, небачене зростання промислового виробництва і в той же час перетворення техніки зі знаряддя людського розуму в джерело ядерної загрози, глобальної екологічної кризи, причину порушення екологічного балансу і виснаження природних ресурсів – ці та подібні їм явища породжували і продовжують породжувати кризове світовідчуття XXI століття.

На сучасному етапі людство переживає глобальну соціально-політичну та економічну кризу, що в свою чергу породжує у мас людей специфічно-песимістичні настрої і відчуття катастрофи, що насувається, надії і побоювання, відродження та оновлення одночасно.

У галузі економіки криза проявляється в порушенні рівноваги між попитом і пропозицією на товари та послуги, це – «різке погіршення економічного стану країни, що виявляється в значному спаді виробництва,

порушенні сформованих виробничих зв'язків, банкрутстві підприємств, зростанні безробіття, і в результаті – в зниженні життєвого рівня, добробуту населення» [1, с. 16].

Після економічної кризи 1929-1933 рр., що стала найглибшою кризою перевиробництва за всю історію капіталізму, відбувається різка зміна економічної моделі розвитку держави, збільшується необхідність в економічній грамотності як фахівців різних сфер суспільства (економістів, дипломатів, юристів, фінансистів, журналістів та ін.), так і широкого кола громадян. Разом із цим виникає потреба визначення в лінгвістиці поняття «економічний дискурс» («економічний текст»), його жанрової розгалуженості та функціонально-стилістичних, лінгвопрагматичних і соціолінгвістичних особливостей.

Наприкінці ХХ століття мовознавцями здійснено дослідження текстів економічної публіцистики (О. Шибанова), економічного дискурсу (К. Томашевська), тлумачення економічного тексту (Н. Кравченко), економічного тексту як соціокультурного феномену (І. Мурадян, І. Смирнов), а також спроби комплексного аналізу окремих жанрів економічного тексту (О. Баянкіна).

Втім наразі недостатньо уваги приділяється вивченню усного та письмового мовлення щодо відтворення комунікації осіб у сфері економіки або фіксування реалій економічного життя англійською мовою.

Актуальність дослідження полягає у застосуванні ідей новітньої когнітивно-дискурсивної парадигми до вивчення когнітивно-комунікативних характеристик англomовного економічного дискурсу.

Мета дослідження – визначити когнітивні характеристики англomовного економічного дискурсу, зокрема, особливостей когнітивної метафори в економічному дискурсі.

Об'єкт дослідження – сучасний англomовний економічний дискурс ЗМІ як засіб масової інформації останнього десятиліття.

Предмет дослідження – дискурсотвірний концепт «Economic crisis» та провідні метафоричні засоби його актуалізації в англomовному економічному дискурсі.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що її результати є внеском у розвиток сучасної когнітивної лінгвістики і теорії метафори стосовно економічного дискурсу ЗМІ.

Економічний дискурс – це особливий, прямо пов'язаний з екстралінгвістичними факторами тип дискурсу. Економічний дискурс функціонує на базі концептів ЕКОНОМІКА, ГРОШІ, ПІДПРИЄМСТВО, ПОКУПЕЦЬ, ТОВАР та ін. Характерною рисою економічного дискурсу є метафоричність, що зумовлена потребою використання метафор для пояснення та усвідомлення економічних явищ, а також як засобу

маніпулювання свідомістю і підтримки соціальних уявлень певної групи суб'єктів.

Концепти ECONOMY та ECONOMIC CRISIS є дискурсовірними, що функціонують у динамічному ситуативно-контекстуальному дискурсі. Залежність дискурсу від ситуації, здатність акумулювати різні, в тому числі суперечливі думки учасників ситуації, яка відбувається, живі реакції на одномоментні події визначають багатство змісту концепту.

Наші дані дозволяють виокремити і систематизувати метафоричні моделі, що сприяють створенню образу економіки та економічної кризи в ЗМІ за останнє десятиліття. Цю систему представляють наступні моделі:

ЕКОНОМІКА є	ЛЮДСЬКА ІСТОТА
	МЕХАНІЗМ
	РОСЛИНА
	РУХ ВГОРУ
	ПРИРОДНЕ ЯВИЩЕ
ЕКОНОМІЧНА КРИЗА є	ХВОРОБА
	ВІЙНА
	ПРИРОДА
	ВОРОГ
	МАШИНА
	БУДІВЛЯ
	РУХ

Найрозповсюдженішими метафоричними моделями є саме: «ЕКОНОМІКА є ЛЮДСЬКА ІСТОТА» та «ЕКОНОМІЧНА КРИЗА є ХВОРОБА».

Ще грецький філософ Платон розумів абстрактні економічні поняття і явища, спираючись на людські риси. Тож опис складних економічних понять і явищ робить їх більш зрозумілими [3].

Метафорична модель «ECONOMY IS A HUMAN BEING» є однією з найбільш поширених та плідних у сучасному дискурсі [2]. Це означає, що повсякденний досвід повідомляє людям, що вони є активними і енергійними, коли здорові. Метафорична модель «ЕКОНОМІКА є ЛЮДСЬКА ІСТОТА» дозволяє зрозуміти сенс явищ у термінах власних мотивів, цілей, діяльності та рис людини. Це зумовлює, що метафорично економіка має свої власні моделі поведінки і потреби і зростання взаємозалежності з навколишнім середовищем [2, с. 34].

Економіка концептуалізується як людська істота, наділена частинами тіла та рисами характеру, притаманним людському організму, що проілюстровано у таких прикладах:

ЕКОНОМІКА має СЕРЦЕ:

- *History has shown that a vibrant, dynamic financial system is at the heart of a vibrant, dynamic economy* (Financial Times, February 8, 2009).

- *15%: Percentage of all inter-city freight – whether it's transported by truck, rail, water, air, or pipeline – carried by BNSF ("the most important artery in our economy's circulatory system")* (Houston chronicle, March 15, 2015).

ЕКОНОМІКА здатна насолоджуватись чимось:

- *Australia's economy is enjoying an Indian summer as households shop, mining companies invest and even manufacturers manage to squeeze some growth out of exporting* (The Australian, October 17, 2011).

Метафоричні одиниці, що входять до складу моделі «ECONOMIC CRISIS is a DISEASE» / «ЕКОНОМІЧНА КРИЗА є ХВОРОБА» володіють наступними смислами: економіка метафорично ототожнюється з хворою людиною, яка потребує в інтенсивному лікуванні, при цьому способи лікування кризової хвороби різноманітні і країна шукає свої методи. Проілюструємо це на наступних прикладах:

ЕКОНОМІКА хворіє:

- *The US and Europe will certainly get more than a sneeze if the emerging economies catch a cold because of these loose policies* (Financial Times, November 25, 2009).

- *So why is inflation falling? The answer is the economy's persistent weakness, which keeps workers from bargaining for higher wages and forces many businesses to cut prices* (Houston Chronicle, May 3, 2013).

ЕКОНОМІКА одужує:

- *Britain's economic recovery will continue into 2015 and 2016, driven by consumer spending and business investment, according to the Organisation for Economic Cooperation and Development* (The Guardian, November 25, 2014).

Таким чином, концептуалізація метафоричних моделей «ECONOMY IS A HUMAN BEING» та «ECONOMIC CRISIS is a DISEASE» означає, що здоровий стан людського тіла сприймається як здоров'я або відповідний стан економіки; симптоми хвороб та хвороби як такі розглядаються як поганий стан економіки; оцінкою економічних проблем є діагноз, в той час як лікування хвороби / захворювання є всіма заходами, які вживаються для вирішення економічних проблем.

Перспективою дослідження можна визначити вивчення особливостей непрямих засобів апелювання у когнітивно-прагматичному аспекті в різних видах англомовного дискурсу (політичного, соціального або культурного).

Література

1. Степанова Н.В. Англоязычные экономические медиатексты кризисного периода: когнитивно-дискурсивный анализ / Н.В. Степанова : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. – СПб., 2014. – 215 с. 2. Kövecses Z. Metaphor: A Practical Introduction / Z. Kövecses – Oxford : Oxford University Press, 2002. – 303 p. 3. Xia Jue Economic Metaphors in English Newspapers / Jue Xia. – English Linguistic C-essay, The School of Teacher Education, 2009. – 31 p. 4. Газета Financial Times [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ft.com/home/europe> 5. Газета The Guardian [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theguardian.com/uk> 6. Газета The Australian [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.theaustralian.com.au/> 7. Газета Houston Chronicle [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.chron.com/>

УДК811'373.45

ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ІНШИХ МОВАХ СВІТУ

Паніна К.О. (Харків)

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Музейник І.В.

Паніна К.О. Французькі запозичення в інших мовах світу. У статті аналізуються французькі запозичення в інших мовах світу, їх походження та основні класифікації.

Ключові слова: запозичення, мови світу, французькі слова.

Панина К. О. Французские заимствования в других языках мира. В статье анализируются французские заимствования, их происхождение и основные классификации.

Ключевые слова: заимствования, французские слова, языки мира.

Panina K. O. French borrowings in the other world's languages. French borrowings their origins and general classifications are analyzed in the article.

Key words: borrowings, French words, world languages.

Мова – явище соціальне, будь-яка зміна, що відбувається в суспільстві, звичайно, відбивається і на мовних процесах. Найрухомішим пластом мови є лексика. Саме вона найбільш сприйнятлива до всього нового. Це очевидно: з'являються нові реалії – з'являються нові слова, що їх позначають, зникають реалії – зникають і слова.

Об'єктом дослідження виступає французька лексика, яка була запозичена в періоди всесвітньої історії, протягом найбільшого впливу французької мови на різні мови світу.

Предмет дослідження є процеси фонетичної, морфологічної та лексико-семантичної адаптації французьких лексичних одиниць та їх територіальна і соціальна специфіка.

Актуальність даної теми зумовлена тим, що дослідження запозичень є однією з проблем сучасної лінгвістичної науки. З плином часу запозичуються нові слова, а вже вкорінені піддаються асиміляції і змінам, так що ця тема ніколи не втратить свою актуальність.

У сучасному мовознавстві, питання мовного запозичення є також одночасно традиційними і актуальними, тому що проникнення лексики одних мов в інші відбувається досить інтенсивно на всіх їх діяхронічних зрізах і впливає на всі рівні мовної системи.

Зрозуміло, що слова з чужої мови приходять насамперед тому, що вони позначають нові речі, нові поняття. Однак запозичення слів, які називають предмети, поняття, яких до того не знав народ, що позичає ці слова – це зовнішня, немовна причина. Існують і причини внутрішні, мовні. Так, проникаюче в мову іншомовне слово може вкоренитися в мові, оскільки його поява дозволяє усунути полісемію споконвічного слова або уточнити, деталізувати відповідне поняття. Іншомовне слово також виявляється «вигідніше», якщо воно позначало до того щось таке, що являло собою описову, неоднослівну назву. Так, слово інтелігенція (від лат. *«intelligere»* – розуміти), що почало поширюватися з 60-х років XIX століття, поступово витіснило поєднання слів «люди, що мислять»; «частина суспільства, що мислить».

Адаптація – це зміна графічного і звукового складу іншомовного слова або елемента, їх граматичних характеристик, лексичного значення, стилістичного вигляду, з урахуванням законів і закономірностей мови-рецептора, включення іншомовного слова або елемента в складну систему відносин з наявними в мові-рецепторі одиницями.

При граматичній адаптації іншомовне слово вступає у розпорядження граматики мови-реципієнта, підкоряючись її правилам. Наприклад, наділення запозиченої основи словотворчими моделями мови.

Запозичення в таких сферах, як кухня та гастрономія, широко представлені в багатьох мовах: *apéritif, dessert, champagne* проникли в італійську, німецьку, російську та англійську мови. Слово *bonbon* запозичене арабською мовою. Слово *croissant*, яке є практично гастрономічною емблемою Франції, стало практично інтернаціональним: воно завоювало всі мови Європи, англо-американську й арабську; слова *entrée* і *menu* спіткала та ж доля. Слово *champignon* швидко подолало

кордони Франції, щоб досягти Німеччини, Іспанії та Англії, Росії, Лівану та Північної Африки. *Potage* перейшло в англійську мову (*porridge*), італійську (*potage*), каталанську (*potatge*), іспанську (*potaje*) і португальську (*potagem*). Слово *caramel* перейшло в італійську, німецьку, російську й арабську мови. Назви соусів, такі як майонез або бешамель, були запозичені німецькою, англійською, іспанською, італійською, російською та арабською мовами. Слово *assiette* перейшло в шведську і норвезьку мови, які називають словом *assiett* маленьку тарілку, а в англійській слово тарілка (*plate*) походить від французького *plat* (плоский).

Французька мова по відношенню до англійської мови в період нормандського панування зайняла головне положення як мова двору, феодалної знаті, урядових установ, школи і взагалі як основна мова писемності (поряд з латинською).

Нормандське завоювання значно вплинуло на словниковий склад англійської мови. Протягом своєї тривалої боротьби з французькою мовою, що тривала майже два з половиною століття, англійська мова значно поповнилася за рахунок переможеної французької мови.

Можна визначити три основні способи запозичення:

1. Боротьба між англійським і французьким словом закінчується на користь останнього, англійське слово зникає з мови.

Наприклад, давньоанглійське слово *here* – “армія” було абсолютно витіснене словом *army*; давньоанглійське *earn* – “бідний” – французьким *poor*. Деякі слова французького походження витіснили з англійської навіть самі уживані слова. Так, наприклад, французьке слово *rivière* «ріка» витіснило слово *ēa*; французьке слово *montagne* «гора» – слово *beorz*.

2. Переможцем виявляється англійське слово. Так, наприклад, слово *amity* «дружба» було витіснене англійським *friendship*, проіснувавши в англійській мові деякий час.

3. В мові зберігаються обидва слова, але при цьому відбувається більш-менш виразна диференціація їх значень, іноді чисто семантичного, іноді швидше стилістичного характеру. Так, наприклад, давньоанглійське слово *harfest*, що позначало «осінь», було витіснене у цьому значенні іменником *autumn* з французького *automne*, але збереглося в англійській мові у вигляді *harvest* у значенні «урожай».

На початку XVIII століття, коли в Росії царював Петро I, країна була орієнтована на Європу. Французька мова була невід’ємною частиною російського суспільства XVIII століття. Багато підручників 30-х років XVIII століття були написані французькою мовою, і навчання в багатьох учбових закладах велося цією мовою.

Саме ті запозичені слова, які не мали синонімів та еквівалентних понять у російській мові, сильно утримувалися в мові і входили в загальне вживання. Укорінення деяких французьких запозичень в російській мові пояснюється і тим, що вони були міжнародними термінами, відомими в багатьох мовах, наприклад, флот (*flotte*) і генерал (*général*).

Розрізняють також три типи французьких запозичень: власне запозичення, калькування, семантичне запозичення.

Приклади власного запозичення французьких слів в російській мові: поезія (*poésie*), макіяж (*maquillage*). Приклади словотвірного калькування: *département* – подразделение, *concentrer* – сосредоточить, *impression* – впечатление, *influence* – влияние. Приклади семантичного калькування: російське дієслово «трогать». Воно придбало переносне значення «хвилювати почуття» під впливом французького «*toucher*», що має обидва значення (пряме і переносне).

Висновки. Піддавшись різним морфологічним, фонетичним і лексичним змінам, багато запозичень втратили свій французький вигляд і не сприймаються більш як іноземні слова. Шлях, який пройшли запозичення до їх повного засвоєння тією чи іншою мовою, був багатоступінчастим. Підкоряючись законам мови, що запозичує, деякі запозичення розвинули нові значення, не властиві їх початковим варіантам. Обростаючи новими значеннями, запозичене слово розширює коло можливих для нього сполучень, глибше проникає в товщу словникового складу, все більше розгалужує свій смисловий зв'язок з іншими словами, і разом з тим, на тлі останніх, виразніше виділяється як самостійна лексична одиниця мови. У XVIII і XIX століттях французька грала роль мови міжнародного спілкування по всій Європі. Результатом такого високого статусу виявився значний вплив, який французька мова справила на більшість європейських мов.

Перспективи. Для дослідження даної теми в майбутньому було б важливо детальніше розглядати лексичне освоєння зібраних слів у різних мовах. Вочевидь, що в них можна було б знайти ще більше французьких запозичень.

Література

1. Акуленко В.В. Вопросы интернационализации словарного состава языка / В.В. Акуленко. – Харьков : Харьков, 1972. – С. 11–13.
2. Гак В.Г. Введение у французьку філологію / В.Г. Гак. – М. : Просвіта, 1987. – С. 240–241.
3. Доза А. Історія французької мови / А. Доза. – М. : Вид-во іноземної літератури, 1956. – С. 125–130.
4. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике : учеб. пособие / И.В. Арнольд. – М., 1991. – 140 с.

ТЕРМІНОЛОГІЧНА АНТОНІМІЯ

Пенцова В.О. (Харків)

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Джандоєва П.В.

Пенцова В.О. Термінологічна антонімія. Науково-технічний стиль мовлення є у наш час об'єктом всебічного лінгвістичного дослідження. В науці первинне значення має зіставлення об'єктів, що вивчаються, встановлення подібностей і відмінностей між ними. При описі предметів, явищ навколишнього світу, викладень наукових ідей і теорій в тексті наукової оповіді можлива поява загальнономовних термінологічних антонімів.

Ключові слова: антонімія, науково-технічний стиль, термін, терміносистема.

Пенцова В. А. Терминологическая антонимия. Научно-технический стиль речи является в настоящее время объектом всестороннего лингвистического исследования. В науке первостепенное значение имеет сопоставление изучаемых объектов, установление сходств и различий между ними. При описании предметов и явлений окружающего мира, изложении научных идей и теорий в тексте научного повествования, возможно появление общеязыковых терминологических антонимов.

Ключевые слова: антонимия, научно-технический стиль, термин, терминсистема.

Pientsova V. O. Terminological antonyms. Scientific and technical style of speech nowadays is the subject of a comprehensive linguistic study. In science primary importance is the comparison of objects studied, establishing similarities and distinctions between them. Due to the description of the phenomena of the world set out scientific ideas and theories in the scientific narrative text, general language phenomenon of the terminological antonyms is possible.

Key words: antonyms, scientific and technical style, term, terminological system.

Об'єктом дослідження є термінологічна антонімія у французькій науково-технічній термінології.

Предметом дослідження є зіставлення досліджуваних об'єктів, встановлення подібностей та відмінностей між ними.

Метою дослідження є вивчення процесу утворення термінологічних антонімів у французькій термінології. Мета дослідження визначила наступні завдання:

- виявити роль антонімів у французьких технічних текстах;
- виявити подібності та відмінності, що існують між загальнономовними і термінологічними антонімами в плані виразу і змісту;

-
- вивчити структуру термінологічних антонімів, а також структуру та лексичні наповнення дефініцій, що відповідають термінологічним антонімам.

Актуальність цього дослідження зумовлюється тим фактом, що вивчення термінологічної системи є одним із важливих питань у сучасній лінгвістиці та займає важливе місце в науково-технічному процесі.

Видається правомірною точка зору Новікова Л.А., що явище антонімії, що виявляється в існуванні слів з протилежним значенням, в науково-технічній термінології істотно не відрізняється від відповідного явища в загальнолітературній мові. Передумовою антонімії як там, так і тут можна вважати той факт, що «істотні відмінності об'єктивної дійсності відображаються як протилежні поняття в логіці і антонімічні значення в мові» [8, с. 79–86].

Отже, в основі якісного протиставлення слів лежать деякі загальні причини, що зберігаються в самому характері людського мислення.

Безперечно, що в кожній науці антоніми-терміни використовуються по-своєму, не скрізь однаково активно. Об'єкти опису в кожній науці специфічні, і природньо очікувати більшу кількість антонімів серед термінів тих наук, які мають справу з величинами вимірюваними, що володіють розміром, протяжністю.

Це й зумовило звернення в низці випадків до термінології мови електротехніки в якості ілюстративного матеріалу дослідження.

На підставі визначень терміна, що даються дослідженнями, можна зробити висновок, що терміни слугують для словесного вираження поняття в однозначному розумінні. Без поняття немає терміна, і в той же час термін – не простий мовний знак або символ, а неодмінна умова існування поняття. Математичні, топографічні і ходові знаки не є термінами. За терміном зберігається словесне позначення поняття.

«Термін» – це не особливе слово, а тільки слово в особливій функції.

Одна з головних вимог, що пред'являються до науково-технічного терміну – це вимога його однозначності, тобто відсутність у нього декілька лексико-семантичних варіантів, хоча б у межах терміносистеми. Основоположник термінологічної школи Д.С. Лотте стверджував, що один термін повинен відображати одне поняття і навпаки [7, с. 158]. Це необхідно насамперед для кращого взаєморозуміння спеціалістів однієї галузі знань, а також більш точного перекладу технічної літератури. Однак, як показала низка досліджень різних підмов науково-технічної літератури, така властивість, як однозначність, характерна тільки для ідеальних термінів, часто ж у них налічуються полісемічні терміни, значення яких на рівні певної терміносистеми визначається контекстом.

Автори нечисленних робіт, в яких робляться спроби розкрити

особливості лексичного значення слів-антонімів, звичайно оперують виключно логічними категоріями. Антоніми розглядаються як слова, які виділяються лише у зв'язку з особливостями, що властиві поняттям. Для таких робіт характерно наступне визначення антонімів: «Антоніми – це слова з протилежним значенням, тобто слова, що виражають полярні поняття [7, с. 158]. При цьому під «полярними» (або «контрастними») поняттями зазвичай розуміються поняття, що є крайніми точками в якісному родовому ряду; наприклад, поняття «*blanc*» і «*noir*» є крайніми точками в низці понять, що виражають ознаку ахроматичного кольору. Або, наприклад: *long – court, froid – chaud, grand – petit, le haut – le bas, etc.* Розвиваючи цю думку, автор статті про антоніми М. Д. Леснік пише: «Не всі поняття можуть мати контрастне собі, наприклад, «*bleu*», «*gris*», не є двома крайніми точками в одному родовому ряді, в даному випадку кольору, і не отримують антонімів» [6, с. 161].

Найбільш точний аналіз понять, що виражаються словами, які зазвичай відносять до антонімів, міститься в передмові до словника синонімів Вебстера. Автори цієї передмови приходять до висновку, що антонімами слід вважати слова, що виражають особливий тип понять, які в логіці зазвичай іменуються «несумісними поняттями».

Також із нечисленних зарубіжних робіт на цю тему інтерес представляє робота О. Духачека «Про деякі проблеми антонімії». У роботі наведено докладний лексикологічний аналіз системи антонімів французької мови, в результаті чого автор отримує схему, в якій всі антоніми поділяються на істинні і несправжні, істинні антоніми – на граматичні та лексичні, лексичні – на абсолютні і часткові, і ті та інші – на повні та приблизні.

Автор висловлює цікаві зауваження про якість понять, співвіднесених з антонімами, і окреслює коло цих понять. Так само як і інші автори, він стверджує, що антонімами не є слова, що належать до різних частин мови. В кінці роботи О. Духачек дає своє визначення антонімії: «Антонімами є слова, в яких увесь семантичний зміст, або принаймні домінанти, чітко протилежні» [4, с. 67].

Зупинимося на ще одній роботі з числа небагатьох присвячених проблемі антонімії – статті В.Н. Комісарова «Проблема визначення антоніма (про співвідношення логічного і мовного в семасіології)». Її автор справедливо зауважує, що «переважна більшість авторів не робить жодних спроб розкрити сутність антонімії, з'ясувати, що таке «протилежне значення» [5, с. 49–58].

Намагаючись вирішити цю задачу, він насамперед зазначає, що «протилежність значень слів-антонімів не пов'язана безпосередньо з якими б то не було особливостями розкритих ними явищ». Далі стверджує: «Немає підстав стверджувати, що слова-антоніми називають

якісь особливі предмети або явища (стверджувати, що) протилежні за самою своєю природою [5, с. 49–58].

Осмислення антонімії у термінологічній сфері як одного із регулярних принципів найменування понять із протилежним змістом дає змогу точніше визначити місце терміна в конкретній термінологічній системі у його зв'язках і взаємозалежностях від інших її компонентів, включаючи і процес входження інновацій.

У кожній термінологічній системі антоніми творять елементарні мікрополя, в межах яких реалізуються відношення протилежності як однієї з суттєвих ознак системності термінології. Поняття завжди виникають парами. Кожне з понять містить свою протилежність, що ґрунтується на відмінності в середині одного й того ж явища (властивості, стану, якості тощо). Протилежність, контрастність понять, якими оперує наука, знаходять у французькій мові специфічне вираження в антонімії. Терміни-антоніми характеризуються цілком визначеними парадигматичними властивостями: фронтальною протилежністю і розрізненням за диференційною ознакою, тісно пов'язаною з її основною дефінітивною функцією.

Антонімію у термінології трактують як особливу характеристику лексичного значення слова, особливе відображення протилежного в предметах і явищах об'єктивного світу.

Щодо питання наявності антонімів у термінологічних системах думки вчених розходяться. Так, Л. Новіков заперечує існування антонімічних відношень між термінами [8, с. 79–86]. В. Даниленко вважає, що явище антонімії у загальнолітературній мові та мові науки мають багато спільного і суттєво не відрізняються одне від одного. Вчений стверджує: «Явище антонімії, яке полягає в існуванні слів протилежного значення, в термінології репрезентоване чи не ширше, ніж у загальнолітературній мові» [2, с. 246]. Додамо до цих думок погляд на бінарність наукових понять О. Деборина: «Поняття ... народжуються парами ... поняття внутрішнього народжуються одночасно з поняттям зовнішнього» [3, с. 216].

На наш погляд, антонімія є однією з найважливіших системоутворюючих категорій лексики взагалі і властива термінології зокрема. Звичайно, розглядати антонімію термінів без урахування її екстралінгвістичної мотивації неможливо, однак треба враховувати, по-перше, різне вираження понять у конкретних національних мовах; по-друге, живий зв'язок компонентів природно сформованих національних систем із загальною лексикою. Якщо «напруженість», «відносність семантики» (Л. Новіков) у загальному розумінні не характерні для антонімічних пар інтернаціонального характеру, то відсутність цих властивостей у національних номінаціях протилежних

наукових понять доводиться далеко не завжди. Крім цього, у суспільствознавчих науках відносність семантики зумовлена й концептуально.

Ш. Баллі антонімічні протиставлення вважав виявом природного нахилу людського розуму: «В нашій свідомості абстрактні поняття закладені парами, причому кожне зі слів завжди так або інакше викликає уявлення про інше» [1, с. 115].

Антонімія як семасіологічна категорія невід’ємна від термінологічних систем, що номінативно систематизують наукові поняття, складну й багатопланову мережу протиставлень, суттєво впорядковуючи тим самим термінологічну сферу.

Перспективи подальших досліджень показують, що вивчення термінологічної антонімії є особливо очевидним в умовах безперервного розширення міжміських контактів. Оскільки в теперішній час у нашій країні зріс інтерес до французької мови, з’являється необхідність у доскональному вивченні семантики французької мови, у тому числі такого мало вивченого явища, як антонімія.

Французька мова має багатий словниковий запас. Для цього у своїй мові ми використовуємо антоніми і конверсиви, що є лексичними способами вираження категорії «протилежності» у мові.

В мові вся лексика систематична, і антонімія є одним з найважливіших проявів системних відносин у мові і мисленні. Слова і їхні значення існують не окремо один від одного, вони з’єднуються в нашій свідомості в різні групи, причому підставою для угруповання служить подібність або пряма протилежність за подібним значенням.

Література

1. Баллі Ш. Французская стилистика / Ш. Балли. – М., 1961. – 115 с.
2. Даниленко В.П. Русская терминология. Опыт лингвистического описания / В.П. Даниленко. – М., 1977. – 246 с.
3. Деборін О. Українське термінознавство / О. Деборін. – Львів, 1994. – 216 с.
4. Духачек О. Про некоторые проблемы антонимии / О. Духачек. – 2001. – С. 67.
5. Комісаров В.Н. Проблема определения антонима. Вопросы языкознания / В.Н. Комісаров. – 1957. – С. 49–58.
6. Леснік М.Д. Об антонимичности прилагательных большой, малый, маленький и сфере их употребления в современном русском литературном языке / М.Д. Леснік. – 1952. – С. 161.
7. Лотте Д.С. Основы построения научно-технических терминов / Д.С. Лотте. – М. : Изд-во АН СССР, 1961. – С. 158.
8. Новіков Л.А. Логическая противоположность и лексическая антонимия / Л.А. Новіков. – 1996. – С. 79–86.

КИТАЙСЬКА ПИСЕМНІСТЬ ЯК УСОБЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ КИТАЙСЬКОЇ НАЦІЇ

Петрова І.В. (Харків)

Науковий керівник: викл. Обихвіст М.С.

Петрова І.В. Китайська писемність як уособлення менталітету китайської нації. Китайські ієрогліфи існують не одне тисячоліття. Розгадка їх існування – жоден історичний період в Піднебесній не переривався, а, навпаки, розвивався. Китайському народу вдалося зберегти свою культуру, починаючи з доісторичних часів, та пронести її через рабовласницьке та феодальне суспільства до наших часів. Китайська писемність – скарбниця образів та символів. Саме ієрогліфи дозволи людям пізнати принципи та закони будови Всесвіту.

Ключові слова: китайські ієрогліфи, китайська писемність, менталітет, поява ієрогліфів, розвиток писемності.

Петрова И.В. Китайская письменность как воплощение менталитета китайской нации. Китайские иероглифы существуют не одно тысячелетие. Разгадка их существования – ни один исторический период в Поднебесной не прерывался, а, наоборот, развивался. Китайскому народу удалось сохранить свою культуру, начиная с доисторических времен, и пронести ее через рабовладельческое и феодальное общества до наших дней. Китайская письменность – сокровищница образов и символов. Именно иероглифы позволили людям познать принципы и законы строения Вселенной.

Ключевые слова: китайские иероглифы, китайская письменность, менталитет, появления иероглифов, развития письменности.

Petrova I.V. Chinese writing as the personification of the Chinese nation's mentality. Chinese characters have been existed for several thousands of years. The answer of their existence is here: no one historical period in China was not forced to interrupt, vice versa it was always developing. Chinese people managed to preserve their culture starting from prehistoric period, and carry it through the slavery and feudal society to the present times. Chinese characters can be called the real treasure of images and symbols. There were hieroglyphic signs that allowed people to learn the basic principles and laws of the universe's structure.

Key words: Chinese characters, Chinese writing, the characters' history, the Chinese nation's, mentality, the writing's development.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що китайська писемність є невід'ємною частиною духовного життя народу й відіграє важливу роль у процесі формування індивідуальності нації. Новизна роботи полягає у детальному розборі ієрогліфів, графічних знаків та символів,

що безумовно сприяє полегшенню вивчення саме ієрогліфічного письма китайського народу. Об'єктом дослідження є китайське ієрогліфічне письмо. Предмет дослідження – графічні символи китайських ієрогліфів. Мета роботи полягає в розкритті зв'язку між писемністю та менталітетом китайського народу.

Ієрогліфіка – один з прадавніх видів писемності на землі. Винахід і використання китайських ієрогліфів не лише сприяли розвитку китайської цивілізації, але і глибоко вплинули на розвиток світових культур. Вже більше 6000 років тому була створена ціла система графічних знаків. На руїнах Баньпо було знайдено більше 5 тисяч видів різних написів, які мали певну закономірність і куди входили основні риси китайських ієрогліфів [2, с. 453]. Зіставляючи ці специфічні риси, китайські вчені дійшли висновку, що це протоієрогліфи.

Існує чимало переказів і легенд щодо виникнення ієрогліфів. У одній з них йдеться про те, що китайські знаки письма винайшов історіограф небесного імператора Хуанді на ім'я Цан Цзе (仓颉 Cāng Jié) чотири тисячі років тому. «Цан Цзе винайшов ієрогліфи, і з цієї нагоди Небо обсыпало землю просом, а злі духи ридали ночами», – так мовиться в легенді [1, с. 12]. Відомий письменник і художник епохи Тан на ім'я Яньюань (颜元 Yán Yuán) пояснив, як слід розуміти цей факт: «Небо не могло більше приховувати від людей своїх таємниць. Це схоже на щасливий акт провидіння, коли зерна проса самі падають на землю з Неба» [1, с. 14]. Вперше китайці спробували робити записи, зав'язуючи на рослинних волокнах вузлики, які виконували роль календаря. Пізніше важливі події повсякденного життя, зокрема збирання врожаю, стали позначати за допомогою зарубок на дерев'яних дощечках, а ще пізніше на глиняних предметах стали робити позначки паличками, камінцями і кістками. Не зважаючи на спосіб запису ієрогліфа, він був певного роду зображенням, зміст якого повинен бути доступний не тільки його творцеві, але і всім, хто будуть його писати або читати. При цьому ієрогліф охоплює як раціональну, так і емоційну сторону переданого поняття. Ієрогліфи, на відміну від букв, передають образне значення слів. Ієрогліфічні знаки часто взагалі не відображають вимови слів, але швидше дають візуальне вираження ідеї. Кожен ієрогліф має свою систему графічних символів, за допомогою якої і виражається певне поняття. В якості приклада пропонуємо розглянути наступні ієрогліфи:

1) 教 [jiāo] «навчати» містить компоненти «старий», «дитина», «ударяти». У давнину в Китаї дітей вчили люди старі, котрі були навчені чималим життєвим досвідом, тому часто в процесі навчання були палицею недбайливих учнів за непокору [3, с. 55]. Тобто, цей ієрогліф зберігає в собі історію методів виховання в Стародавньому Китаї.

2) 洋 [yáng] «океан». У цьому ієрогліфі зліва чітко виражена графема «вода», а справа – графема «баран». Здавалося б, що спільного може бути між цими двома поняттями? Виявляється, що це явище природи викликає у людей з усього світу однакові асоціації, а саме – «баранчики на воді», то образ ієрогліфа стає зрозумілим: коли океан хвилюється, то нагадує мільйони баранчиків.

3) 黄 [huáng] «жовтий». До складу даного ієрогліфа входять графеми-ключі «трава», «поле» і «вісім», що відповідає восьмому місяцю у році згідно з місячним календарем. Суть побудови цього ієрогліфа можна з легкістю досягнути адже саме у серпні трава на полі стає саме такого кольору.

4) 愛 [ài] «любити, любов». До складу даного ієрогліфа входять графеми «кігті», «дах», «серце», «рука». Розтлумачити даний символ можна так: кігті – знак болю, який ми відчуваємо, коли почуття пронизує душу і часом залишає рвані рани, зовсім як від гострих кігтів; дах позначає будинок, в якому ми щасливі з нашою половиною; серце і рука нероздільні, бо, коли ми закохуємося, ми вручаємо своє серце в надійні руки обранця.

5) 福 [fú] «щастя, благополуччя, добробут» вміщує зліва графему «вівтар предків», справа – графеми «один», «рот», «поле». Досить важко зрозуміти значення цього ієрогліфа, спираючись на графеми, адже важливо проникнути у філософські погляди, що панували в Стародавньому Китаї. Так, згідно з уявленнями прашурів Піднебесної, і щастям, і бідною людей наділяють їх покійні предки [5, с. 73]. Графема «один» (горизонтальна лінія) – це символ неба, його горизонту, а графема «рот» символізує китайський народ. Виходячи з цього можна побудувати логічний ланцюг асоціацій: щастя – зв'язок між небом, людьми і землею. Поки існує цей взаємозв'язок, світ живе в гармонії. Люди обробляють родючу землю, і вона у свою чергу, дякуючи за дбайливий догляд і добре ставлення, дає багатий урожай. Китайський народ шанує своїх предків, і ті посилають їм успіх і щастя. [4, с. 168].

6) 和 [hé] «мирний, спокійний, доброзичливий» складається з двох частин: графем злаки «єМ» і рот «їЪ». Трактувати даний ієрогліф можна таким чином: коли на Землі багато зерна і всі люди ситі, то у світі немає місця війні, тому панує мир і спокій.

7) 食 [shí] «їжа, харчування». Даний ієрогліф необхідно розглядати зверху вниз. Під ієрогліфом «разом» розташовується «накритий горщик», а ще нижче – «ківш». Це символ того, що люди збиралися разом, щоб приготувати рис, а потім розділити його під час трапези. Але даний ієрогліф можна трактувати як символічне зображення декількох злакових культур, які використовуються для приготування їжі [3, с. 45]. Прийом їжі вважається одним з найважливіших занять в Китаї. Новонароджену дитину вітали їжею,

у ресторанах укладали ділові угоди і вирішували суперечки. На весіллі гості роблять один ритуальний ковток з однієї чашки, що таким чином узаконює початок спільного життя двох людей. У Піднебесній кажуть: «吃药不如吃对食物», що означає «їжа лікує краще, ніж ліки». Таким чином, культ їжі є невід'ємною частиною китайської культури.

8) 安 [ān] «благополуччя, спокій, безпека». До складу даного ієрогліфа входять дві частини, а саме ключі «жінка» і «дах». Якщо з'єднати значення цих частин, то отримаємо «жінка під дахом», тобто «жінка в домі». Піктограма зображує типове для китайської жінки положення: руки складені перед собою і накриті рукавами, голова нахилена, спина зігнута [3, с. 18]. Жителі Піднебесної вважали, що чоловік і жінка мають різні призначення у суспільстві, тому кожен повинен виконувати свої обов'язки. Традиційно чоловік забезпечував сім'ю їжею, а жінка створювала домашній затишок і виховувала дітей. Жінка слабша за чоловіка, тому вона потребує захисту. Вважалося, що коли жінка в будинку, то вона в безпеці і все спокійно.

Висновки. З наведеного вище можна зробити висновки про те, що завдяки китайському ієрогліфічному письму була збережена стародавня китайської культура, народна мудрість, адже кожен ієрогліф має свою систему графічних символів, за допомогою якої і виражається певне поняття. Ієрогліфічні знаки – це відображення народного духу та світогляду. Таким чином, між китайською писемністю та менталітетом китайського народу існує нерозривний зв'язок.

Перспективою роботи є розбір графічних елементів ієрогліфів, а також використаних в них символів, які заклали основи для розвитку писемності подальших епох і без яких неможливо прослідкувати зв'язок між писемністю та світобаченням народу, що сприятиме більш ефективному процесу вивчення китайської мови.

Література

1. Готлиб О.М. Основы грамматики китайской письменности / О.М. Готлиб. – М., 2008. – 323 с.
2. Духовная культура Китая : энциклопедия: в 5 т. ; [гл. ред. М.Л. Титаренко; Ин-т Дальнего Востока]. – М. : Вост. лит., 2006 – Т. 3. Литература. Язык и письменность. – 2008. – 855 с.
3. Соколов В.В. Тайны китайских иероглифов / В.В. Соколов. – Минск : Харвест, 2009. – 240 с.
4. Софронов М.В. Китайский язык и китайская письменность / М.В. Софронов. – Восток – Запад, 2008. – 640 с.
5. Хаматова А.А. Словообразование современного китайского языка / А.А. Хаматова. – М., 2003. – 222 с.

МОВНИЙ ІМІДЖ ДЖ. БУША В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ

Погодін А. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Шевченко І.С.

Погодін А. Мовний імідж Дж. Буша в англомовних ЗМІ. Стаття звертається до мовного іміджу Дж. Буша, який за даними його дискурсу відзначають агресивність, релігійність, оптимістичність, щирість, категоричність, почуття гумору, брутальність, недостатня освітченість. Йому притаманні стурбованість за майбутнє Америки та світу, роль захисника та борця за свободу, зверхність до інших народів і меншин, нетолерантність.

Ключові слова: агресивність, борець, Дж. Буш, захисник імідж.

Погодин А. Языковой имидж Дж. Буша в англоязычных СМИ. Статья обращается к языковому имиджу Дж. Буша, который по данным его дискурса отличают агрессивность, религиозность, оптимистичность, искренность, категоричность, чувство юмора, грубость, недостаточная образованность. Ему присущи обеспокоенность за будущее Америки и мира, роль защитника и борца за свободу, превосходство над другими народами и меньшинствами, нетерпимость.

Ключевые слова: агрессивность, борец, Дж. Буш, защитник, имидж.

Pogodin A. Linguistic image of G. Bush in the English mass media. The article addresses George Bush' linguistic image, which according to his discourse is marked by aggressiveness, religiousness, optimism, sincerity, categorical attitude, sense of humor, rudeness, lack of education. He demonstrates his concern with the future of America and the world, the role of protector and fighter for freedom, superiority over other peoples and minorities, intolerance.

Key words: aggressiveness, fighter, George Bush, protector, image.

Лінгвістичні дослідження політичного дискурсу стають особливо актуальними на рубежі ХХ–ХХІ ст. як результат соціальних процесів демократизації та посилення інтересу науки до проблем мовної особистості та її дискурсивних практик. Формується новий напрямок – лінгвоперсонологія як синтез лінгвістики, соціо- і психолінгвістики, лінгвокультурології, орієнтований на вивчення особистості за даними її комунікативної поведінки, що оперує поняттями іміджу, ролі, мовної особистості, які ще перебувають у стадії розробки та потребують уточнення.

Актуальність нашого дослідження зумовлена застосуванням новітніх функціональних підходів сучасної лінгвістики – теорії дискурсу

та прагмалінгвістики – до аналізу мовного іміджу Дж. Буша, створеного у ЗМІ з використанням президентського дискурсу як одного із засобів маніпулювання громадською думкою.

Об'єктом дослідження слугує політичний дискурс президента Дж. Буша, який розуміємо як процес і результат, зумовлений ситуацією політичного спілкування. Предметом дослідження обрано мовний імідж Джорджа Буша у його політичному дискурсі на матеріалі ЗМІ.

Метою роботи є моделювання мовного іміджу президента Джорджа Буша, що створюється у його дискурсі за допомогою ЗМІ. Матеріалом дослідження є політичні виступи Дж. Буша 2004–2006 років, представлені в американських ЗМІ. Загалом проаналізовано 18 транскриптів промов Дж. Буша та 64 фрагменти його політичних виступів.

Критичне узагальнення існуючих теорій свідчить, що імідж політика складається із багатьох складових: особливостей мови, манер, зовнішності, вчинків тощо. З одного боку, автор у своїх промовах може акцентувати специфічні особливості власної особистості, із іншої – політик зазвичай обирає для себе роль (або ролі) і відповідну їй мовленнєву «маску». Вибір здійснюється на основі прогнозування аудиторії, її очікувань і по суті є комунікативною стратегією, яка реалізується мовленнєвими тактиками [1].

За визначенням Л.Л. Славової, через відповідні вербальні та невербальні засоби «політичні лідери позиціонують себе, свої погляди на суспільно-політичні феномени, своїх співгромадян та опонентів». Зокрема, аналіз мовних і мовленнєвих маркерів, які використовують політики, «дозволяє визначити фонові знання у структурі мовної особистості лідерів» [3, с. 27], які проявляються у їх дискурсивних стратегіях і тактиках, домінуванні тих чи інших типів мовленнєвих актів тощо.

Так, за даними О.Й. Шейгал, імідж **ідеального політика** – це людина не надто молода і не дуже стара. Виступаючи у ролі лідера, він активно і плідно працює на благо народу, сприяє підтриманню стабільності у суспільстві та його консолідації, дотримується демократичних і патріотичних поглядів. Це людина справи, досвідчений професіонал, розумний, освічений, компетентний, працьовитий, вольовий. Влада для нього – не самоціль, він не прагне використовувати її для досягнення власної вигоди. Він чесний, порядний, принциповий, ініціативний, схильний до конформізму, дотримується норм моралі і володіє ораторським мистецтвом [4, с. 94].

Імідж утворюється ЗМІ, основною ціллю яких у політичній грі є монополія на формування політичних уявлень [5, с. 166]. У наш час «головним капіталом політиків стали не політичні ідеї або здатність бачити ціле, а вміння виступати у засобах масової інформації» [там само, с. 138].

Роль іміджу політика зростає у ХХІ ст. з появою нового різновиду демократії, «працюючої» за типом умовного рефлексу, коли передвиборчу кампанію виграють нав'язані думки, а партійна програма поступається місцем «видовищній розробці індивідуальної поведінки, параметри якої визначені рекламою» [5, с. 168]. Такий псевдо-популізм простежується в іміджі Дж. Буша, до якого долучаються і його «бушизми».

Опис комунікативної поведінки здійснюють згідно з психологічними ролями за «ярликами», які позначають домінанту іміджу і зумовлюють його інші складові. За даними О.С. Іссерс, найбільш популярними є ролі Патріота і Державника, а самоподача пізнається за специфічною семантикою, точніше, словами-маркерами, які втілюють категорії Добра і Зла [2, с. 198]. Також існують ролі Патріота (він же Слуга народу), Простої людини, Хазіяна (або Сильної руки), та мікроролі, зорієнтовані на систему моральних цінностей, на емоційну сферу (Борець за соціальну справедливість). Крім захисту нездолених, енергія такого Борця спрямована на боротьбу із мафією і корупцією. Факультативними складовими іміджу є мікроролі: Мудрий вождь, Провидець, Військовий, Відмінний сім'янин, що виконують тактичне завдання надання іміджу об'ємності, побудови достовірної моделі особистості.

Проаналізувавши вислови Дж. Буша, ми визначили, що за частотністю в його дискурсі (до половини виборки) домінантою **іміджу Дж. Буша** є Борець за свободу/Захисник Американського народу від будь-яких ворогів:

“Our country has been given warning of this danger and It's my responsibility as the president to take measures now to protect the American people.”

На другому за частотністю місті (до третини прикладів) знаходиться імідж Християнина, людини, яка не визнає інших релігій, крім християнства:

“Prayer and religion sustain me,” he said in the third presidential debate. “I receive calmness in the storms of the presidency”.

Домінантні ролі Захисника та Християнина доповнюються роллю Мудрого вождя. Цей образ будується переважно на успіхах американської економіки та оптимістичних прогнозах:

“Well today, I am pleased to say that the unemployment rate is now dropping!”

Імідж Буша доповнений мікроролями Піклувальника та Чесного політика, Переможця, Пророка, Відмінного сім'янина (Суворого батька).

Повертаючись до тактик створення мовного іміджу, слід зазначити, що маніпуляційні ресурси мови дозволяють Дж. Бушу користуватись тактикою створення асоціацій Вона полягає у тому, що політичні події, соціально-економічні процеси пов'язуються у свідомості мас із певними

іменами. У такий спосіб ім'я політика або громадського діяча стає сигналом-стимулом із позитивними або негативними асоціаціями [2, с. 205]. Зокрема, імідж Буша створюється асоціаціями його імені, серед яких: (1) війна із ворогами американського народу, у першу чергу із терористами, ісламістами, нелегальними емігрантами; (2) захист християнських цінностей; (3) економічні успіхи Америки.

У створенні іміджу беруть участь різні мовні засоби: граматичні, лексичні. Серед перших – категорія особи, коли опозиція «я – ми» в іменуванні суб'єкта створює імідж оратора як «колективіста» або «індивідуаліста» [2, с. 205].

Основні ролі, що формують імідж Дж. Буша, базуються на опозиції «свої – чужі», яка є культурною константою і однією із найважливіших у суспільстві. Вона визначає специфіку політики, як і опозиція «добро – зло» є базовою для сфери моралі [4, с. 112]. Протиставлення «свої – чужі» у політичному дискурсі залучає різні соціокультурні цінності: це може бути матеріальний і освітній статус, етнічна належність.

У політичному дискурсі опозиція «свої – чужі» релізується як експліцитно, за допомогою спеціальних маркерів, так і імпліцитно – у вигляді ідеологічної конотації політичних термінів, через тональність дискурсу, а також цілеспрямований підбір позитивної або негативної оцінної лексики. «Свої» часто маркуються піднесеною лексикою і урочисто-піднесеною тональністю, у той час, як на позначення «чужих» використовується занижена лексика [4, с. 113]. Наявність компонента «свої – чужі» у семантиці політичних термінів перетворює їх в ідеологеми, а гіперболізація даного компонента сприяє придушенню саме референціального змісту, що й дозволяє використовувати їх як знаки інтеграції або агресії [4, с. 117].

До спеціалізованих вербальних знаків інтеграції, що дозволяють Дж. Бушу ототожнювати себе із аудиторією, апелювати до загальнонаціональної, статусної й іншої ідентичності, належать маркери «своїх»:

- інклюзивне «ми»:

"It's hard to satisfy all the people all the time. 'This is a good-faith effort. We tried to reach an accord that accommodated a lot of interests."

- лексеми сумісності, що протистоять назвам ворогів:

"Terrorists like Osama Hussein are serious about mass murder, and all of us must take their declared intentions seriously, or there's nothing to run on during congressional elections".

За нашими даними, у дискурсі Буша найбільш поширені інклюзивні лексеми: 114 випадків *"our"* (*our job, our agreement our agreement, our ability, our freedom* тощо), тоді як одиниць із компонентом сумісності лише 7.

До спеціалізованих знаків, що формують войовничий імідж у дискурсі Буша, належать маркери «сторонності»: дейктичні й повнозначні знаки, що вміщують компонент дистанціювання: *ці, вони, там, закордонні* тощо:

“Next time though, do me a favor and hold those rallies in English, OK? Because it’s a little hard understand you when you do it that Spanishese gobbledy-gook”.

Таким чином, мовний імідж Буша за даними його дискурсу відзначається такими рисами, як агресивність, релігійність, оптимістичність, щирість, категоричність, почуття гумору, брутальність, недостатня освіченість. Йому притаманні стурбованість за майбутнє Америки та світу, впевненість у своєму великому призначенні бути захисником та борцем за свободу, зверхність до інших народів, нетолерантність до інших етносів та меншин.

Література

1. Даньшина Е.В. Имидж политического лидера в американском предвыборном дискурсе / Е.В. Даньшина // Вісник Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. – 2006. – № 726. – С. 113–116.
2. Иссерс О.С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О.С. Иссерс. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 284 с.
3. Славова Л.Л. Мовна особистість у сучасному американському та українському політичному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук / Л.Л. Славова. – К. : КНЛУ, 2015. – 36 с.
4. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса / Е.И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 326 с.
5. Щербинина Н.Г. Теории политического лидерства / Н.Г. Щербинина. – М. : Весь мир, 2004. – 184 с.

УДК 811.111'41:37

КОМПЛІМЕНТ ЯК АКТ ФАТИЧНОЇ МЕТАКОМУНІКАЦІЇ (на матеріалі роману Чарльза Дікенса “Пригоди Олівера Твіста”)

Проценко К.В. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол наук, проф. Шевченко І.С.

Проценко К.В. Комплімент як акт фатичної метакомунікації (на матеріалі роману Чарльза Дікенса “Пригоди Олівера Твіста”). Стаття присвячена вивченню компліменту як мовленнєвого акту фатичної метакомунікації мовленнєвої дії, що виконує функцію регулювання мовленнєвого контакту в процесі комунікації. Комплімент розглядається як засіб втілення метакомунікативного завдання встановлення мовленнєвого контакту, його

закріплення та розмикання; автором виокремлюються та аналізуються мовленнєві акти компліментів, які функціонують як засоби реалізації завдань фаз фатичної метакомунікації.

Ключові слова: встановлення мовленнєвого контакту, закріплення мовленнєвого контакту, комплімент, мовленнєвий акт, розмикання мовленнєвого контакту, фатична метакомунікація.

Проценко К.В. Комплимент как акт фатической коммуникации (на материале романа Чарльза Диккенса «Приключения Оливера Твиста»). Статья посвящена изучению комплимента как речевого акта фатической метакоммуникации – речевого действия, выполняющего функцию регулирования речевого контакта в процессе коммуникации. Комплимент рассматривается как средство выполнения метакommunikативной задачи установления речевого контакта, его поддержания и размыкания; автором выделяются и анализируются речевые акты комплимента, функционирующие как средства реализации задач фаз фатической метакоммуникации.

Ключевые слова: комплимент, поддержание речевого контакта, размыкание речевого контакта, речевой акт, установление речевого контакта, фатическая метакоммуникация.

Protsenko K.V. Compliment as an act of phatic metacommunication based on the novel by Charles Dickens “Adventures of Oliver Twist”. The article is dedicated to studying the compliment as the speech act of phatic metacommunication – speech act, performing function of regulation of speech contact in the communication process. Compliment is considered to be a tool of realisation of metacommunicative aims; the author of the article selects and analyses the speech acts of compliment as a mean of realisation of phatic metacommunicative aims.

Key words: breaking of speech contact, compliment, establishing of speech contact, maintaining of speech contact, phatic metacommunication, speech act.

Комплімент як об'єкт лінгвістичного аналізу завжди привертав увагу багатьох дослідників. Про це свідчать роботи таких науковців, як Н. Вулфсон і Дж. Мейнз, Р. Герберт, Б. Левандовська-Томашик, Л.А. Кокойло, В.Я. Міщенко та ін. Актуальність дослідження зумовлена тим, що принципи сучасної лінгвістики – експансіонізм, неофункціоналізм, антропоцентризм та експланаторність застосовано до вивчення такої неоднозначної і разом з тим вельми поширеної у людському спілкуванні комунікативної одиниці, як комплімент, та його функціонування для досягнення фатичних метакомунікативних цілей. Нагальна необхідність його аналізу підсилюється недостатньою вивченістю прагматики компліменту в англомовному дискурсі XIX ст.

Мета роботи полягає у описі компліменту як акту фатичної метакомунікації в рамках англомовного вікторіанського дискурсу на основі фрагментів з компліментами з роману Чарльза Діккенса “Пригоди Олівера

Твіста”, який обрано за матеріал дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі вирішуються такі завдання: на основі вітчизняних та зарубіжних теоретичних розробок визначається поняття компліменту, функцій, що виконує комплімент в мовленнєвій поведінці, та його природи; визначається поняття фатичної метакомунікації та її фаз; комплімент розглядається як акт фатичної метакомунікації у романі Чарльза Дікенса “Пригоди Олівера Твіста”.

Об’єктом дослідження є комплімент – соціальна дія, мовленнєвий акт, що поєднує в собі локутивний, іллокутивний та перлокутивний акти, а предметом – комплімент як засіб фатичної метакомунікації та його функції в фатичній мовленнєвій поведінці англійців вікторіанської доби.

Наукова новизна роботи визначається її внеском у теорію мовленнєвого акту і, ширше, – у лінгвістичну прагматику. Вивчення компліменту в комунікативній поведінці англійців сприяє розбудові функціональних студій, зокрема, поглибленню розуміння фатичної метакомунікації.

Як правило, *комплімент* визначають як ритуалізовану [1; 6] (не завжди щиро) оцінку об’єктів, яка прямо стосується партнера мовця по спілкуванню; здійсненням цієї мовленнєвої дії мовець прагне переконати адресата у своїй повазі. Таке визначення, однак, не враховує прототипічного поняття “правдивого” компліменту, який ми розуміємо як вираження захоплення позитивними якостями людини, як “міфологізацію” адресата, тобто розгляд його рис характеру як унікальності, природної даності.

Поєднавши ці “вузькі” характеристики компліменту, можемо визначити ширше тлумачення компліменту як мовленнєвого акту: компліментом можна вважати будь-яке спрямоване адресатові вираження щирого захоплення його позитивними якостями чи їх ритуальну позитивну оцінку, висловлену мовцем з метою переконати співрозмовника у своїй повазі.

Дж. Холмс надає схожу дефініцію, виділяючи певні критерії, яким повинен відповідати комплімент, щоби вважатися власне компліментом: комплімент – це мовленнєвий акт, який експліцитно чи імпліцитно приписує іншій людині (не мовцю), як правило, адресату, щось “позитивне” (власність адресата компліменту, його якості, вміння), що позитивно оцінюється мовцем та адресатом [7].

Як правило, комплімент як ввічлива мовленнєва дія виконує в процесі комунікації велику кількість функцій. Однією з найважливіших є психолого-емоційна: комплімент слугує засобом вираження адресату чи сторонній особі позитивної оцінки ситуації або факту мовцем. Кожен комплімент обов’язково повинен містити позитивну оцінку. Виходячи з цього, іллокутивною метою компліменту має бути повідомлення, з якого адресат

повинен дізнатися, що мовець думає про нього (позитивно-оцінне судження). Перлокутивним ефектом компліменту є ствердження зверхніх якостей чи характеристик адресата. Така солідаризуюча дія компліменту особливо помітна на початку розмови, оскільки успішним початковим компліментом мовець створює собі доступ до іншого мовця і забезпечує його готовність до кооперації в подальшому спілкуванні. Тут активізуються фатичні функції компліменту: встановлення мовного контакту та його підтримка.

В такому контексті вважаємо доцільним визначити саме поняття фатичної метакомунікації. “Метакомунікація – це комунікація, що супроводжує комунікацію” [5, с. 468] – яке дає у своїй статті Г.Г. Почепцов.

Спілкування з допомогою мовних засобів передбачає не лише спрямованість висловлювання від мовця до адресата, але й відповідну увагу цього адресата до висловлювання мовця. Виявлення такої уваги вимагає певних зусиль з боку адресата і деяких витрат часу. У випадку відсутності уваги з боку адресата несподіване висловлювання може бути сприйняте неправильно чи неповністю. Саме з метою уникнути таких втрат під час спілкування мовці реалізують у своїй мовленнєвій діяльності фатичну метакомунікативну функцію мови, яка спрямована на включення / переключення уваги адресата на повідомлення, підтримку його уваги на відповідному рівні на час передачі повідомлення та розмикання мовленнєвого контакту. Таким чином, текст, що виникає в результаті такої мовленнєвої діяльності, включає не лише безпосередньо повідомлення, а й елементи, функціональне призначення яких – забезпечити прийом повідомлення адресатом. Таким чином, регулювання процесу мовленнєвої комунікації засобами власне мови включає, за Почепцовим, такі фази спілкування:

- встановлення мовленнєвого контакту;
- підтримка мовленнєвого контакту;
- розмикання мовленнєвого контакту [5, с. 469].

Отже, соціо-, психо- та фізіологічні особливості комунікації зумовлюють необхідність здійснення в процесі спілкування, крім комунікативної функції, також метакомунікативну, яку можна визначити як план регулювання мовленнєвого контакту в процесі комунікації. Вона реалізується через три фази спілкування: встановлення мовленнєвого контакту, його закріплення та розмикання мовленнєвого контакту. У системі мови існують певні засоби, функціональне значення яких задовольняє цілі цих фаз спілкування. Нами було встановлено, що комплімент також здатен виконувати таку функцію.

Так, було виявлено численні випадки компліментів-лестощів:

-
- (1) *'Goodness gracious! Is that you, Mr. Bumble, sir?'* said Mrs. Mann, thrusting her head out of the window in well-affected ecstasies of joy. *'(Susan, take Oliver and them two brats upstairs, and wash 'em directly.) My heart alive! Mr. Bumble, how glad I am to see you, surely!'*
- (2) *'Gadso!'* said the undertaker: taking Mr. Bumble by the gilt-edged lappel of his official coat; *'that's just the very thing I wanted to speak to you about. You know dear me, what a very elegant button this is, Mr. Bumble! I never noticed it before.'* – з метою привертання мовцем уваги партнера по спілкуванню до безпосередньо розмови (як у прикладі 1) чи конкретної теми (у прикладі 2).

Також:

- (3) *I will do my endeavours, sir,'* replied Mr. Bumble. *'How do you do, sir? I hope you are very well.'* – ряд ритуальних запитань-компліментів, що містять посилення на стан здоров'я співрозмовника;
- (4) *I am a foolish, excitable, weak creetur.'*
'Not weak, ma'am,' retorted Mr. Bumble, drawing his chair a little closer. *'Are you a weak creetur, Mrs. Corney?'* – компліментів-заперечень;
- (5) *'This is a very comfortable room, ma'am,'* said Mr. Bumble looking round. *'Another room, and this, ma'am, would be a complete thing.'*
'It would be too much for one,' murmured the lady.
'But not for two, ma'am,' rejoined Mr. Bumble, in soft accents. *'Eh, Mrs. Corney?'* – інших типових компліментів, що виконують функцію встановлення мовленнєвого контакту.

Також було виявлено компліменти, що задовольняють метакommунікативне завдання закріплення мовленнєвого контакту. Це:

- (6) *'There; very good! Very good indeed, my dear!'* said the Jew, rubbing his hands. – численні ритуальні чи етичні компліменти для закріплення мовленнєвого контакту;
- (7) *'Happy, ma'am!'* cried Oliver; *'how kind of you to say so!'* – компліменти, що виражають вдячність;
- (8) *'Why, you're quite a literary character, sir!'* said Mrs. Mann.
'Well, well,' said the beadle, evidently gratified with the compliment; *'perhaps I may be. Perhaps I may be, Mrs. Mann.'* – уже знайомі нам компліменти-лестощі для демонстрації зацікавленості розмовою та співрозмовником.

Прикладів компліментів, які виконували б метакommунікативне завдання розмикання мовленнєвого контакту, було виявлено найменше.

- (9) *'Your behaviour has ever been kind and noble.'* said Rose, mastering the emotions by which she was agitated. *'As you believe that I am not insensible or ungrateful, so hear my answer.'*

Це пояснюється тим, що в побутовому спілкуванні елементи, які б слугували такій цілі, використовуються досить рідко – вони характерні для інших, здебільшого ділових сфер комунікації.

Перспективу одержаних результатів та висновків вбачаємо в можливості їх використання у курсі теоретичної граматики англійської мови (розділ «Прагматика речення») та у спецкурсах з прагмалінгвістики і теорії комунікації.

Застосовані прагматичні принципи відкривають перспективи дослідження компліменту в діяхронії та у міжкультурному ракурсі.

Література

1. Байбурин А.К. Некоторые вопросы этнографического изучения поведения // Этнические стереотипы поведения / А.К. Байбурин. – Л. : Наука. (Ленингр. отд-ние), 1985. – С. 7–21.
2. Кокойло Л.О. Компліментарні висловлювання в сучасній англійській мові (структура, семантика, вживання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / Л.О. Кокойло. – К. : Київ. держ. лінгв. ун-т, 1996. – 24 с.
3. Ларина Т.В. Эмоциональность и эмотивность в коммуникации / Т.В. Ларина // Межкультурная коммуникация и перевод : Материалы межвузовской конференции. – М. : МОСУ, ИЯ РАН, 2002. – С. 89–93.
4. Остин Дж.Л. Слово как действие / Дж.Л. Остин. // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 17. Теория речевых актов ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1986. – С. 22–129.
5. Почепцов Г.Г. Избранные труды по лингвистике / Г.Г. Почепцов. – Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2009. – 556 с.
6. Goffman E. Interaction Ritual: essays on face-to-face behaviour / E. Goffman. – Harmondsworth : Penguin Books, 1967. – 270 p.
7. Holmes J. Compliments and Compliment Responses in New Zealand English / J. Holmes // Anthropological Linguistics. – 1987. – № 28. – P. 458–508.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Dickens Ch. Oliver Twist / Ch.Dickens. – England : Penguin Books, – 2012. – 560 p.

**КОНЦЕПТ «MYTHOS / МІФ»
У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ
ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(на матеріалі тематичного поля
громадсько-політичних відносин)**

Сердюкова Я.В. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Донець П.М.

Сердюкова Я.В. Концепт «Mythos / Міф» у німецькомовному публіцистичному дискурсі (на матеріалі тематичного поля громадсько-політичних відносин). У статті розглядається концепт «Mythos / Міф» та особливості його репрезентації у німецькомовному публіцистичному дискурсі на матеріалі тижневика «Die Zeit». Визначено основні референтні розряди концепту, проведено аналіз з урахуванням пейорації та меліорації референту.

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, концепт, концептологія, типологія концептів, публіцистичний дискурс.

Сердюкова Я.В. Концепт «Mythos / Миф» в немецкоязычном публицистическом дискурсе (на материале тематического поля общественно-политических отношений). В статье рассматривается концепт «Mythos / Миф» и особенности его репрезентации в немецкоязычном публицистическом дискурсе на материале еженедельника «Die Zeit». Были определены основные референтные разряды концепта, проведен анализ с учетом пейорации и мелiorации референта.

Ключевые слова: когнитивная лингвистика, концепт, концептология, типология концептов, публицистический дискурс.

Serdiukova I.V. Concept “Mythos / Myth” in German Publicistic Discourse (by the example of thematic field of public relations). The article is concerned with the concept “Mythos / Myth” and its representation peculiarities in German publicistic discourse by the material of weekly paper «Die Zeit». It determines the major referential classes of the concept with regard for the analysis of its pejoration and amelioration.

Key words: cognitive linguistics, concept, concept classification, conceptology, publicistic discourse.

Для сучасної лінгвістики характерним є великий інтерес до концептів у зв'язку з тим, що їх аналіз дозволяє більш глибоко дослідити лінгвокультурну свідомість людини. Метою цієї дослідницької роботи стало виявлення особливостей актуалізації концепту MYTHOS / МІФ у німецькомовному публіцистичному дискурсі. Завдання, що були поставлені для досягнення

визначеної мети: 1) уточнити поняття концепту як одного з базових термінів сучасної когнітивної лінгвістики; 2) систематизувати підходи до типологізації концептів; 3) охарактеризувати концепт MYTHOS / МІФ та особливості його актуалізації у німецькомовному публіцистичному дискурсі; 4) визначити основні референтні розряди даного концепту. Актуальність та новизна цієї розвідки обумовлюється відсутністю робіт з дослідження цього концепту у когнітивістиці.

Об'єктом дослідження є зміст і структура концепту MYTHOS / МІФ у німецькомовному публіцистичному дискурсі. Предметом дослідження є основні референтні розряди цього концепту та особливості його вербалізації у тематичному полі громадсько-політичних відносин. Матеріалом для дослідження послуговували 222 приклади вживання лексеми MYTHOS та словосполучень з цією лексемою, відібраних шляхом суцільної вибірки з тижневика «Die Zeit» за 1995–1997 рр.

Розуміння терміну «концепт» є доволі варіативним у сучасній лінгвістиці. Не викликає суперечок лише те положення, що концепт належить свідомості і, на відміну від поняття, включає в себе не лише описово-класифікаційні, а й чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики. Концепти не лише мисляться, а й відчуються [9, с. 287]. Частина концептів має мовну «прив'язку», деякі з них представлені у свідомості людини за допомогою особливих ментальних репрезентацій – образів, картинок, схем та іншого [6, с. 90–93]. Концепт вербалізується і стає частиною семантичного простору мови, отримуючи таким чином для свого вираження систему мовних знаків.

Узагальнюючи погляди багатьох вчених, ми можемо зробити висновок, що концепт – це сукупність образів та ідей у свідомості людини, які мають описово-класифікаційні, чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики та актуалізуються за допомогою мовних одиниць [1; 6; 8; 9]. Пошуки визначення концепту та його ментальної специфіки були тісно пов'язані з проблемою класифікації концептів. Вченими неодноразово робилися спроби класифікувати концепти, та найбільш вдалою є, на наш погляд, класифікація, розроблена С.Г. Воркачевим, який виділив наступні критерії типологізації концептів: унікальність / універсальність; індивідуальність / соціальність; предметність / абстрактність [7, с. 18–19].

На думку цього вченого, за ступенем значення існують такі типи концептів, як: концепти вищого рівня (обов'язок, любов, щастя) / звичайні; базові (що використовуються для опису інших концептів) / універсальні [7, с. 32–44]. Деякі дослідники вважають за доцільне доповнити основи типологізації критеріями раціональності та ірраціональності (у полі останнього у свою чергу виділяються когнітивно та модально неправдиві концепти) [5, с. 6–9].

Концепт MYTHOS, як уявляється, можна віднести як раз до модально ірраціональних концептів. За іншими своїми характеристиками MYTHOS є абстрактним, універсальним, соціальним концептом вищого рівня. Подальшою особливістю цього концепту є яскраво виражені афективні та валоративні компоненти, що перш за все знаходять вираження у посиленні позитивних чи негативних конотацій, що стосуються референту, який відображує концепт [5].

Згідно до даних лексикографічних словників саме слово «міф» має три значення: 1. міф як легенда, оповідь про богів, духів (це значення є первинним); 2. міф як хибні, некритичні, відірваний від дійсності стан свідомості, концепції, уявлення (побутове значення); 3. міф як щось нереальне, легендарне, фантастичне; вимисел, вигадка, неправдива історія [2].

У цій статті ми сконцентруємо свою увагу на актуалізації останнього значення у німецькомовному публіцистичному дискурсі. Однією з найбільш цікавих у зв'язку з цим проблем є питання про те, які референтні розряди можуть міфологізуватися, тобто перетворюватись на концепт-міф?

Для вирішення цього завдання можна спертися на предметну класифікацію реалій, що була детально розроблена у рамках перекладознавства та теорії міжкультурної комунікації [3, с. 47–79; 4, с. 224–236], зокрема, за критерієм належності до того чи іншого тематичного поля.

Найбільша кількість прикладів міфу як вимислу, чогось легендарного чи неправдивої історії виділяється у тематичному полі громадсько-політичних відносин. У цьому тематичному полі можна виокремити ряд референтних розрядів, серед інших:

1. Референтний розряд «партія». У цьому розряді виділяється у якості окремої групи міф про політичних діячів, а саме про партію з ознакою жертви („Opfer-Partei“). У цьому уривку концепт реалізується у такому контексті: *Zwar wird der Mythos der «Opferpartei» erschüttert, doch sind keine Belege für eine tiefere Verstrickung der Sozialdemokraten aufgetaucht* (Die Zeit, 1/1994). Референт не лише гіперболізується (намагання партії видати себе за жертву переростає зі звичайної інформації до цілого міфу), а й набуває негативних конотацій.

2. Політичні організації, серед інших, організація «Грін піс». У цьому випадку концепт актуалізується шляхом глорифікації уявлення про організацію як про сильну та дієву, наприклад: *Nicht der Nimbus der Atommacht Frankreich wächst, sondern der Greenpeace-Mythos* (Die Zeit, 31/1995)

3. Референтний розряд «соціальний рух» – наприклад, рух французького опору, як у цьому фрагменті: *Sibylle Mulot erzählt eine weitverzweigte Geschichte vom Mythos der reinen Resistance, von ihrem*

Doppelgesicht (Die Zeit, 14/1995). У цьому контексті чітко прослідковується гіперболізація референту: «Опір» вбачається як рух проти чогось негативного і набуває звеличеного значення.

У цьому референтному розряді виокремлюється також антифашистський рух в цілому, який актуалізується у цьому уривку: *Aber zugleich warnte er vor der Eingemeindung dieser Erfahrung durch die «sich ausbreitende» «Political Correctness», die den historischen Widerstand zum antifaschistischen Mythos überhöht* (Die Zeit, 16/1995). У наданому фрагменті прослідковується глорифікація уявлення про антифашистський рух.

4. Референтний розряд міфу про порятунок чогось цінного актуалізується у фрагменті статті, що наведено нижче: *Die Autoren räumen deutlich mit dem Mythos von den aus Kriegswirren «geretteten» Schätzen deutscher öffentlicher und privater Sammlungen auf ...* (Die Zeit, 49/1995).

МіФ у цьому прикладі виступає у ролі спроби видати «бажане за дійсне», тому лексема набуває негативних конотацій, тобто має місце пейорація відповідного концепту.

5. Держава як носій влади. Прикладом актуалізації цього референтного розряду є такий фрагмент: *Die hysterische Reaktion auf das kleine Kieler Experiment zeigt, wie sehr Konservative immer noch auf den Mythos vom «starken Staat» setzen* (Die Zeit, 28/1995). У цьому прикладі ми можемо спостерігати гіперболізоване та глорифіковане відображення референту «сильна держава».

6. Політичний устрій також знаходить свою актуалізацію у тематичному полі громадсько-політичних відносин. У цьому референтному розряді ми бачимо такий приклад: *Noch zehrt der Karneval vom Mythos der Anarchie, die ihn einst zeugte* (Die Zeit, 8/1997).

У ході нашого дослідження ми дійшли висновків, що серед великої кількості концептів можна окремою групою виділити концепти-міфи, які активно репрезентуються насамперед у публіцистичному дискурсі. У переважній кількості випадків актуалізації концепту MYTHOS у німецькомовному публіцистичному дискурсі його предметні референти гіперболізуються та зазнають позитивного чи негативного оцінювання. У цій статті ми, в основному, приділили увагу тематичному полю громадсько-політичних відносин як такого, що має найбільшу кількість репрезентацій, проте значний науковий інтерес становлять також розвідки інших референтних розрядів цього поля та інших тематичних полів.

Перспективу нашого дослідження становлять подальші дослідження концепту MYTHOS, зокрема, його інших референтних розрядів у німецькомовній лінгвокультурній свідомості, визначення прагматичних зв'язків та історичної динаміки особливостей актуалізації цього концепту.

1. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка: учебное пособие / Н.Ф. Алефиренко. – М. : Флинта, Наука, 2010. – 224 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови : [уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел]. – [7-е вид.] – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
3. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорін. – М. : Международные отношения, 1980. – 340 с.
4. Донець П.М. Основы общей теории межкультурной коммуникации: [монографія] / П.М. Донець. – Х. : Штрих, 2001. – 386 с.
5. Донець П.М. „Mythos“ als Konzeptgattung / П.М. Донець // Вісник Харків. ун-ту імені В.Н. Каразіна. – 2012. – № 1022. – С. 6–9.
6. Краткий словарь когнитивных терминов / [С.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузіна] – М. : Вид-во Моск. ун-та, 1996. – С. 90–93.
7. Лингвокультурный концепт: типология и области бытования : [під заг. ред. проф. С.Г. Воркачева]. – Волгоград : ВолГУ, 2007. – С. 18–19.
8. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики : [монографія] / А.М. Приходько. – Запоріжжя, 2008. – 339 с.
9. Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю.С. Степанов. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1997. – 824 с.

УДК 821.134.2

**ТВОРИ Х.Л. БОРХЕСА
АРГЕНТИНСЬКОЇ ТЕМАТИКИ:
ПОЕТИКА ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ
НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ**

Сидоренко К.Е. (Харків)

Науковий керівник:

канд. філ. наук, доц. Оржицький І.О.

Сидоренко К.Е. Твори Х.Л. Борхеса аргентинської тематики: поетика та проблеми перекладу на українську мову. Стаття присвячена літературі Х.Л. Борхеса. Розглянута аргентинська тематика його творів у збірці «Південь». Аналізуються переклади цієї збірки на українську мову.

Ключові слова: Аргентина, Борхес, гаучо, збірка «Південь».

Сидоренко К. Э. Произведения аргентинской тематики Х.Л. Борхеса: поэтика и проблемы перевода на украинский язык. Статья посвящена литературе Х.Л. Борхеса. Рассмотрена аргентинская тематика его произведений в сборнике «Юг». Анализируется перевод этого сборника на украинский язык.

Ключевые слова: Аргентина, Борхес, гаучо, сборник «Юг».

Sydorenko K. E. Argentinian theme in Borges's works: poetry and problems of translation into Ukrainian. The article deals with the literature of J.L. Borges. We analyze the Argentinian theme in his collected stories «The South» and also see into the translation of it into Ukrainian.

Key words: Argentina, Borges, gaucho, «The South».

Актуальність дослідження полягає в тому, що творчість Х.Л. Борхеса дає краще розуміння цілої епохи в житті Аргентини, зміну суспільства, лам старого і становлення нового укладу життя. Його оповідання, новели й розповіді про життя гаучо, дають нам чіткіше поняття цієї культури, її повсякденного життя та законів.

Об'єктом дослідження є твори збірки «Південь» (1953).

Предметом дослідження є аргентинська тематика у творах Х.Л. Борхеса.

У другій половині ХХ століття латиноамериканська література привернула увагу гуманітарної еліти, почався так званий бум латиноамериканської літератури, серед найбільших імен якої Хорхе Луїс Борхес. Великий сліпець інтригує, плутає читача у своїх фантастичних лабіринтах, занурює у фантастично-філософський, вигаданий світ, базований на енциклопедичному знанні світової культури. Та попри все, Борхес не був лише універсалістом, яким його вважали.

Він ніколи не приховував свого аргентинського єства, навпаки, він пишався цим, мав за честь бути аргентинцем. Перебуваючи далеко від рідного краю, він сумує, не знаходить собі місця на чужині. Саме у той час письменник розуміє, що не має іншого міста для нього. Аргентина кликала його, і згодом він назавжди повернувся до рідного міста. У той час Борхес з любов'ю описує старі вулиці Буенос-Айреса, які так добре знав. Його чарувала насичена подіями національна історія, адже у цьому було своє сповідання віри: хоробрість, вірність дружбі, готовність гідно зустріти смертну годину.

Кожна нова література шукає своїх національних героїв. В Аргентині таким героєм став креол, гаучо – типовий мешканець степових просторів, памп. Аргентинський фольклор був тісно пов'язаний з ними. У Борхеса не так багато оповідань та есе про гаучо, але сам автор визнавав, що цей образ і тема національного аргентинського характеру завжди були йому близькі й важливі для нього. Моральний кодекс гаучо, змальований письменником, це мужність і безстрашність, вірність дружбі та ненависть до зрадників, презирство до смерті і прагнення будь-якою ціною відстояти власну гідність. Найвища добродетель гаучо – готовність незворушно зустріти смертний час, найбільший сором – боягузтво і зрада. Саме завдяки цьому вільному скотареві та воїну, була колись завойована незалежність Аргентини. На межі ХІХ–ХХ ст. заможні землевласники зрадили гаучо,

відібравши у них землю і позбавивши права кочувати у пампі. Гаучо перестали існувати як соціальний прошарок, тож вони перетворились на наймитів у багатих маєтках або просто переселялись на міську околицю. Для гаучо, як правило, було дуже складно пристосуватися до міських умов – щоразу виникали конфлікти з суспільством і законом. Тож колись звичайний гаучо стає відважним парією-розбійником, який вирішує проблеми ножем.

Я хочу представити вам аналіз двох оповідань зі збірки «Південь», «Hombredelaesquina rosada» («Чоловік із рожевого перехрестя») та «Sur» («Південь»).

Культ відваги і ножа чітко показується в оповіданні «Південь». Головний герой – Хуан Дальман вирушає до своєї садиби на Південь, щоб поліпшити здоров'я після важкої хвороби, і ця подорож стає подорожжю в минуле: «Самотність була повною і, можливо, ворожою, тож Дальман мав усі підстави вважати, що він мандрує у своє минуле, а не тільки на Південь» [4, с. 266]. Реальна ця подорож чи ні, але вона набуває несподіваного повороту. У барі його намагається втягнути у сварку компанія п'яних гаучо, Дальман намагається уникнути конфлікту й піти, але господар закладу називає його по імені, що зобов'язує героя відповісти кривдникам. Він перебував у атмосфері справжніх гаучо, ніби перенісся в минуле. Дивне відчуття іншого світу, змішаності планів навіть героєві атмосфера бару, а посилює це почуття і додає якоїсь містичності присутність старого гаучо: «На підлозі, спершись спиною на прилавок, сидів, скулений і нерухомий, як нежива річ, дуже старий чоловік. Роки обточили і здрібнили його, як вода камінь або як покоління людей якусь мудру сентенцію. Смагливий, крихтливий і сухий, він перебував ніби поза часом, у вічності» [4, с. 267]. Образ старого гаучо асоціюється у героя зі знаком Півдня, зі знаком вічності. Він – утілення найважливіших для аргентинця якостей: сміливості та честі. Тому не випадково, що саме від нього Дальман отримує зброю, коли справа доходить до сутички: «Зі свого кутка старий екзотичний гаучо, в якому Дальман побачив символ Півдня (його Півдня) кинув йому під ноги оголений кинджал. Це було так, ніби Південь вирішив, що Дальман мусить прийняти виклик» [4, с. 268]. У його свідомості існує тільки один закон – закон ножа, який дає йому єдиний вибір: «вбити або померти». В оповіданні перед нами постають два обличчя аргентинського суспільства: інтелектуал Дальман і компадріто, що живе за законами пампи. Відзначимо, що така двоїстість існує і в самому головному герої, в його душі теж відбувається своєрідний поєдинок: б'ються його європейський та аргентинський первні. Але, врешті-решт, перемагає друге. Незважаючи на те, що Дальман знає, що він приречений, тому що не вміє битися на ножах, він вирішує прийняти виклик і врятувати свою честь. Звичайно,

смерть – це не те, чого він бажає, але він підкоряється волі серця і приймає смерть під відкритим небом.

Тож оповідання «Південь» показує нам справжній аргентинський характер, без зайвих слів, тільки ніж та безжалісний південь, суворий край за яким знаходиться щось досить невідоме. Людям, не обізнаним з аргентинською культурою, може бути не зрозумілим, що саме Південь асоціюється з аргентинським еством, тоді як північ країни є більшою мірою європеїзована. Так через долю героя ми виявляємо національні просторові координати. Такий самий характер постає перед нами в оповіданні «Чоловік із рожевого перехрестя». Оповідач, він же один з головних учасників подій, розповідає самому Борхесу про один випадок з Росендо Хуаресом і Франсіско Реалем. Головний герой не може перенести образи, які чужинець, Франсіско Реаль, завдає Росендо Хуаресу. Тож головний герой, пригнічений образою і боягузством Росендо, вночі сам вбиває кривдника. Тут ми бачимо життя гаучо його власними очима, а також його переживання. Борхес не коментує, що відбувається, передаючи події з точки зору й вустами самого учасника, який судить про все згідно з логікою та принципами моралі, прийнятої в його середовищі. «...Росендо Хуарес на прізвисько Птахолов був дуже помітним чоловіком у селищі Санта-Ріта. Він майстерно володів ножем..., ...люди та собаки його шанували, і дівки також; усім було відомо, що на його совісті двоє вбитих» [4, с. 57]. Перед нами типовий образ злого гаучо: сміливість, ніж, кінь, «нешастя» – знакові системи. Зауважимо, що в цьому оповіданні Борхес активно використовує місцеву розмовну лексику: кіломбо, канья, мілонга і т.д., що є логічним, адже оповідач – гаучо. Різник приходить у село здалеку, щоб хтось навчив його, «нікчому жалюгідного, яким має бути чоловік, наділений відвагою та честю» [4, с. 63], але Росендо не хоче з ним битися і чи то випадково, чи то навмисно викидає ніж у річку. Після цього вчинку від нього всі відвертаються, освистують, його жінка йде з переможцем зі словами «облиш цього боягуза, який намагався переконати нас, що він чоловік» [4, с. 63]. Боягузство Росендо зачіпає головного героя за живе, він приймає кривди Різника на свій рахунок і не потерпить, щоб чужинці вважали його боягузом. Тієї ж ночі він розправляється з ворогом. Його дії продиктовані гордістю й бажанням помститися, і тільки після смерті Різника ненависть проходить. Справедливість ножа – це єдина відома йому і можлива у тому середовищі справедливість. Але він з обережності або зі страху не зізнається, що вбивство чужинця – його рук справа, хоча цим він міг заслужити загальну повагу. В той час герой благородно захищає Луханеру, на яку падає підозра, чим добивається її прихильності. Можна припустити, що вбивство Різника стало якоюсь спробою довести собі здатність на чоловічий вчинок,

так само як і захист Луханери. Для гаучо, сміливість – це єдиний закон, релігія яка існує. Але не кожен здатний жити у відповідності з цим законом. Народ приймає тільки переможців. Тому Луханера приходить вночі до героя як до свого захисника і переможця. Переможені ж нікому не потрібні, про них відразу забувають: «Був такий гордий, а тепер годиться тільки для того, щоб мух годувати» [4, с. 63].

Кажучи про переклад, то його здійснили український перекладач Віктор Шовкун та російські перекладачки Валентина Кулагіна-Ярцева та Маргарита Білінкіна. Загалом, переклади можна вважати вдалими, але є декілька незначних нюансів де, наприклад, перекладачка Валентина Кулагіна-Ярцева дослівно перекладає слово «almacén». Читач не зовсім розуміє, що значення цього слова – амбар, склад або магазин. Тобто, Дальман, головний герой оповідання «Південь», опинившись на півдні заходить перекусити до цього міста, де за іншим столом шумно їли та випивали місцеві хлопці. Контекстуально, я б запропонувала інший переклад, наприклад бар або забігайлівка. Так, на мою думку, передається атмосфера міста, в якому розгортається дія.

Щодо праці перекладачки Маргарити Білінкіної в оповіданні «Чоловік із рожевого перехрестя», то як на мене, такі слова, як «забіяка», «задирака» не є умисними у цьому оповіданні, вони додають йому якусь дитячість та несерйозність.

Також, жоден з перекладачів не надав коректного перекладу слова «éxtático». Кулагіна-Ярцева, перекладає це слово як «застівший», вочевидь, сплутавши його з співзвучним «estático». У той же час Віктор Шовкун зовсім змінює смисл повідомлення, перекладаючи це слово як «екзотичний». Згідно з Іспанською Королівською Академією, слово «éxtático» перекладається як «екстатичний», «той, що перебуває у стані екстазу, трансу».

Універсальність Борхеса поширюється на цілий світ і на всі часи. Це одна із його головних характеристик. Він не обмежується одним літературним напрямком. Відомий своїми містичними, ні на що не схожими, фантастичними творами, Борхес дивує, звертаючись до своїх початків. Тут немає містики, лабіринтів, тільки життя Півдня. Мабуть, це і є справжній Борхес, такий же як і його герої гаучо, волелюбний, але прив'язаний до своєї «пампи» (Буенос-Айрес). Прозаїчна і поетична спадщина Борхеса – це творчість високого гатунку, насичена інтелектуальною та художньою вагою, тож вона потребує подальшого вивчення, зокрема з'ясування його, суто аргентинського національного ества.

1. Былинкина М.И. Юг / М.И. Былинкина // Иностранная литература. – 1984. – № 9. – С. 14–27, 39–46. 2. Дубин Б.Г. Борхес в свои сто: знакомый и неизвестный / Б.Г. Дубин // Иностранная литература. – 1999. – № 9. – С. 136–138. 3. Современники о Борхесе // Иностранная литература. – 1999. – № 9. – С. 188. 4. Шовкун В.Й. Алеф / В.Й. Шовкун // Библиотека світової літератури. – 2008. – С. 57–64, 263–269.

УДК 811.112.2'42

**АПОСИОПЕЗНІ ВИСЛОВЛЕННЯ
У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ
ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ**

Слепенкова Ю.А. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Безугла Л.Р.

Слепенкова Ю.А. Апоσιопезні висловлення у німецькомовному діалогічному дискурсі. Стаття присвячена дослідженню апоσιопезних висловлень, їх видів та причин утворення у німецькомовному діалогічному дискурсі на матеріалі німецькомовної художньої літератури.

Ключові слова: апоσιопеза, висловлення, діалогічний дискурс, імпліцитність, замовчування.

Слепенкова Ю.А. Аποσιопεσιςные высказывания в немецкоязычном диалогическом дискурсе. Стаття посвящена исследованию апоσιопезных высказываний, их видов и причин возникновения в немецкоязычном диалогическом дискурсе на основе немецкоязычной художественной литературы.

Ключевые слова: апоσιопезис, высказывание, диалогический дискурс, имплицитность, умалчивание.

Sliepienkova Y.A. Aposiopesis utterances in German dialogical discourse. The article focuses on the analysis of aposiopesis utterances, their types and causes of their occurrence in German dialogical discourse basing on German literature.

Key words: aposiopesis, concealment, dialogical discourse, implicitness, utterance.

Серед дослідницьких об'єктів сучасної лінгвістики особливої уваги потребують такі, що безпосередньо пов'язані з мовленнєвою діяльністю людини, учасника спілкування, з його психологічними й соціальними характеристиками. До таких явищ належить апоσιопеза – обрив мовлення, за яким стоїть навмисне замовчування інформації мовцем.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що вона знаходиться у руслі провідних антропоцентричних напрямків сучасного мовознавства. Апосіопеза, яка є однією з найуживаніших синтаксичних фігур розмовного дискурсу, цікава тим, що відображає процес комунікації не тільки з мовленнєвої точки зору, але й з психологічної, соціальної, як, наприклад, при замовчуванні табуйованих слів та тем.

Наукова новизна полягає у комплексному аналізі явища апосіопези у німецькомовному розмовному дискурсі, дослідженні її видів та причин виникнення, зокрема теми-табу.

Об'єктом дослідження є апосіопезні висловлення у німецькомовному діалогічному дискурсі.

Предмет дослідження – структурні та лінгвопрагматичні особливості апосіопезних висловлень у німецькомовному розмовному дискурсі.

Метою дослідження є визначення структурних та лінгвопрагматичних особливостей апосіопезних висловлень у німецькомовному діалогічному дискурсі.

У якості матеріалу були використані художні тексти, персонажне мовлення яких демонструє ознаки розмовного дискурсу.

З позицій сучасної дискурсивної парадигми, апосіопеза має розглядатися не тільки як синтаксична фігура, але й як засіб передачі інтенцій мовця й актуалізації імпліцитних смислів. Як дієвий смислотвірний інструмент апосіопеза постає в розмовному дискурсі.

Сучасний розмовний дискурс – це жива розмова у всьому різноманітті її прояву, що слугує для регулювання соціалізації та індивідуалізації особистості [3, с. 116]. Т. ван Дейк розглядає дискурс як комунікативну подію, у якій задіяні соціальні актори (наприклад, письменник та читач, доповідач та аудиторія). Важливу роль при цьому відіграють такі особливості, як місце, час, обставини, умови розвитку комунікативної події. У повсякденному житті під категорію дискурсу як комунікативної події підпадають розмови між друзями, ділові бесіди тощо, тобто діалогічне мовлення. При цьому поняття діалог не обов'язково описує діалогічне мовлення лише між двома учасниками [5, с. 193–194].

Для розмовному дискурсу притаманні певні особливості, які відрізняють його від письмового. Перш за все, розмовний дискурс характеризується своєю *спонтанністю*. Живе мовлення зазвичай не є підготовленим. Через це у процесі комунікації виникають різноманітні помилки, неточності, незавершені речення, іноді відсутність логічної послідовності, персональні особливості учасників комунікації тощо. Завдяки спонтанності мовлення супроводжується *невербальними засобами комунікації* (жести, міміка), які є ще однією ознакою розмовного дискурсу.

Важливу роль у живій розмові відіграє *ситуативна обумовленість*. В залежності від того, у якій ситуації, якому стані та місці, оточенні відбувається комунікація, форми розмовного дискурсу будуть змінюватись, прилаштовуючись до тих чи інших обставин.

Наступною характеристикою розмовного дискурсу є його *суб'єктивне забарвлення*. Учасник розмови «не просто щось об'єктивно констатує чи байдуже оповідає про щось, а подає усе зі своєї точки зору, враховуючи свою зацікавленість та своє «я» у всьому, що він каже» [1]. Важливою рисою також є *імпліцитність* висловлювання, адже діалогічне мовлення у більшості випадків передбачає можливість недовомовлення та умовчування, редукції виразів.

Таким чином, під *розмовним дискурсом* ми розуміємо, перш за все, мисленнєво-комунікативну діяльність, подію, яка відбувається «тут і зараз», має ситуативну зумовленість, спонтанність, імпліцитність висловлювання та суб'єктивне забарвлення.

Відображаючи усі перелічені властивості розмовного дискурсу, апосіопеза, таким чином, надає широкий спектр можливостей для дослідження комунікативної діяльності, яка найчастіше приймає форму діалогу / полілогу. Головну роль при дослідженні апосіопезних виразів відіграє така характеристика розмовного дискурсу, як імпліцитність.

Апосіопеза є стилістичною фігурою синтаксичної експресії, фігура редукції, за якої навмисно обривається висловлення, створюючи відчуття недовомовленості. На відміну від еліпсу, в апосіопезі, зазвичай, випускається слово чи вираз, які несуть у собі значну змістовну цінність [6].

Ми виділяємо такі *лінгвопрагматичні різновиди* апосіопези:

- 1) ситуативно зумовлена редукція (хвилювання, невпевненість, перехоплювання розмови іншим співрозмовником),
- 2) замовчування-натяк (погроза, зауваження, запрошення тощо),
- 3) випущення лайливих слів, непристойних виразів.

Найчастотніше замовчуються дієслова та іменники, хоча обрив репліки може замінювати також прикметники, або, навіть, підрядні речення.

Анне Беттен виділяє три основні *причини виникнення* обриву мовлення:

- a) індивідуально-психологічні,
- b) соціально-психологічні (до них належать слова- та теми-табу),
- c) інституційні (слова та теми, які дозволені в одному колі / ланці суспільства або організації, можуть бути неприйнятними для інших) [4, с. 215].

Найуживанішим лінгвопрагматичним типом апосіопези є, перш за все, ситуативно зумовлена редукція, викликана, найчастіше, індивідуально-психологічними причинами. Наступний дискурсивний фрагмент ілюструє

відображає схвильованість та розгубленість героя. При цьому репліка обривається на самому початку, що може буди розцінено як досить високий рівень невпевненості мовця:

- (1) *Sie legte die Arme um mich, die eine Hand auf meine Brust und die andere auf mein steifes Geschlecht.*

„Darum bist du doch hier! „

„Ich...“ *Ich wußte nicht, was ich sagen sollte.* [3, c. 27]

У наступному дискурсивному фрагменті репліка мовця обривається його опонентом з метою уточнення інформації:

- (2) „*Mein Jungchen heißt Michael, ist ein Student...*“

„*Schüler*“. [3, c. 35]

Цей приклад яскраво відображає індивідуально-ситуативну умову утворення апосіопези. Мовець знаходиться у некомфортному положенні (розглядання обвинувачення у суді, допит, скоєння злочину), він збентежений та безпорадний:

- (3) „*Sie haben also, weil Sie Platz schaffen wollten, gesagt: Du und du und du musst zurückgeschickt und umgebracht werden?*“

Hanna verstand nicht, was der Vorsitzende damit fragen wollte.

„*Ich habe... ich meine... Was hätten Sie denn gemacht?*“ [3, c. 107]

Серед апосіопез, які виражають натяк, найуживанішими є приклади замовчування погроз, лайок, нецензурних або образливих слів. Мовець перериває репліку зазвичай через високий рівень напруги, який викликав гнівом, через небажання озвучувати лайку за необхідності високо рівня впливу на опонента, або ж через небажання образити опонента, наприклад:

- (4) „*Was ist das, eine Eingabe?*“

„*Das ist das einzige, wovor die da oben noch Schiss haben!*“ *verkündete Herr Kuppisch und rollte die Augen, als würden seine Eingaben die Mächtigen in den Palästen das Zittern lehren. Wenn ich morgens ins Bad komme und merke, dass Wasser abgestellt ist, weil die wieder an ihren Rohren zu fummeln haben, dann ...* [1, c. 9]

- (5) *Du Rotzbub, du verstockter! Du unverschämter kleiner Dreckskerl, du ... Du sollst mich ... am liebsten wurde ich dich jetzt gleich ... hochstpersönlich ... eigenhandig ...* [5, c. 51]

Серед усіх умов виникнення апосіопезних висловів ми вважаємо найцікавішими для дослідження соціально-психологічні та інституціональні умови, які тісно пов'язані з темами-табу. Темі-тебу зазвичай виникають у суспільстві загалом і стають соціальним феноменом, або у тісному колі мовців, а також часто можуть бути історично та територіально обумовленими.

До найпоширеніших тем-табу відносять такі: інтимні відносини, сексуальність, гвалт, гігієна, смерть, релігія та релігійні погляди, гроші.

Наступні дискурсивні фрагменти демонструють замовчування та уникання теми-тебу, а саме – подробиць інтимних відносин (6) та гвалту, насилля (7):

- (6) „*Wie heißt du? „... „Warum willst du das wissen? „... „Du und ich... ich kenne deinen Nachnamen, aber nicht deinen Vornamen. „ [3, c. 35]*
- (7) „*Und die Mädchen durften nicht sagen, was sie abends mit ihnen machte, und wir dachten, daß sie mit ihnen... „ [3, c. 112]*

Частотною темою, яку часто уникають, є тема смерті та релігії. При цьому випускаються зазвичай дієслова або прикметники. У релігійній темі це, перш за все, згадування так званим «темних сил» або ж диявола, чорта:

- (8) „*Weg damit! Augenblicklich weg mit diesem... „ >Teufel< wollte er sagen [4, c. 23]*
- (9) *Als Micha an diesem Nachmittag Miriam verließ und mit einem Hochgefühl nach Hause ging, öffnete ihm Frau Kuppisch weinend die Tür. „Der Heinz ist ... tot!“ [1, c. 39]*

Дискурсивний фрагмент (9), однак, не є прикладом «чистої» апосіопези, тому що факт смерті констатується мовцем, хоча і через деякий проміжок часу. При цьому застосовується ще одна стилістична фігура синтаксичної експресії – еліпс.

Слова, які пов'язані з гігієною, також часто уникають при розмові, хоча, як і серед інших тем, помітне розширення так званих «кордонів дозволеного».

- (10) „*O Gott, Junge, ich müsste noch einmal ganz unbedingt. Hast du eine Ahnung, wo das hier ist?“*
- „*Also, das ist doch immer dieselbe Geschichte mit dir! Statt dass du vorher... „*
- „*Aber ich bin, Junge. Ich bin wirklich. Noch auf dem Rathausmarkt. Für einen ganzen Groschen. Aber wenn ich aufgeregt bin... „... „Junge, ich muss... „ [2, c. 4]*

Слід порівняти цей приклад з іншою реплікою герою цього ж твору, щоб побачити деякі гендерні відмінності апосіопез:

- (11) „*Ich habe in Ihrem Buch gelesen. Diese Pessoirs... „ [2, c. 4]*

У той час, як мовець-жінка почуває дискомфорт при натяках на теми гігієни, мовець-чоловік може вільно вживати слова цієї тематики.

Таким чином, апосіопезні висловлення є багатограним явищем, яке відображає психологічні, соціальні, гендерні, історичні, інституціональні особливості та умови, які впливають на процес мовлення. Поява апосіопезних висловлень у розмовному дискурсі зумовлена індивідуально-психологічними, соціально-психологічними та інституційними причинами. Вони відображають таку властивість розмовного дискурсу, як імпліцитність мовного вираження, і демонструють такі лінгвопрагматичні різновиди,

як ситуативно зумовлена редукція, замовчування-натяк та випущення непристойних виразів.

Перспективою роботи є подальше дослідження тем-табу, їх зміни та варіації у конкретних історичних періодах, а також виявлення наявності гендерних відмінностей при використанні апосіопезних висловлень у діалогічному дискурсі.

Література

1. Ван Дейк Т.А. Язык, познание, коммуникация / Т.А. ван Дейк ; [пер. з англ.]. – М. : Прогресс, 1989. – 308 с.
2. Девкин В.Д. Немецкая разговорная речь: Синтаксис и лексика / В.Д. Девкин. – М. : Междунар. отношения, 1979. – 256 с.
3. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : ИТДПК «Гнозис», 2003. – 280 с.
4. Betten A. Ellipsen, Anakoluthe und Parenthesen – Fälle für Grammatik, Stilistik, Sprechakttheorie oder Konversationsanalyse? / Anne Betten // Deutsche Sprache. – 1976. – №3. – С. 207–230.
5. Dijk T.A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach / T.A. van Dijk. – Wiltshire : The Cromwell Press, 1998. – 365 p.
6. Wilpert G. von. Sachwörterbuch der Literatur / Gero von Wilpert. – Stuttgart : Kröner, 2001. – 925 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Brüssig T. Am kürzeren Ende der Sonnenallee / Thomas Brüssig. – Frankfurt : Fischer, 2001. – 160 s.
2. Fallada H. Kleiner Mann – was nun / Hans Fallada. – Hamburg : rororo, 1998. – 204 с.
3. Schlink B. Der Vorleser / Bernhard Schlink. – Zürich : Diogenes, 1995. – 207 s.
4. Süskind P. Das Parfum / Patrick Süskind. – Zürich : Diogenes, 1985. – 306 s.
5. Süskind P. Die Geschichte von Herrn Sommer / Patrick Süskind. – Zürich : Diogenes, 1991. – 75 s.

УДК811.133.1'367.625.41'25

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЗНАЧЕНОЇ ФОРМИ ДІЄСЛОВА З ФРАНЦУЗЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Філько А.Т. (Харків)

**Науковий керівник: канд. філол. наук,
доц. Вороніна М.Ю.**

Філько А.Т. Особливості перекладу неозначеної форми дієслова з французької на українську мову. У статті йдеться про особливості перекладу неозначеної форми дієслова, тобто інфінітива з французької на українську мову;

проводиться семантико-синтаксичний аналіз інфінітивних конструкцій для виявлення їх функціональних та еквівалентних особливостей.

Ключові слова: еквівалент, інфінітивні конструкції, неозначена форма, особливості перекладу, функції інфінітиву.

Филько А.Т. Особенности перевода неопределённой формы глагола с французского на украинский язык. В статье речь идёт об особенностях перевода неопределённой формы глагола, то есть инфинитива с французского на украинский язык; проводится семантико-синтаксический анализ инфинитивных конструкций для выявления их функциональных и эквивалентных особенностей.

Ключевые слова: инфинитивные конструкции, неопределённая форма, особенности перевода, функции инфинитива, эквивалент.

Filko A.T. Peculiarities of translation of the infinitive from the French language into the Ukrainian language. In the article we are talking about the peculiarities of translation of the infinitive from the French language into the Ukrainian language; there is a semantico-syntactical analysis of constructions of the infinitive to determine their functional and equivalent peculiarities.

Key words: equivalent, functions of infinitive, infinitive, peculiarities of translation.

Дієслово – частина мови, призначення якої полягає в тому, що вона є носієм динамічної ознаки, семантичні складові якої передаються досить розгалуженою системою граматичних категорій і їх матеріальних виразників – граматичних форм. Це найскладніша частина мови, оскільки до її вихідної парадигми належать до категоріальні дієслівні утворення: **дієвідмінюване дієслово**, головною семантичною ознакою якого є матеріально виражений зв'язок дії з її виконавцем або сприймачем – реальним або гіпотетичним; **дієприкметник**, який передає ознаку, що виникає внаслідок якоїсь дії чи процесу; **дієприслівник** – засіб додаткової характеристики якоїсь дії чи певного стану завдяки вказівці на іншу динамічну ознаку; **неозначена форма дієслова (інфінітив)**, яка є ніби вихідною для всіх дієслівних утворень і форм, оскільки на неї поширюється найменше дієслівних категорій – тільки особовості / безособовості, аспектуальності й перехідності/неперехідності.

Проблема граматичних особливостей інфінітива привертає увагу вчених, однак його семантико-синтаксичний аналіз із погляду еквівалентності перекладу з французької на українську мову досліджений недостатньо.

Актуальність дослідження визначається необхідністю аналізу інфінітивних конструкцій як для виявлення їх функціональних, так й еквівалентних особливостей, оскільки вони взаємозалежні і взаємообумовлені. Вибір саме інфінітивної конструкції пояснюється

широкою гамою її синтаксичних значень. Являючи собою ефективний засіб, що сприяє гнучкості граматичної організації мовлення, інфінітив є синонімічним заповнення синтаксичної системи мови. У роботі представлений аналіз широких функціональних можливостей інфінітива, а також обґрунтування цих можливостей при різних способах передачі неозначеної форми дієслова із французької на українську мову. Новизна дослідження полягає у виявленні функціонально-еквівалентісного потенціалу інфінітивних конструкцій у французькій та українській мовах.

Метою даного дослідження є аналіз граматичних особливостей неозначеної форми дієслова та розкриття особливостей її перекладу з французької на українську мову.

Інфінітив – найбільш абстрактна за значенням форма дієслова. Він поєднує властивості дієслова і іменника, але дієслівні ознаки в ньому переважають, у зв'язку із чим він являє собою дієслівну форму й входить до парадигми дієслова [1, 3, 4].

Інфінітиву властиві усі лексичні значення, якими володіє особиста форма. Проте інфінітив, так само як і іменник, не має морфологічного вираження особи, абсолютного часу, способу. Це сприяє виникненню у нього абстрактного значення: він називає дію взагалі, не приписуючи її конкретному суб'єкту.

По розмаїтості своїх функцій інфінітив може відноситися до дієслова (*oublier de faire qch.*), прикметника (*difficile à faire*), іменника (*la joie de vivre*), вживатися в первинних функціях іменника в якості підмета й присудка (*vouloir, c'est pouvoir*), доповнення (*Il a achevé de lire = sa lecture*), виступати у ролі присудка, обставин, формувати окреме речення й залежні комплекси, подібні до підрядних речень. Маючи значний набір синтаксичних значень, інфінітив виступає в рамках речення фактично в якості будь-якого його члена: підмета, присудка, компонента складного присудка, доповнення, означення, обставини [2; 5].

Так само й перекладатися на українську мову він буде по-різному:

1. Структура **іменник + à + інфінітив**, що означає функцію предмету, перекладається або єдиним іменником, або іменником, що передує прийменнику, або прикметником, або взагалі підрядним реченням:

<i>un fer à repasser</i>	праска
<i>une planche à hacher</i>	дошка для різання м'яса
<i>une planche à repasser</i>	прасувальна дошка
<i>un film à voir</i>	стрічка, яку варто переглянути

2. Структура **прикметник + прийменник + інфінітив** перекладається на українську мову:

- як складний прикметник :	
<i>heureux de vivre</i>	життєрадісний

Ne pas se pencher dehors!
Ne pas marcher sur l'herbe!

Не висовуватися!
По газонах не ходити!

9. Оклічний інфінітив передається на українську мову *ex!* + *інфінітив* + *б* (*би*)

Ah! Prendre un bain!

Ех! Викупатися б!

10. Структура *à* + інфінітив в окличних виразах перекладається українськими еквівалентами:

C'est à pleurer!

Хоч плач!

C'est à mourir!

Хоч умирай!

C'est à devenir fou!

Збожесволіти можна від цього!

C'est à se casser la tête contre les murs!

Хоч головою об стіну бийся!

C'est à mourir de rire!

Помреш зо сміху!

11. Структура *venir* + *de* + інфінітив, що означає зобов'язання, перекладається як **мусити** + **інфінітив**, перекладається словами *певно*, *мабуть*, *очевидно*, *імовірно* + *інфінітив*:

Ses appointements, on dut les payer

Платню мусили видавати
наперед,

d'avance, le premier de chaque mois.

Першого числа щомісяця.

Vous n'êtes pas ravi de ma

Ви не почуваете себе
облагодіяним,

proposition comme vous devez l'être

як цього слід було чекати.

Тож, при здійсненні багатоаспектного вивчення інфінітиву в сучасній французькій мові і його передачі на українську мову в першу чергу приймається той факт, що саме функціональна специфіка визначає семантико-синтаксичну реальність проаналізованої форми. У всіх своїх функціях інфінітив виступає як ефективний засіб для зняття інформаційної переважаності фрази, що надає їй легкість і компактність. Це один з найбільш явних прикладів прояву мовної економії на семантико-синтаксичному рівні. Будучи поліфункціональною одиницею, інфінітив поєднує в собі характеристики іменника й дієслова. Контекстуальні особливості сприяють їхньому прояву. Однак категоріальне зіставлення поміщає інфінітив у структурі мови ближче до парадигми дієслова. Це підтверджує й той факт, що при перекладі інфінітив значно легше трансформується в особове дієслово, формуючи підрядне речення, чим у відповідний іменник. Сполучення певного функціонально-семантичного значення й формально-синтаксичних ознак визначає широкі еквівалентності можливості перекладу інфінітива з французької на українську мову. Таким чином, у ході дослідження був визначений статус інфінітива, виявлений ступінь його конструктивної значимості, специфіка його функціонування, розмежовані його основні функції,

визначені типи інфінітивних конструкцій й їхня функціональна еквівалентність при перекладі з французької на українську мову.

Література

1. Васильева Н.М. Французский язык. Теоретическая грамматика. Морфология. Синтаксис / Н.М. Васильева, Л.П. Пицкова. – М. : Лист Нью, 2004. – 416 с.
2. Гак В.Г. Сравнительная типология французского и русского языков / В.Г. Гак. – М. : Просвещение, 1983. – 287 с.
3. Гак В.Г. Теоретическая грамматика французского языка / В.Г. Гак. – М. : Добросвет, 2000. – 832 с.
4. Реферовская Е.А. Теоретическая грамматика современного французского языка: Ч.І. Морфология и синтаксис частей речи / Е.А. Реферовская, А.К. Васильева. – М. : Просвещение, 1982. – 400 с.
5. Федорова Л.О. Аспектний переклад. Французька та українська мови / Л.О. Федорова. – К. : КДЛУ, 1999. – 137 с.
6. Denis D. Grammaire du français / D. Denis, A. Sancier-Chateau. – P. : Librairie Générale Française, 1994. – 545 p.
7. Frontier A. La grammaire du français / A. Frontier. – P. : Belin, 1997. – 751 p.
8. Riegel M. Grammaire méthodique du français / M. Riegel, J.-Ch. Pellat, R. Rioul. – P. : Presses Universitaires de France, 1994. – 646 p.

УДК 821.111+821.111(73):392.28

**РІЗНОВИДИ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ОБРАЗУ
«NATIVE AMERICAN»
В ТВОРАХ АМЕРИКАНСЬКИХ АВТОРІВ**

Хоботова О.Є. (Харків)

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Нефьодова О.Д.

Хоботова О.Є. Різновиди прецедентного образу «NATIVE AMERICAN» в творах американських авторів. Стаття присвячена контрастивному аналізу засобів актуалізації базових аспектів прецедентності образу «NATIVE AMERICAN» та їх диференціації в творах американських авторів корінного та некорінного походження.

Ключові слова: аспект прецедентності, вербалізація, корінний американець, прецедентний образ.

Хоботова А.Е. Разновидности прецедентного образа «NATIVE AMERICAN» в произведениях американских авторов. Статья посвящена контрастивному аналізу актуалізації прецедентного образу «NATIVE AMERICAN» и его разновидностей в произведениях американских авторов коренного и некоренного происхождения.

Ключевые слова: аспект прецедентности, вербализация, прецедентный образ.

Khobotova O.Y. Variants of the «NATIVE AMERICAN» precedent image in texts by American authors. The article contrasts the means of instantiating the basic aspects of precedence of the «NATIVE AMERICAN» precedent image and their differentiation in American texts.

Key words: aspect of precedence, instantiation, Native American, precedent image.

Зацікавленість проблематикою прецедентності в сучасній лінгвістиці зумовлена сплеском інтересу до проблеми співвіднесення мови й культури, вирішення якої потребує урахувати роль культурних знань, зокрема, прецедентних феноменів, в мовленнєвій діяльності. Попри значний інтерес до вивчення цієї проблематики, механізм актуалізації прецедентних феноменів залишається сьогодні у багатьох аспектах невизначеним. Отже, актуальність дослідження зумовлена його інтегративною спрямованістю щодо положень лінгвостилістики та лінгвокультурології на платформі теорії інтертекстуальності для вивчення проблеми вербалізації прецедентних феноменів в комунікації.

Об'єктом дослідження є образ «NATIVE AMERICAN» як прецедентний для англomовної лінгвокультури, а предметом вивчення виступають засоби вербалізації його аспектів прецедентності (АП) в творах американських письменників. Мета дослідження полягає у виявленні розбіжностей вербалізації прецедентного образу «NATIVE AMERICAN» у творах американських письменників корінного та некорінного (WASP) походження. Наукова новизна роботи зумовлена виокремленням двох різновидів досліджуваного прецедентного образу та диференціацією відповідних АП та засобів їх вербалізації.

У теорії інтертекстуальності важливою складовою комунікації визнається прецедентний феномен. Спираючись на визначення прецедентного тексту Ю.М. Караулова [2, с. 9–15] В.В. Красних [3, с. 58], Ю.Е. Прохорова [6, с. 6] розуміймо прецедентний феномен як концептуальне утворення із ціннісною складовою, компонент інтертекстуальної енциклопедії окремої лінгвокультурної спільноти, окремі складові якого (АП) актуалізуються мовцями в утворюваних ними текстах інтертекстом [4, с. 303]. Одним з різновидів прецедентних феноменів є прецедентний образ, котрий формується як концептуалізоване відбиття характеристик особистостей реального або можливого світу у представників окремої лінгвокультури.

Прецедентний образ «NATIVE AMERICAN» є базовим для сучасної англomовної лінгвокультури, лінгвокультурним концептом, котрий є колективним ментальним утворенням, що фіксує її своєрідність [1, с. 27]. Він увійшов в американську літературу в 19 столітті із творами романтиків, зокрема, Дж.Ф. Купера на тлі міжкультурного конфлікту

між домінуючою культурою WASP- колонізаторів та лінгвокультурами корінних жителів Америки.

Прецедентний образ «*NATIVE AMERICAN*», як і інші концептуальні утворення, має багатокомпонентну та багатопланову організацію, котра може бути виявленою через аналіз мовних засобів її репрезентації [5, с. 60], зокрема номінацій. Аналіз номінацій, що вербалізують прецедентний образ “*NATIVE AMERICAN*”, утворених американськими WASP- авторами, показав переважне використання хибного етноніма “*Indian*”, котрий на сучасному етапі розвитку американського суспільства вважається неполіткоректним.

(1) *The only good Indian is a dead Indian* (Ph. Sheridan)

Іншим різновидом номінацій-актуалізаторів прецедентного образу “*NATIVE AMERICAN*” у творах WASP-авторів є утворені ними власні імена. Такі імена переважно базуються на загальних назвах корінною мовою і відтворюються одно- або двох-компонентною англійською калькою (прикметник + іменник):

(2) *Flying Stag* (G. Fox); *Little Beaver* (S. Slesinger)

Незважаючи на формальну тотожність з іменами реальних корінних американців, за семантикою вони значно відрізняються. Для їх утворення американські WASP-автори обирають назви «благородних» тварин (“*Flying Stag*”). Проте, такі псевдо-імена не відтворюють справжніх цінностей корінних лінгвокультур, в яких великі вожді можуть носити імена, смішні для англомовця, наприклад, Кукурудзяна Китичка (*Corn Tassel*) або Сидячий Бик (*Sitting Bull*). Такі імена-кальки актуалізують стереотипні таксономічні АП образу “*NATIVE AMERICAN*”, котрий сприймається як шаман або хоробрий воїн, що спілкується з тотемними тваринами (ведмедами, орлами, вовками).

Аналіз регулярних засобів вербалізації базових АП образу «*NATIVE AMERICAN*» у творах американських WASP- авторів виявив, що переважна їх більшість організується посесивним фреймом, причому домінує АП «володіння зброєю» (*a knife, a tomahawk*), що свідчить про традиційне сприйняття корінних жителів як воїнів.

(3) *He also bore a knife in a girdle of wampum...* (J. F. Cooper)

Також високочастотною в творах американських авторів некорінного походження є актуалізація АП «зовнішність»: корінні американці сприймаються як напівголі дикуни з розмальованою шкірою.

(4) *They palaver with Indians ... from whose shoulders hang blankets of red, and green, and blue – giving them a picturesque, even classical, appearance, in spite of the hideous paint with which they have bedaubed their skins...* (M. Reid)

Значну частину акціональних АП образу “*NATIVE AMERICAN*” в творах

WASP- авторів можна згрупувати в категорію «бойові дії»:

- (5) *The Indians were out, and near at hand, reaping their harvest of scalps!*
(M. Reid)

Локативний аспект прецедентності образу “NATIVE AMERICAN”, актуалізований в творах американських авторів некорінного походження, характеризує корінних жителів Америки як мешканців прерії або резервацій.

- (6) *Put us on this reservation // Took away our ways of life // The tomahawk and the bow and knife (Paul Revere and the Raiders “Indian Reservation”)*

Отже, в англомовній лінгвокультурі склався стереотип корінного американця як неписьменного дикуна-воюка, котрому неможна довіряти, язичника, одягнутого у пір’я, п’яниці, котрий не вміє правильно розмовляти англійською, що тиражувався в літературі та мистецтві до середини 20 століття. АП образу “NATIVE AMERICAN” та засоби їх актуалізації в творах корінних американців різко контрастують з їх вербалізацією в творах WASP-американців.

Аналіз номінацій, створених авторами корінного походження, як актуалізаторів прецедентного образу “NATIVE AMERICAN”, показав, що вони утворені переважно іменами, які базуються на калькованих англійською загальних назвах корінною мовою, та транскодованими англійською лексемами корінних мов.

- (7) *American Horse (L. Erdrich); Oshkikwe (D. Oshogay)*

Отже, при актуалізації прецедентного образу “NATIVE AMERICAN”, корінні американці переважно використовують традиційні імена. Це дозволяє продемонструвати конфлікт таких персонажів з оточуючим англомовним суспільством США та їхню культурну ізоляцію. Показово, що коли такі персонажі мають християнські імена, вони часто є антагоністами, як наприклад, *Officer Brackett (L. Erdrich)*, що показує негативне ставлення корінних американців до домінуючої культури, в якій вони опинилися.

Серед виділених АП образу “NATIVE AMERICAN” у творах англомовних корінних авторів домінують якісні АП, котрі є гетерогенними, але часто позначають їх силу та колір шкіри.

- (8) *They were ... reddish brown. («The Beginning and the End of the World»)*

Посесивні АП образу “NATIVE AMERICAN” в творах корінних авторів можна згрупувати в категорію «частини тіла» (лексеми *skin, heart, hair, eyes, arms, feet, navel* тощо) та «власні речі» (різноманітні лексеми).

- (9) *Within the smells of her things, her soft skin and the satin of her roses, he closed his eyes then, and took his breaths softly and quickly with her heart. (L. Erdrich)*

Такі актуалізатори посесивних АП досліджуваного образу в творах авторів корінного походження свідчать про обмеженість власного простору корінних американців їх тілом, що ще раз свідчить про підпорядкованість корінного населення домінуючій лінгвокультурі.

Таким чином, контрактивний аналіз засобів вербалізації прецедентного образу “*NATIVE AMERICAN*” у творах американських письменників корінного та *WASP*- походження дозволив зробити наступні висновки: фактично існує два його різновиди: 1) стереотипний образ, котрий сформувався на матеріалі творів *WASP*- авторів і виправдовує очікування більшої частини їх *WASP*- аудиторії, та 2) оригінальний прецедентний образ, котрий сформувався на підставі англومовних творів корінних американців, що й віддзеркалює дуалістичне сприйняття корінних американців в англومовній лінгвокультурі.

Перспективним для подальшої розробки окресленої проблематики є уточнення отриманих результатів за рахунок аналізу актуалізації прецедентного образу “*NATIVE AMERICAN*” на матеріалі креолізованих та невербальних метатекстів в діахронічному та синхронічному аспектах.

Література

1. Карасик В.И. Лингвокультурная концептология / В.И. Карасик, Н.А. Красавский, Г.Г. Слышкин. – Волгоград : Парадигма, 2009. – 116 с.
2. Караулов Ю.Н. Предисловие / Ю.Н. Караулов // Денисова Г.В. В мире интертекста: язык, память, перевод. – М. : Азбуковник, 2003. – С. 9–15.
3. Красных В.В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? / В.В. Красных. – М. : Диалог МГУ, 1998. – 352 с.
4. Нефёдова Е.Д. Прецедентный текст как лингвокультурный феномен и основа интертекстуальных взаимодействий / Е.Д. Нефёдова // Omnes et singulos: посередництво мови у дискурсивній [спів]творчості. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. – С. 302–308.
5. Попова З.Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2001. – 191 с.
6. Прохоров Ю.Е. Действительность. Текст. Дискурс / Ю.Е. Прохоров. – М. : Флинта, Наука, 2004. – 338 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СЛЕНГА СОЦИАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Ходыкина К.Е. (Белгородская область, Алексеевка, Россия)
Научный руководитель: канд. филол. наук, доц. Заика Т.В.

Ходыкина К.Е. Использование сленга социального направления в современном английском языке. Данная статья рассматривает особенности использования сленга социальной направленности в современном английском языке. В статье выделяются наиболее актуальные тенденции развития сленга.

Ключевые слова: имплицитное значение, интенсификация, лексическая единица, модификатор, производная, сленг, эксплицитное значение.

Ходикіна К.Є. Використання сленгу соціального спрямування в сучасній англійській мові. Подана стаття розглядає особливості використання сленгу соціального спрямування в сучасній англійській мові. В статті виділяються найбільш актуальні тенденції розвитку сленгу.

Ключові слова: імпліцитне значення, інтенсифікація, лексическа одиниця, модифікатор, производная, сленг, експліцитне значення.

Khodykina K.Y. Social slang usage in modern English. This article examines the use of social slang in modern English. The article highlights the actual trends in the slang development pointing special attention to its change over time.

Key words: derivative, explicit meaning, implicit meaning, intensification, lexical unit, modifier, slang.

Актуальность данного исследования обусловлена динамичным ростом социального сленга в американском и британском вариантах современного английского языка. Объектом исследования являются способы реализации сленга социальной направленности в современном английском языке. Предметом исследования являются лексические единицы, объединенные признаками сленга.

Перспектива работы состоит в том, что данное исследование будет способствовать углубленному изучению и повышению качества знаний студентов по дисциплине «Иностранный язык».

Сленг – это вариант разговорной речи, не совпадающий с нормой литературного языка. Необходимо различать сленг, жаргон, и просторечную (или неформальную) речь. Некоторые лингвисты считают, что сленг украшает язык, приносит в него яркость, добавляет остроты [1, с. 56].

Сленг бывает трудно понять по той же причине, по которой трудно поддаются пониманию идиомы – не зная заранее значение целого

выражения, смысл его понять невозможно, хотя каждое слово данной фразы по отдельности и не вызывает затруднения. Кроме того, сленг нужно использовать взвешенно и обдуманно, ведь многие сленговые выражения имеют несколько оскорбительный, грубый оттенок, и неправильно использованное сленговое выражение может обидеть, оскорбить или унижить того, по отношению к кому оно было сказано. Но, несмотря на это, сленг является очень употребительным в английском языке, и его знание является крайне важным для полноценного понимания английской речи [2, с. 62].

Учитывая сложность и вариативность такой языковой системы, как бытовой сленг, в качестве объекта исследования в работе использовалось спонтанная, непринужденная лексика людей. Лексика, представленная в нем, является неотъемлемой частью словарного запаса поколения американцев и британцев, однако в основном недоступна для профессионалов, так как не всегда находит свое отражение в словарях.

Сленг социального направления представляет собой групповой жаргон. В английской лексикографической литературе эта языковая подсистема обычно включается в специальный сленг, противопоставляемый общему сленгу, входящему в общеупотребительное просторечие. Бытовой, как правило, объединяет его носителей внутригрупповыми связями [3, с. 25].

Сленг социальной жизни является основным компонентом английского просторечия, так как он понятен большей части населения. В этом социокультурном феномене своеобразно преломляются и отражаются основные ценности американского и британского народов. Данное лексико-семантическое поле отражает различные виды отношений: социальные, общественные, которые непосредственно сказываются на положении человека в обществе. Это отношения по поводу жизнедеятельности, образа жизни, социального положения человека, классов в обществе, реализации принципа социальной справедливости, степени удовлетворения материальных, духовных и других потребностей людей и др.

Следовательно, в каждом высказывании, содержащем пример сленга социального направления, можно усмотреть действие не одного, а нескольких таких факторов. Степень насыщенности высказывания данной разновидностью сленга помогает определить роль человека в обществе, раскрывать механизмы связи индивида с действительностью, например, поведение человека, его отношение к внешнему миру, которые меняются в зависимости от ситуации, что можно проследить на примерах следующих лексико-семантических единицах сленга [4, с. 82].

Анализ фактического материала дает возможность утверждать, что наиболее подверженными процессу сленгирования являются такие

бытовые сферы, как: социальные отношения, продукты питания, повседневная жизнь. Среди фраз, относящихся к сленгу в семантическом поле “Продукты питания”, определенной номинативной ценностью отличаются такие ЛЕ, как “Sand” (сахар), “Moo juice” (молоко), “Java” (кофе).

Словарная дефиниция производной “Sand” имеет значение песка, но в данной категории употребления сленга она меняет свое семантическое значение. Репрезентирующим элементом является рассыпчатая, состоящая из мелких частиц форма, напоминающая песок, который отличается только цветом и преобладанием сладкого вкуса.

Следующей моделью, использующейся в данной группе, является “moo juice”, означающий “молоко”. Значение – эксплицитно, т.к. присутствует стилистически – маркированный сегмент – звукоподражательная частица “moo”, которую, непосредственно, издает вид животного, а именно, корова, производящая вид данного продукта. Лексическая единица стала очень популярной и употребляемой после огласки в телесериале “The Simpsons”: “*Don't forget to finish your moo juice*”; “*Give me a glass of moo-juice*”.

Производная “Java”, трактуемая в сленге как “кофе”. Данная единица имеет в оригинале совершенно другое значение и разную грамматическую структуру со стандартным, общеупотребимым словом “coffee”. В свою очередь, поддерживает обстоятельства общественной сферы людей, демонстрирует процесс выполнения нескольких действий одновременно, непосредственно связанных с употреблением этого напитка. Например, кофе и интернет, кофе и книга: “*Wanna get some java?*”.

Следовательно, можно сделать вывод о том, что в американской и британской обиходной речи употребляется много выражений, относящихся к еде. Данное терминологическое поле может быть использовано представителями любой возрастной группы.

Сленг повседневной жизни является основным компонентом английского просторечия. Данное лексико-семантическое поле представлено такими ЛЕ, как “Go West” (умирать), “Scandal sheet” (жёлтая пресса), “Street people” (бездомные), “Prayerbones” (колени).

Многослойность идиомы “Go West” подчёркивает актуальность данного значения, несмотря на то, что впервые она появилась в американских вестернах, где она до сих пор выражает крайнюю степень состояния, т. е. нахождения человека в процессе перехода от жизни к смерти. Также эта лексическая единица относится к расширению Запада в Америке, когда люди покидали свои дома в больших городах и направлялись на Запад: “*If you piss him off, he is going to go west on you*”.

Сленговые производные “Scandal sheet” могут четко принимать значение “жёлтая пресса”, именно, издание печатной прессы, доступной

по цене и специализирующаяся на слухах, скандалах, сплетнях, эпатирующие внимание публики: *"All scandal sheets reported the story"*.

Лексическая единица "Street people" актуализирует своё внимание на модификаторе "street". В ней используется номинативная функция, происходит интенсификация образа, представленного в данной группе сленга, выражающего повседневную жизнь. Такое словосочетание имплицитно определяет статус человека, неимеющего дома и живущего на улице: *"You may be surprised how many street people ask you for money"*.

"Prayerbones" состоит из двух лексических единиц "pray" и "bones". В данной ЛЕ образная составляющая очевидна, хотя этимологией послужил Библейский сегмент. В Библии есть много примеров того, как люди молились своему Богу. В первую очередь, они делали это, преклонив свои колени, стоя, использовали разные позы, жесты, положения тела. Также существует необходимость обратить внимание на оба компонента, которые принимают участие в образовании данной сленговой производной: 1) -er – prayer; 2) -s – bones: *"She got down on her prayerbones"*

Яркими представителями сленговых фраз, отражающих социальные отношения являются "Tie the knot" (вступление в брак), "Dear John letters" (письма, в которых девушка сообщает своему парню – солдату, что она его больше не любит), "Shotgun wedding" (брак по принуждению),

Присутствует необходимость обратить внимание на структуру следующей лексической единицы "Tie the knot". Эксплицитность данной производной осуществляется за счет использования семантического оператора, значение которого определяется соотношением между актуальным значением идиомы образующей составляющей, осмысливается значение крепких семейных уз и описывается как попытка вступления в брак: *"I'm afraid they have already tied the knot"*.

Следующая производная, также подразумевающая социальные отношения "Dear John letters" была создана американцами во время Второй Мировой Войны. Письма такого рода содержат нежный, ласковый язык. Например, "Дорогой Джон", "Мой любимый Джон". В них используется эмоционально-экспрессивная функция языка. Вследствие которой, они приобретают значение писем, в которых девушка сообщает своему парню-солдату, что она его больше не любит: *"A Dear John letter ended their relationships"*.

Устойчивое сочетание "Shotgun wedding" содержит эксплицитное значение, актуализирующим модификатором которого является стержневое слово "shotgun", трактуемое как "дробовик", но в сленговом контексте оно употребляется в переносном значении, передавая быстрые, мгновенные, недобровольные действия, которые в свою очередь обозначают одно

событие, а, именно, свадьбу по вынужденным обстоятельствам, часто из-за беременности невесты: *“It looks like it’s a shotgun wedding for those two”*.

Таким образом, можно сказать сделать вывод о том, что сленг социального направления – это важная, неотъемлемая часть современного языка, характеризующаяся определенным набором выражений и слов, используемых в различных социальных группах. Он отличается от литературного, общепринятого языка и употребляется как атрибут неофициального общения в современном мире, в него входят такие понятия как диалектизмы, аргоизмы и профессионализмы. Он делает речь более краткой, конкретной, эмоционально выразительной, а также служит своеобразным знаком принадлежности к определенной социальной среде.

Литература

1. Михайлов К.Н. Современный английский язык / К.Н. Михайлов ; [Изд. 4-е]. – М., 2003. – 176 с.
2. Хомяков В.А. Введение в изучение сленга – основного компонента английского просторечия / В.А. Хомяков ; [Изд. 2-е]. – М., 1999. – 149 с.
3. Flexner S.B. I hear America talking / S.B. Flexner. – М., N.Y. : Van Nostrand, 1996. – 281 p.
4. Richard A. Slang and Euphemism / A. Richard. – М., N.Y. : New American Library, 1982. – 216 p.

УДК 821.581-2ЛаоШе.09

РОЛЬ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У П'ЄСІ ЛАО ШЕ «ЧАЙНИЙ БУДИНОЧОК»

Холодило О.В. (Харків)

Науковий керівник: викл. Обихвіст М.С.

Холодило О.В. Роль жіночих образів у п'єсі Лао Ше «Чайний будиночок». Стаття присвячена аналізу жіночих образів та ставленню до жінок у суспільстві Китаю кінця ХІХ – початку ХХ ст. на прикладі п'єси Лао Ше «Чайний Будиночок». Розглянуто правове положення жінок в історії та соціумі Китаю цього періоду, а також права жінок у системі сімейно-шлюбних стосунків.

Ключові слова: жіночий образ, Лао Ше, положення жінки, п'єса.

Холодило О.В. Роль женских образов в пьесе Лао Шэ «Чайная». Статья посвящена анализу образов женщин и отношению к ним в обществе Китая конца ХІХ – начала ХХ ст. на примере пьесы Лао Шэ «Чайная». Рассмотрены правовое положение женщин в истории и социуме Китая данного периода, а также права женщин в системе семейно-брачных отношений.

Ключевые слова: женский образ, Лао Шэ, положение женщины, пьеса.

Kholodylo O.V. The place of women's characters in the play "Teahouse" by Lao She. This article deals with the analysis of women's characters and attitude towards them in Chinese society from the end of 19th until the early 20th century in the play "Teahouse" by Lao She. We analyse women's rights and position in history and society of China during this period, as well as women's rights within the family and marital relations system.

Key words: Lao She, play, woman's character, woman's position.

Актуальність цього дослідження полягає в необхідності вивчення правового статусу жінки, її місця в сімейній та соціальній ієрархії в китайському суспільстві з метою більш повного розуміння багатьох проблем національної культури Китаю на фоні історичних подій даного періоду. Об'єктом дослідження є п'єса Лао Ше «Чайний будиночок». Предметом дослідження виступають жіночі образи.

Мета дослідження полягає у тому, щоб на основі китайської літератури, а саме п'єси Лао Ше, та детального зображення дійсності автором дати різнобічний аналіз правового положення жінок в історії Китаю на фоні подій починаючи з 1898-го року і до революції 1949-го року, та оцінити її місце і роль в сімейно-шлюбних відносинах та суспільстві загалом.

Проаналізувавши образи героїнь п'єси, можна виділити декілька основних ролей жінок – незаміжньої доньки, дружини, матері, мачухи, вдови. Згадуючи три хрестоматійні заповіді *сань цун* (三从), які визначали положення жінки в сім'ї та її долю, а саме – послухання батькові в дитинстві, чоловікові – у шлюбі, сину – в старості, нерівність чоловіка та жінки здається очевидним та пояснюється традиційним поглядом на родину. Проте в дійсності все було складніше.

Положення жінки в суспільстві Китаю можна описати ще середньовічним універсальним, проте вкрай стереотипним поняттям – *нань цзунь нюй бей* (男尊女卑) – повага до чоловіка та зневага до жінки [1, с. 148]. Поняття *нань цзунь нюй бей* дійсно було нормою традиційної китайської культури. Але для того, щоб справді зрозуміти положення жінки в історії Китаю, перейнятися культурною логікою конфуціанства та його стержневим поняттям *сяо* (синівська шанобливість 孝), паралельно треба зрозуміти концепцію *чжан ю ю сюй* (长幼有序) [1, с. 150] – притримування належного порядку в стосунках між старшими та молодшими [2, с. 145]. Ця концепція наглядно проілюстрована на прикладі двох окремих персонажів, селянської жінки (1) та селянина Кан Лю (2), які приходили до Чайної з метою продати своїх малолітніх доньок:

(1) 妇拉着个十来岁的小姐进来。小姐的头上插着一根草标。李三本想不许她们往前走，可是心中一难过，没管。她们俩慢慢地往里走。茶客们忽然都停止说笑，看着她们。

小妞：（走到屋子中间，立住）妈，我饿！我饿！（乡妇呆视着小妞，忽然腿一软，坐在地上，掩面低泣。

秦仲义：（对王利发）轰出去！

王利发：是！出去吧，这里坐不住！

乡妇：哪位行行好？要这个孩子，二两银子！

常四爷：李三，要两个烂肉面，带她们到门外吃去！

李三：是啦！（过去对乡妇）起来，门口等着去，我给你们端面来！

乡妇：（立起，抹泪往外走，好象忘了孩子；走了两步，又转回身来，搂住小妞吻她）宝贝！宝贝！

王利发：快着点吧！

乡妇、小妞走出去。李三随后端出两碗面去。

Входить жінка, з вигляду селянка, веде за руку дівчинку років десяти. У дівчини в волоссі солома – знак того, що вона продається. Лі Сань спочатку не впускає їх, але потім, зглянувшись, дозволяє увійти. Мати з донькою повільно прямує до двору. Відвідувачі чайного будинку разом замовкають, дивляться на них.

Дівчинка (дійшовши до середини чайного будинку, зупиняється): Мама, я їсти хочу.

Жінка тупо дивиться на дочку, потім раптово падає на підлогу.

Цинь (Вану): Вижсєні їх!

Ван: Так-так! Йдіть, йдіть! Нічого вам тут робити!

Жінка: Згляньтєся! Кому потрібна дівчинка? Всього за два ляня!

Чан: Лі Сань, дві чашки латші з м'ясом, я плачу! Нехай поїдять за дверима.

Лі: Так-так! (Підходить до жінки) Уставай! Почекай за дверима. Зараз винесу вам латшу.

Ван: Хутко!

Мати і дочка виходять. Лі Сань виносить їм 2 чашки з латшою (Тут і далі переклад Холодило О.) [3, с. 275].

(2)刘麻：说说吧，十两银子行不行？你说干脆的！我忙，没工夫专伺候你！

康六：刘爷！十五岁的大姑娘，就值十两银子吗？

刘麻子：卖到窑子去，也许多拿一两八钱的，可是你又不肯！

康六：那是我的亲女儿！我能够……

刘麻子：有女儿，你可养活不起，这怪谁呢？

康六：那不是因为乡下种地的都没法子混了吗？一家大小要是一天能吃上一顿粥，我要还想卖女儿，我就不是人！

刘麻子：那是你们乡下的事，我管不着。我受你之托，教你不吃亏，又教你女儿有个吃跑饭的地方，这还不好吗？

康六：到底给谁呢？

刘麻子：我一说，你必定从心眼里乐意！一位在官里当差的！

康六：宫里当差的谁要个乡下丫头呢？

刘麻子：那不是你女儿的命好吗？

康六：谁呢？

刘麻子：庞总管！你也听说过庞总管吧？侍候着太后，红的不得了，连家里打醋的瓶子都是玛瑙作的！

康六：刘大爷，把女儿给太监作老婆，我怎么对得起人呢？

刘麻子：卖女儿，无论怎么卖，也对不起女儿！你糊涂！你看，姑娘一过门，吃的是珍馐美味，穿的是绫罗绸缎，这不是造化吗？怎样，摇头不算点头算，来个干脆的！

康六：自古以来，哪有……他就给十两银子？

刘麻子：找遍了你们全村儿，找得出十两银子找不出？在乡下，五斤白面就换个孩子，你不是不知道！

康六：我，唉！我得跟姑娘商量一下！

刘麻子：告诉你，过了这个村可没有这个店，耽误了事别怨我！快去快来！

康六：唉！我一会儿就回来！

Лю: Ну як? За десять лянів срібла згоден? Тільки давай відверто, без тяганини! У мене немає часу тебе улецувати.

Кан: Пане Лю! За п'ятнадцятирічну дівчину всього десять лянів?

Лю: Віддавай її тоді у веселий будинок! Можливо, там додадуть лян другий. Тільки на це ти сам не підеш!

Кан: Так вона ж мені рідна донька! Хіба я можу...

Лю: Донька – то донька, але що робити, якщо годувати нема чим! Кого тут звинувачувати?

Кан: Кого звинувачувати? Це правда, нам селянам, хоч в зашморг лізь! Але продати доньку, щоб хоча б раз нагодувати родину, якою ж для цього потрібно бути твариною!

Лю: Ваші селянські справи мене мало цікавлять. Я заради тебе стараюся, тобі допомогти хочу. Та і донька твоя буде сита, одягнута. Хіба цього замало?

Кан: А кому вона дістанеться?

Лю: Ти будеш пригати від радості, коли дізнаєшся! Чиновникові з імператорського палацу!

Кан: Нащо йому селянська дівчина?

Лю: А їй що від цього, гірше буде?

Кан: Кому ж ви все-таки її віддаєте?

Лю: Пан Тайцзяню! Чув про такого? Самій імператриці прислуговує. А який багатий! Оцет і той в агатовому флаконі тримає!

Кан: Пане Лю, як же я свої доньці в очі дивитимусь? Совість замучить, що віддав дочку за дружину такому жорстокому чоловікові.

Лю: Коли продаєш, все рівно совість замучить. Не важливо кому. Головне, що дочка буде як вареник в сметані кататися, в шовку ходити. Хіба це не щастя? Ну добре, кажи відверто, згоден?

Кан: Та де це бачено? Щоб багатії та за десять лянів?

Лю: Та по всьому вашому селі десять лянів в житті не знайдеш! Ти що, не знаєш, що у селі хлопців на мішок муки міняють?

Кан: Охо-хо! Піду поговорю з дочкою!

Лю: Слухай, іншої такої нагоди не буди! Прогавиш – сам винен! І не барися.

Кан: Так-так! Я миттю [3, с. 271].

На прикладі Кан Шуньцзи, проданої дівчини, надалі можна спостерігати ще один принцип поведінки – «після смерті чоловіка слухатися сина» (*фу си цун цзи 夫死从子*) [2, с. 151], в її випадку – втеча з прийомним сином Кан Далі (3) до Чайної після смерті чоловіка.

(3) 王小花: 大婶, 您是要走吧?

康顺子: 是呀! 我走, 好让你们省点嚼谷呀! 大力是我拉扯大的, 他叫我走, 我怎能不走呢? 当初, 我刚到这里的时候, 他还没有小花这么高呢!

王小花: 看大力叔叔现在多么壮实, 多么大气!

康顺子: 是呀, 虽然他只在这儿坐了一袋烟的工夫呀, 可是叫我年轻了好几岁! 我本来什么也没有, —— 见着他呀, 好象忽然间我什么都有啦! 我走, 跟着他走, 受什么累, 吃什么苦, 也是香甜的! 看他那两只大手, 那两只大脚, 简直是个顶天立地的男子汉!

Сяохуа: Тітонько, ви вже йдете?

Шуньцзи: Так-так! Йду, аби вам було легше! Я виховала Далі, а тепер він наказує мені йти, хіба можу я його послухатися? Коли ми з ним прийшли сюди, він був ще менший за тебе.

Сяохуа: А тепер який він виріс! І такий сильний!

Шуньцзи: Так! Він був тут всього хвилину, а відчула себе молодшою на декілька років. Я тепер начебто скорб знайшла. Так, я піду за ним. З радістю розділю з ним усі труднощі та негаразди. Які в нього руки, які ноги! Справжній богатир! [3, с. 289].

Таким чином, проаналізувавши образи жінок у п'єсі, можна зробити висновки, що положення жінок постає у вигляді, в першу чергу, послухання: послухання перед батьком, чоловіком або сином, в залежності від її статусу.

Так історично склалося, що традиції Китаю прирікали ще навіть не народжену дівчину на жалюгідне існування. Культ чоловіка з раннього

дитинства нависав над дівчиною. Ми бачимо, що положення жінки не змінювалося, а навіть ставало ще тяжчим після того, як її віддавали або продавали заміж. Звісно, в заможних родинах жінкам було легше, проте вони не мали більше прав, ніж жінки з бідних родин. Адже, після укладання шлюбу, жінка не тільки не знаходила сімейне щастя та покращувала умови життя, а навпаки, опинялася під впливом чоловіка та його родичів.

Факторами, які формували положення жінки, виступали її походження, соціальний статус, сімейний стан. Також можна розділити життєвий шлях жінки на декілька етапів:

1. Положення незаміжньої дочки.
2. Положення дружини.
3. Положення матері.
4. Положення вдови, як господарки майна та старшої в родині.

В дуже рідких випадках подружжя жило в гармонії та порозумінні, загалом для більшості жінок сімейне життя було лише співіснуванням двох чужих людей, обтяжених хатніми турботами.

Перспективами цієї роботи є подальше дослідження питань, пов'язаних з інститутом сім'ї та шлюбу в Китаї.

Література

1. Абдрахманова З.Ю. Історичні п'єси Лао Ше / З.Ю. Абдрахманова // Суспільство та держава в Китаї. – М. : Наука, 1986. – С. 148–154.
2. Чжан Гуайсін. Лао Ше цзіляо каоши (Матеріали та коментарі про Лао Ше) / Гуайсін Чжан. – Пекін : Гоцзи гуано, 1998. – 947 с.
3. Лао Ше Чагуан (Чайний будиночок) // Лао Ше цюаньцзи (Повна збірка творів Лао Ше). – Пекін : Женьмінь веньсюе, 1999. – Т. 11. – С. 269–337.

УДК 811.111:378.147.091.33-028.21

НАВЧАННЯ НАВИЧКАМ ПИСЬМОВОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (для технічних спеціальностей)

Чайка Г.О. (Харків)

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Чорновол-Ткаченко О.О.

Чайка Г.О. Навчання навичкам письмової наукової комунікації за професійним спрямуванням (для технічних спеціальностей). Стаття присвячена розгляду рекомендацій для студентів та аспірантів технічних спеціальностей щодо того, яким вимогам мають відповідати їх наукові статті, щоб

бути прийнятими до авторитетних англомовних наукових видань. У статті робиться спроба узагальнити вимоги до наукових публікацій та сформулювати рекомендації щодо грамотного оформлення наукових статей англійською мовою.

Ключові слова: авторитетні наукові видання, наукова публікація / стаття, письмова наукова комунікація, структурні елементи наукової статті, технічні спеціальності.

Чайка А. О. Обучение навыкам письменной научной коммуникации по специальности (для технических специальностей). Статья посвящена рассмотрению рекомендаций для студентов и аспирантов технических специальностей на счет того, каким требованиям должна соответствовать их научная статья для того, чтобы быть принятой в авторитетные англоязычные научные журналы. Попытись обобщить требования к научным публикациям и сформулировать рекомендации для грамотного оформления научных статей на английском языке.

Ключевые слова: авторитетные научные издательства, научная публикация / статья, письменная научная коммуникация, структурные элементы научной статьи, технические специальности.

Chayka H.O. Teaching written communication skills for professional purposes (technical specialties). The paper deals with recommendations for undergraduate and graduate students of technical specialties on the requirements their scientific papers should conform to in order to be admitted to prestigious English-language scientific journals. The research aims at summarizing requirements for scientific publications and make recommendations on competent writing of scientific articles in English.

Key words: authoritative scientific publishers, scientific publication / article, structural elements of the scientific article, technical specialties, written scientific communication.

Стрімкий розвиток високих технологій тісно пов'язаний з іноземною мовою, як ведучим засобом міжнародного спілкування. Мова стала доступною для більшості людей. Все це посилює мотивацію людей, що бажають вивчити англійську мову, як основний засіб міжнародного спілкування та наукових досліджень.

Актуальність даного дослідження полягає у необхідності надання студентам та аспірантам технічних спеціальностей рекомендацій щодо того, яким вимогам мають відповідати їх наукові статті, щоб бути прийнятими до авторитетних наукових видань. Об'єктом дослідження є способи навчання навичкам наукової комунікації за професійним спрямуванням для студентів / аспірантів технічних спеціальностей. Предметом дослідження є основні вимоги до наукових публікацій авторитетних наукових журналів. Метою роботи є узагальнення вимог

до наукових публікацій та формулювання рекомендації щодо грамотного оформлення наукових статей з технічних спеціальностей. Матеріалом дослідження є рекомендації до оформлення наукових статей технічних спеціальностей до авторитетних журналів.

Дотримання структури для англомовних статей, складає певні труднощі для вітчизняних науковців. Саме тому розпочнемо з розгляду основних структурних елементів наукової статті англійською мовою. Стаття, як правило, складається з наступних розділів і елементів:

- назва (title);
- анотація (abstract);
- вступ (introduction);
- ключові слова (keywords);
- теорія / огляд літератури (theory /literature review);
- методи дослідження / процес (research method / process);
- результати (results);
- висновки (conclusions);
- подяка (acknowledgement);
- ілюстративний матеріал (artwork);
- список використаних джерел (references).

При розгляді *назви* для статті, потрібно ознайомитися з типами назв певного журналу, проаналізувати, чи є вони більш загальними чи суто специфічними. Назва має бути простою, але результативною та стосуватися змісту статті. Не рекомендується використовувати ключові слова у назві, у такому випадку стаття не привертатиме увагу читачів. Потрібно уникати скорочень у назві, а також непотрібних слів, наприклад «і». Бажано, щоб кількість слів у назві не перевищувала восьми слів.

Що стосується *анотації*, то вона є одним з центральних елементів статті, залучає людей до її читання, а також може впливати на сприйняття статті. Вона має бути написана такою мовою, щоб будь-який читач, навіть якщо він не спеціалізується у цій галузі, міг би зрозуміти, про що саме стаття. Можна створити анотацію, відповівши на наступні питання з одним-двома реченнями для кожного з них:

- До якої галузі належить стаття?
- Яка мета статті?
- Яка методологія була використана?
- Які основні та практичні результати дослідження?

Провівши аналіз статей, ми дійшли висновку, що тексти анотацій до статей, мають складатися з 150 слів а іноді і менше. Але це не встановлені вимоги для усіх журналів, тому наприклад, за вимогами *International Journal of Applied Science and Engineering Research* обсяг анотації має не перевищувати 300 слів. Окрім цього, не бажано використовувати цитати

та посилання на будь-які джерела. Анотація має закінчуватися реченням, яке підсумовує вчення у широкому контексті, та акцентує увагу на важливості роботи [7].

Що стосовно *ключових слів*, то їх перелік має бути записаний за абеткою. Їх має бути не більше 10 у середньому. Не потрібно використовувати слова у множині та таких слів як «and», «of».

Вступна частина підтверджує значення мети та пов'язує роботу з попереднім дослідженням. Насправді краще використовувати обмежену кількість термінів і бути послідовним у їх використанні. Вступ потрібно починати з пропозицій, які досить прості для розуміння навіть для тих, хто не є експертами у даній сфері. Необхідно надавати посилання на вже опубліковані журнальні статті, переважно останніх років, щоб вказати на важливість та актуальність дослідження [3].

Основна частина. Такі вчені як П. Белт, М. Моттонен, Дж. Харконен наголошують на тому, що основна частина статті повинна складатися з трьох частин, а саме з теоритичної частини (*Theory / Literature review*); практичної (*Research method / process*) та результатів дослідження (*Results and discussion*). У теоретичній частині потрібно надавати стислий огляд літератури, яка стосується певного дослідження в якості наукової теоретичної бази. Не прийнято описувати розвиток власного розуміння в статті, а потрібно писати про те, що вже досліджено і має відношення до теми [1].

Що стосується *практичної частини*, стаття повинна містити власне опис дослідження, а точніше його методи. В принципі, метод дослідження повинен бути описаний так, щоб інший дослідник міг повторити дослідження. Потрібно довести, що обрана методологія є надійною, слушною. Важливо описати, як проводилося дослідження.

Висновки на ряду з анотацією та вступом, є одним з основних елементів наукової статті. Висновки можна сформулювати за допомогою наступної структури:

- вступ;
- результати (один абзац для кожного дослідницького питання);
- значущість дослідження / практичних результатів, наприклад, для суспільства;
- рекомендовані теми для подальшого вивчення.

Ця структура дозволяє читачеві краще зрозуміти основний зміст без прочитання всієї статті. Важливо враховувати практичні результати дослідження у цьому розділі. Висновки мають відповідати попереднім розділам і не можуть містити результати, про які не йшла мова в основній частині статті. Не рекомендується повторювати слово за словом з анотації, вступу чи головної частини статті [2].

Подяка не є необхідною для усіх журналів, якщо тільки автор вважає висловити її за необхідним. Але редактори деяких журналів вважають, що усі важливі учасники дослідження повинні бути відзначені та згадані. Якщо дослідження було підтримано грантом, то найменування органу фінансування повинне бути включеним до цієї частини. Певні журнали взагалі не допускають таку частину, наприклад: *International Journal of Applied Science and Engineering Research*, *Council of Science Editors*, *American Scientific Research Journal Engineering, Technology and Science*, *The Home for Science and Engineering* [4, 5, 7].

Ілюстративний матеріал. Журнал *IEEE Transactions on Aerospace and Electronic system* вимагає, щоб малюнки та таблиці були надіслані до редакції у вигляді окремих електронних файлів та називалися відповідно до нумерації малюнку. Цей журнал прагне публікувати кольорові ілюстрації, особливо в тих випадках, коли колір підвищує технічні деталі та розуміння [6]. А журнал *International Journal of Applied Science and Engineering Research* вимагає, щоб ілюстративний матеріал надавався на останній сторінці статті [7]. Назва таблиці має бути виділена напівжирним шрифтом і не повинна містити текстових полів.

Список використаних джерел. Усі посилання в тексті також мають бути присутні у списку використаних джерел (і навпаки). Будь-які посилання, які наведені в статті повинні бути надані в повному обсязі. Неопубліковані результати не рекомендується заносити у список літератури, але вони можуть бути згадані в тексті статті. Джерела мають бути пронумеровані та надані за абеткою. Якщо посилання надані одного й того ж автора в тому ж році вони повинні бути позначені літерою «а», «b», «с». Ці літери розташовуються після року видання (2000, «а»). Посилання повинні бути останньою частиною статті.

Висновки. Аналіз корпусу рекомендацій до англomовних статей провідних світових журналів з технічних спеціальностей виявив наявність як універсальних вимог до статей (структура, висновки, список використаних джерел), так і розбіжностей (ключові слова, подяка, ілюстративний матеріал) в оформленні статей. Зауважимо, що навіть вільне володіння англійською мовою не є однозначною запорукою того, що наукова стаття українських авторів відповідатиме вимогам редакційних колегій авторитетних наукових видань. Лише за умови ознайомлення науковцями з рекомендаціями до написання наукових статей та виконання цих рекомендацій наукові доробки мають шанс бути опублікованими у визнаних реферованих виданнях. Перспективу дослідження вбачаємо у подальшому більш детальному розгляді структурно-композиційних аспектів кожного з базових елементів наукової статті англійською мовою.

Література

1. Belt P. Tips for writing scientific journal articles / P. Belt, M. Mottonen, J. Harkonen. – University of Oulu Yliopisto, 2011. – 32 p.
2. Marlow M. A. Writing scientific articles like a native English speaker: top ten tips for Portuguese speakers / M. A. Marlow // Clinics (Sao Paulo), 2014. – P. 153–157.
3. Threlfall R. Tips for Writing Better Science Papers / R. Threlfall // Asian Journal of Organic Chemistry. – Wiley-VCH Verlag GmbH & Co. KGaA, Weinheim, 2013. – P. 2–3.

Список джерел ілюстративного матеріалу

4. American Scientific Research Journal for Engineering [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://asrjetsjournal.org>.
5. Council of Science Editors [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.councilscienceeditors.org>.
6. IEEE Transactions on Aerospace and Electronic System [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ieeexplore.ieee.org/xpl/mostRecentIssue.jsp?punumber=7>.
7. International Journal of Applied Science and Engineering Research [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ijaser.com/authorguidelines.html>.

УДК 821.581-92 Лао Ше.09

КАРТИНА СВІТУ У РОМАНІ ЛАО ШЕ «ЗАПИСКИ ПРО КОТЯЧЕ МІСТО» У ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ

Череватенко Т.А. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Криворучко С.К.

Череватенко Т.А. Картина світу у романі Лао Ше «Записки про котяче місто» у літературознавстві. Стаття присвячена роману Лао Ше (03.02.1899 – 24.08.1966) «Записки про Котяче місто» (1932). Розглянуті тематика і художній образ твору, потворні явища китайської дійсності, ідейно-моральні цінності, культурний вплив на сучасний Китай.

Ключові слова: Лао Ше, проблематика, художній образ.

Череватенко Т.А. Роман Лао Шэ «Записки о Кошачьем городе» в литературоведении. Статья посвящена роману Лао Шэ (03.02.1899 – 24.08.1966) «Записки о Кошачьем городе» (1932). Рассмотрены тематика и художественный образ произведения, уродливые явления китайской действительности, идейно-нравственные ценности, культурное влияние на современный Китай.

Ключевые слова: Лао Шэ, проблематика, художественный образ.

Cherevatenko T.A. World picture in Lao She's Novel "Notes on the City cat" in the literature science. The article is dedicated to the novel by Lao She (03.02.1899 – 24.08.1966) "Notes on the City cat" (1932). Subject-matter and art-appearance are deformed occurrence of Chinese reality, ideological and moral value, cultural influence on the modern China.

Keywords: artistic manner, Lao She, problems.

Актуальність: Література Китаю 30-х років XX століття насамперед змінила старі жанрові конструкції на нові. Ці процеси неминучі у мистецтві. Актуальність дослідження для жанрової системи XX століття полягає в тому, що творчість Лао Ше зіграла в цьому важливу роль. У його пошуках можна виявити коріння багатьох проблем сучасності. На сьогоднішній день інтерес до творчості Лао Ше значно зріс. Художні образи у творах письменника дуже чітко демонструють ідеї автора.

Об'єктом дослідження є роман Лао Ше «Записки про Котяче місто» (1932).

Предметом дослідження – художній образ Котячої держави, проблематика ідеї, тропи, співвідношення еволюції та деградації суспільства.

Мета дослідження – вивчення картини світу у творі Лао Ше «Записки про Котяче місто».

Відповідно із метою роботи поставлено завдання дослідження:

- розглянути ключові мотиви, образи, теми;
- охарактеризувати спосіб прояву авторського джерела у романі;
- визначити функції тропів.

Методи дослідження – історико-літературний, культурно-історичний.

У творі Лао Ше (03.02.1899 – 24.08.1966) «Записки про Котяче місто» (1932) дуже специфічна лексика, яка розкриває творчий світ своєрідними творчими засобами.

Автор специфічними епітетами «жалюгідний», «сумний», «виснажений» розкриває селянське життя, зображує китайську дійсність, у якій феодальні форми приниження та пригнічення людини продовжували співіснувати з новими, капіталістичними тенденціями. «Ці села перебували під його заступництвом, і жалюгідний, сумний, виснажений вигляд жителів без слів говорив про те, як ніжно дбав про них заступник» [2, с. 20].

За допомогою порівнянь Лао Ше надав художнього колориту твору та провів паралель з історією іншої держави: «У мене текли сльози, але не від страху, а й через те, що я згадав сім'ю, славний і великий Китай, в якому не має жорстокості, не має страшних страт, не має коршунів, які пожирають трупи» [2, с. 26]. Іронічне звучання епітетів «славний» і «великий» підкреслює, що умови життя на Марсі суперечать нормам

життя цивілізованої людини, розкривають дисонанс тому ладу, який склався у Китаї за часів феодалізму та капіталізму: «Це місто ставало мені все противніше: величезною чорною тінню лежало воно під зоряним небом в цілковитій тиші, випускаючи один сморід» [2, с. 30]. Використовуючи метафори «чорною тінню...», випускаючи один сморід», автор художньо зобразив стан міста, в якому жили люди – кішки, який не придатний для життя цивілізованої людини.

Лао Ше іронічно порівняв вигляд старого kota з «висушеним гарбузом» та повніше розкрив образ через спільні ознаки: «У цю хвилину над муром виросла голова старого kota – вся сива, схожа на висушений гарбуз із вусами». За допомогою порівняння, епітету «смердюча» доніс до читача, що суспільство не має розвитку: «Наші молоді іноді древніше старих, гірше за мого татуса...» [2, с. 27].

Далі у творі Лао Ше проводить паралель між освітою дітей у Китаї з освітою представників Котячої держави. «У нас всюди виховують, окрім шкіл. Дід свариться – виховання, батько торгує дурманним листям – виховання, посланниця заживо ховає вісьмох наложниць чоловіка – виховання, смердюча канава на вулиці – виховання» [2, с. 30].

Лао Ше вдалося досягти мети, котра стоїть перед сатиричним твором. Використовуючи засіб сатири, він прагне до більш повного заперечення тих явищ, проти котрих направлено вістря його критики. Така освіта не тільки не має ніякого відношення до виховання, але і не допустима для життя людини взагалі.

Відмінною рисою метафор є їхня постійна участь у розвитку мови і культури в цілому, які демонструють ставлення чоловіка до дружини і дружини до чоловіка у цей період історії Китаю. Використовуючи метафори не тільки відображує життя, а і формує картину світу: «захопити чоловіка цілком», «висмоктати з нього всі сили» та епітету «дрібний» у цитаті: «...подивися на мене! Справжня дружина не намагається захопити чоловіка цілком, тим більше посланника: це тобі не дрібний торговець, який все життя задовольняється однією жінкою!» [2, с. 30]. Відношення держави до жінки яскраво відображено словами «...моя чеснота стануть відомі його Величності і він заповідає мені пенсію, а також велику дошку з написом: “Вірна і стійка дружина”» [2, с. 33]. Метафора «вірна і стійка дружина» характеризує положення жінки у суспільстві Китаю того часу.

На той час Китай перебував під впливом іноземної культури і Лао Ше своєму творі за допомогою сатири висміяв на прикладі Котячої держави, історію Китаю, поневоленого іноземцями не тільки вогнем та мечем, але і за допомогою наркотиків: «У дурман-листях є тільки одна вада: хворих лікує, а країну губить!» [2, с. 34]. На прикладі дурман-листя зображені наркотики, перше місце серед яких займав опіум, що був завезений

до країни під захистом корабельних гармат. Саме гармати являлися переконливим аргументом та змушували китайців «добровільно купувати опіум, руйнувати свій організм, в кінцевому рахунку організм усієї нації». Завдяки листям дурман-дерева іноземці стали самими найповажнішими людьми в Котячій державі. Шанування усього іноземного, зведення кожного іноземця в сан намісника на Марсі використовувалося вищою знаттю на чолі з імператором для залякування народу, з ціллю закабалити його.

«Із котячою цивілізацією жарти погані: варто наблизитися до неї, як вона обволакає тебе, немов масло, або затягує ніби вир, з якого ніколи не вибратися» [2, с. 35]. Метафори, порівняння викривають яскравими сатиричними фразами життя в Котячій державі для жителів якої байдуже чи будуть вони живими трупами при власному імператорі, або будуть убиті загарбниками.

Неспроможність правлячої верхівки Китаю протистояти іноземному вторгненню, бажання йти на поводу чужоземних загарбників привели країну до межі катастрофи. Смирненість та схилення перед кожним іноземцем стало національною особливістю. Пануючі класи використовують її у корисних цілях, не скільки не переймаючись тим, що своїм шануванням усього іноземного вони ведуть свою країну до загибелі.

«Він, напевно, страждав через те, що народився у Кошачій державі, уявляв себе єдиною трояндою серед будяків» [2, с. 35]. Метафори «уявляв себе єдиною трояндою серед будяків» допомагають переконатися у величчї національної культури.

Лао Ше велику увагу приділяє освіті. Шкільна та університетська освіта підрастаючого покоління, яка складає майбутнє нації, виглядає приблизно так. По кількості людей, які отримали вищу освіту, Котяча держава – перша на Марсі. Кожний мешканець є викладачем вищої школи, будь-яка школа – вищою, кожний учень, який закінчує школу, – перший учень. Таким чином, виходить, що «семирічне бридке качення закінчує вищу школу... Обдарованість дітей та онуків є славою батьків...» [2, с. 39].

У останній фразі яскраво проступає зла іронія письменника на суспільство, у якому нічого, окрім відродження на світ божий собі подібних, не робиться. «Тепер імператор не дає на освіту і мідного гроша, а учнів, щорічно завершуючи вищі учбові заклади, дуже багато. Але ці, які закінчили, не можуть, як імператор, відчувати себе добре. Звісно, не мало і викладачів, які помирають голодною смертю, однак число випускників зростає» [2, с. 40]. Зрозуміло, результатом подібної системи освіти може бути лише темнота. «У нас часто кажуть, що країна занурена в морок. Коли жорстокі вчителі, жорстокі і учні, вони деградують, впадають в первісний стан. Прогрес людства йде дуже повільно, а регрес – миттєво:

варто втратити гуманність – і ти знову дику» [2, с. 42]. Метафори «занурена в морок», «впадають в первісний стан» показують в гострій сатиричній формі антинародну сутність панівних класів, їх жорстокість і не бажання дбати про життя людей, про їх розвиток, смиренність та схиляння перед кожним іноземцем, ведуть свою країну до загибелі.

Лао Ше не обмежується викриттям однієї тільки порочної системи освіти. Він показує сім'ю, на якій лежить не менша відповідальність за виховання підростаючого покоління. «Моя годувальниця була повією. Повія могла бути годувальницею, а ось грати з іншими дітьми мені не дозволяли...» [2, с. 35].

Лао Ше демонструє, як панівні класи намагаються оточити глухою стіною свій побут, своє особисте життя, зробити його не досяжним і для тих, кого вони вважають «намісниками бога на Марсі». «Іноземці на цій землі живуть окремо, у західній частині міста». ...Іноземці із різних держав живуть там без державних кордонів, як одна велика сім'я» [2, с. 25]. Це в котрий раз доказує, що колонізатори виступають, як одне ціле у своєму бажанні підкорити собі Котячу державу. Відчуженість співвітчизників протиставленні згуртованість іноземців, помисли яких направлені на захват Китаю.

«Людина не може жити поза своєю нацією і державою; якщо він їх втрачає, він гине, а якщо не гине, то продає свою душу, довіряє її пеклу» [2, с. 30]. Використовуючи метафори «то продає свою душу» «довіряє її пеклу», автор показав, що загибель Котячої держави була неминуча, тому що мешканці цієї країни не мають гідності і тому не заслуговують на свободу і краще життя. «Без знань, без людської гідності хліб насущний перетвориться у листя дурман – дерева» [2, с. 52].

Література

1. Абдрахманова З.Ю. Історичні п'єси Лао Ше / З.Ю. Абдрахманова // Суспільство й держава у Китаї. – М. : Наука, 1986. – Ч.3. – С. 148–154.
2. Абдрахманова З.Ю. Останній етап творчості Лао Ше (1949 – 1966 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук / З.Ю. Абдрахманова. – М., 1987. – 26 с.
3. Абдрахманова З.Ю. Лао Ше драматург / З.Ю. Абдрахманова // Вестник МДУ: Сходознавство, сер.13. – 1987. – № 3. – С. 39–48.
4. Абдрахманова З.Ю. Літературно-естетичні погляди Лао Ше / З.Ю. Абдрахманова // Суспільство й держава у Китаї : матеріали 16-й науч. конф. – М. : Наука, 1985. – Ч. 3. – С. 200–207.
4. Абдрахманова З.Ю. Нова книга про Лао Ше / З.Ю. Абдрахманова // Вісник МДУ : Сходознавство, сер.13. – 1985. – № 2. – С. 63–64.
5. Лао Шэ. Записки о кошачьем городе. Роман и рассказы / Шэ Лао; [Изд. 2]. – М. : Наука, 1972. – 261 с.

**ІНТЕРПРЕТАТИВНА ІНФОРМЕМА
В ПІСЕННО-ДРАМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ
(на матеріалі британської групи «HURTS»)**

Чорненко О.Ю. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Самохіна В.О.

Чорненко О.Ю. Інтерпретативна інформема в пісенно-драматичному дискурсі (на матеріалі британської групи «HURTS»). Розглянуто особливості пісенно-драматичного дискурсу. На прикладі текстів пісень британської групи «HURTS» здійснено інтерпретацію інформем на внутрішньотекстовому та дискурсивному рівнях. Простежено взаємодію лінгвального і екстралінгвального компонентів в пісенно-драматичному дискурсі.

Ключові слова: екстралінгвальний компонент, інтерпретація, інформема, лінгвальний компонент, пісенно-драматичний дискурс, текст пісні.

Черненко А.Ю. Интерпретативная информема в песенно-драматическом дискурсе (на материале британской группы «HURTS»). Рассмотрено особенности песенно-драматического дискурса. На примере текстов песен британской группы «HURTS» делается интерпретация информем на внутритекстовом и дискурсивном уровнях. Прослежено взаимодействие лингвистического и экстралингвистического компонентов песенно-драматического дискурса.

Ключевые слова: интерпретация, информема, лингвистический компонент, песенно-драматический дискурс, текст песни, экстралингвистический компонент.

Chornenkyi O.Y. Interpretative Informeme in Music-dramatic Discourse (on the Material of the British Group «HURTS»). Distinctive features of the music-dramatic discourse are considered. On the example of song lyrics of the British group «HURTS» informemes are interpreted at textual and discursive levels. Coordination of linguistic and extralinguistic components in the music-dramatic discourse is investigated.

Key words: extralinguistic component, interpretation, informeme, linguistic component, music-dramatic discourse, song lyrics.

Сучасна споживча масова культура характеризується попитом на продукти мистецтва, які не потребують зусиль для сприйняття. Місце літератури, живопису і драматургії займають кіно і музика. З огляду на це, лінгвістична інтерпретація інформативного наповнення піснених текстів пояснить певні характерні риси сучасної культури, що становить актуальність цього дослідження. Об'єктом цієї статті є сучасний англомовний пісенно-драматичний дискурс. Предметом є лінгвістично

урегульована інтерпретація інформації в текстах пісенно-драматичного дискурсу. Метою роботи є інтерпретація одиниць інформації (інформем) у внутрішньотекстовому плані і в плані культура-текст. Наукова новизна роботи полягає в визначенні характерних рис пісенно-драматичного дискурсу у порівнянні з пісенним і драматичним дискурсом, а також в тлумаченні інформем не тільки на рівні тексту, а й дискурсу.

Ключовим поняттям роботи є інформема. Інформема – це лінгвістична одиниця різноманітних підрівнів інформативно-змістовного рівня тексту, яка передає різні за об'ємом відрізки знань [1; с. 38]. Після прочитання будь-якого тексту, людина завдяки своєму досвіду або зусиллям над текстом виділяє певну інформацію. Об'єднавши ці відрізки інформації (інформеми), ми отримуємо знання про текст. Текст, в свою чергу, містить інформацію про те повідомлення, яке він передає і про риси дискурсу, до якого він відноситься. Інформеми виділяються на фонетичному, морфологічному, лексичному і синтаксичному підрівнях інформаційно-змістовного рівня тексту. Таким чином, інформема – це носій інтелектуально-інформаційної функції, це ті одиниці інформації, які адресат може інтерпретувати за умови естетичної актуалізації цих одиниць в тексті адресантом [2, с. 42]. Ця робота розглядає інформеми пісенних текстів, які відносяться до пісенно-драматичного дискурсу (далі ПДД), тому необхідно створити певні фонові знання про ПДД.

Пісенний дискурс (далі ПД) набув подальшого розвитку в кінці 20 сторіччя і отримав риси (сценічна постановка) драматичного дискурсу (далі ДД). Але в ДД постановка – це вистава з сюжетною лінією, а в ПДД – це шоу, яке має на меті вразити публіку (виключення: опера, мюзикл, які стоять на межі ПДД і ДД). В ПД головним органом емоційно-інформаційного сприйняття є слух, і мелодія має головну роль, а інші органи сприйняття майже не задіяні, в ПДД головним органом сприйняття залишається слух, а зір має окрему функцію. Слухач отримує додатковий емоційний вплив від постанови. На текстовому рівні ПДД наслідував від ДД діалогічність, яка виражається в риторичних запитаннях, спонукальних реченнях, відсутності конкретних імен для асоціації себе з головним героєм пісні, і розмовний стиль для зближення автора з аудиторією. Основні компоненти ПДД включають лінгвальні та екстралінгвальні. Лінгвальний компонент – це тексти пісень, які відрізняються креолізованістю і діалогічністю. До екстралінгвальних компонентів входять музичний компонент, сценічна постановка і зовнішній вигляд виконавців.

Для інтерпретації інформем важливо ввести декілька понять. І.Р. Гальперин запропонував розподілення інформації на змістовно-фактуальну (ЗФІ), змістовно-концептуальну (ЗКІ) та змістовно-підтекстову (ЗПІ). ЗФІ відноситься до подій та явищ, які мають місце в тексті. ЗКІ –

це ідейне наповнення тексту, а ЗПП – це додаткова інформація, яку читач може виокремити з подій тексту, ситуативні особливості, які можуть виражатися емоційно-забарвленими словами, різними мовними прийомами; та інформація, для інтерпретації якої потрібні зусилля, знання та довідка [4, с. 27–28]. Тлумачення ЗКІ та ЗПП матиме суб'єктивний характер за виключенням випадків, коли автор сам дає тлумачення. Поділ інформації на ЗПП, ЗКІ та ЗФІ допомагає лінгвістично урегулювати інтерпретацію інформем.

І. Р. Гальперін також виділив два етапи тлумачення поетичних творів: первинно-семантичний та формально-семантичний [5, с. 128–129]. На першому етапі адресат отримує загальне уявлення про зміст висловлювання; на другому – розглядає форму і тлумачить додаткову інформацію, яку хотів передати автор, коли використовував обрану форму і засоби. Важливим тут є те, що «депеша, яку ми читаємо, не являє собою тарабарщини» [3, с. 131].

У якості приклада використано пісню групи «HURTS», яка має свою аудиторію і користується популярністю. Це дає змогу стверджувати про прийняття аудиторією ідей та світосприйняття автора. Тому інформеми на рівні культура-текст матимуть загальноприйнятне значення для сучасної британської англомовної, а тому і світової культури. Розглянемо пісню «Illuminated»:

*Time waits for no one
So do you want to waste some time
Oh-oh tonight
Don't be afraid of tomorrow,
Everything comes into focus.
We are all illuminated,
Lights are shining on our faces blinding
Swing me these sorrows
And try delusion for a while,
Such a beautiful night,
Just take my hand,
I'll make it feel so much better tonight
[Chorus:]
You've got to lose inhibition,
Suddenly my eyes are opened
Romance your ego for a while,
Come on give it a try
[Chorus]
We are, we are, blinded, 42
We are, we are, blinded [1]*

Для гурту «HURTS» на екстралінгвальному рівні можна виділити такі елементи, характерні для ПДД, як зовнішній вигляд (строгий стиль одягу, зачіски), сценічна постановка (освітлення, використання оперного співака), стиль музики (синті-поп), які об'єднуює схильність до мінімалізму, ізоляція, відчуття емоційної холодності.

На лексичному підрівні лінгвального рівня переважає розмовна лексика, на що вказують інформеми, які містяться в скороченнях: *I'll, Don't*, одиницях маркованих розмовним стилем: *You've got*. Речень з фактуальною модальністю немає, тому сюжету немає. Пісня представлена у вигляді монологу хлопця з питаннями: «*So do you want to waste some time / Oh-oh tonight*» та реченнями з імперативною модальністю: «*Just take my hand*», «*You've got to lose inhibition*», що вказує на таку рису текстів ПДД, як діалогічність. Хоча маркованих жіночим родом слів немає, можна імпліцитно виявити, що хлопець звертається до дівчини, про це свідчить інформема, яка міститься в реченні «*Just take my hand*». Отже, найголовнішою інформацією в першому куплеті є те, що в пісні фігурують хлопець і дівчина, і хлопець намагається примусити і переконує дівчину щось зробити. Варто відмітити в тексті цієї пісні таку характерну рису для ПДД, як використання займенника «you». Часто разом з займенником «I» автори пісень дають слухачам стимул асоціювати себе з героями пісні.

«*Time waits for no one*». Смісл речення – нічого не думай, забудь про все і дій. «*So do you want to waste some time / Oh-oh tonight / ... / I'll make it feel so much better tonight*» – рядки містять інформему з натяком на інтимний контакт, про це свідчить слово «*tonight*». Поєднавши зміст речень першого куплету, виокремлюється така ідея: нічого не думай про наслідки, йдімо сьогодні вночі розважатись. Такий же зміст закладено в речення другого куплету. «*Swing me these sorrows / And try delusion for a while / ... / You've got to lose inhibition, / Romance your ego for a while, / Come on give it a try*». Отже, куплети пісні містять ЗПІ: ці речення – прохання-звернення до дівчини забути про все і йти розважатись з хлопцем.

На екстралінгвальному рівні підтвердженням тлумаченню цієї ЗПІ є інформема, яка міститься в інтонації. Куплети на відміну від приспіву звучать з однаковою, рівною інтонацією, що повторюється, та тихою гучністю. Приспів співається гучніше і є набагато різноманітнішим в звуковому оформленні.

Приспів не містить звернень і має узагальнююче значення, про що свідчить інформема в займенниках. Хоча в пісні фігурують лише два головних героя – дівчина і хлопець, в приспіві використовуються займенники для усіх людей: «*we are all...*». Приспів має бути загальною ідеєю, яка передає світосприйняття автора і тому, він буде передавати ЗКІ пісні. «*Suddenly my eyes are opened / Everything comes into focus.*» –

в цьому реченні використано метафори: «*my eyes are opened*» та «*Everything comes into focus*». Вони мають однакове значення, а саме, що він раптово зрозумів щось, загальноприйнятне, щось таке, що є вірним для всіх людей. За логікою наступні речення мають містити ЗКІ пісні. «*We are all illuminated, / Lights are shining on our faces ... blinding*» і після другого куплету до приспіву додається «*We are, we are, blinded, / We are, we are, blinded*». Про наявність тут ЗКІ свідчить також інформема на невербальному рівні. В кліпі на цю пісню рядок «*We are, we are, blinded*» виконує окремо оперний співак. Таким чином, це речення виокремлюється з усієї пісні.

Слово «*illuminated*» має окрім значення «освітлений; такий, що освітлюється» значення «прикрашений вогнями; прикрашений кольоровими малюнками». Переклад – «Ми всі прикрашені вогнями / Світло сяє на наших обличчях і... сліпить / Нас усіх сліпить». Наше тлумачення цих рядків таке: ми піклуємося про зовнішній вигляд і прикрашаємо наші тіла («*We are all illuminated*»), тому ззовні ми маємо красивий вигляд («*Lights are shining on our faces*»), але марнославне бажання краще виглядати в очах інших і наш егоїзм сліпить нас: ми створюємо заборони і складнощі («*inhibition*»), яких не існувало б, якщо б ми полюбили нашу природну красу і простоту. Підтвердження цієї інтерпретації міститься в наступних інформемах в словосполученнях: «*romance your ego*», «*try delusion*», «*lose inhibition*», «*Come on give it a try*», – можна простежити одне й те ж значення – автор закликає залишити свій егоїзм.

Таким чином, ЗКІ пісні має добре моральне наповнення – заклик забути про свій егоїзм та всі свої примхи, але в підтексті цієї пісні ЗКІ втрачає свою моральну цінність. І автор закликає: «Забудь про свої примхи і про себе та ходімо робити те, що хочу я і розважатись сьогодні вночі».

Приклад цієї пісні підтверджує тісний взаємозв'язок між ЗПІ та ЗКІ, вони доповнюють та невід'ємні один від одного.

У відношенні культура-текст можна виділити культ сексу, який у тексті знаходить свою актуалізацію в інформемі в рядках: «*Just take my hand, / I'll make it feel so much better tonight.*»

На фонетичному підрівні мелодія має міnorну тональність. В цій пісні немає чіткої ритмічної структури. Ця інформема на структурному підрівні має формальне, а не змістовне відношення до тексту: ритм тексту підпорядковується ритму музики, що характерно для креолізованого тексту. Використання в другому рядку ониматопічного вигуку «*oh*» і «*oh, oh*» в третьому рядку першого куплету можна інтерпретувати з формально-структурної сторони, вони заповнюють пропуск для підтримання ритму пісні.

У структурному плані в цій пісні є два сурядні сполучники: *so* і *and*, інші речення мають безсполучниковий зв'язок. Сполучники сурядності характерні для пісень ПДД, що можна пояснити відсутністю зусиль для логічного осмислення речень. Серед прийомів використано повтор «*We are blinded*» в приспіві. Використання повторів в приспіві є характерним для ПДД, і пояснюється легкістю для підспівування і запам'ятовування серед неангломовної аудиторії. Структура пісні має стандартний вигляд (два куплети з трьома приспівами) з певними варіаціями в приспіві. Така структура характерна для ПДД. Це пояснюється наявністю в приспіві певного висновку для куплетів, що має місце і в цьому випадку.

В якості висновку можна виділити характерні риси для пісенних текстів ПДД, які ми простежили і на прикладі цієї пісні. В текстовому плані – це простота ідейно-тематичного наповнення, часто з ідеалізацією низьких цінностей та простота формального втілення з домінуванням розмовного стилю. З екстралінгвальної точки зору при тлумаченні інформем додаткову інформацію можуть містити зовнішній вигляд виконавця (образ), сценічна постановка і музичний компонент (тональність мелодії, інтонація). Перспектива роботи полягає в тому, що в пісенно-драматичному дискурсі наочно демонструється дуалістична природа будь-якого дискурсу – взаємодія лінгвального та екстралінгвального компонентів, тому пісенно-драматичний дискурс є перспективним полем для досліджень.

Література

1. Болотнова Н.С. О типологии регулятивных структур в тексте как форме коммуникации / Н.С. Болотнова // Вестник ТГПУ, 2011. – Вып. 3 (105). – С. 34–40.
2. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста / Н.С. Болотнова. – М. : Флинта : Наука, 2007. – 520 с.
3. Винер Н. Кибернетика и общество [Электронный ресурс] / Н. Винер. – М. : Изд-во иностр. лит-ры, 1958. – 200 с. – Режим доступа : <http://grachev62.narod.ru/wiener/cybsoc07.htm>.
4. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И.Р. Гальперин. – М. : Наука, 1981. – 138 с.
5. Гальперин И.Р. Информативность единиц языка / И.Р. Гальперин. – М. : Высш. школа, 1974. – 175 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Інтернет-архів пісень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://en.lyrsense.com/hurts/illuminated>

СЛЕНГІЗМИ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ

Шванке Е.А. (Харків)

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Оніщенко Н.А.

Шванке Е.А. Сленгізми у німецькомовному молодіжному дискурсі. У статті було розглянуто питання, які пов'язані з аналізом сучасної мовної ситуації, з визначенням місця молодіжного жаргону в загальнонаціональній мові та з проблемами відображення в жаргоні певних суспільних процесів, розглянуто особливості лексики молодіжного сленгу. Ми розглянули поняття концептосфери молодіжного сленгу, поняття і визначення концепту, та його основні властивості; поняття стилю та стилістичного забарвлення сленгу.

Ключові слова: дискурс, жаргон, молодіжний сленг, соціолект

Шванке Э.А. Сленгизмы в немецкоязычном молодежном дискурсе. В статье рассмотрены проблемы, связанные с анализом современной языковой ситуации, с определением места молодежного жаргона в общенациональном языке и с проблемами отражения в жаргоне определенных общественных процессов; рассмотрены особенности молодежного дискурса. Мы рассмотрели также понятие концептосферы молодежного сленга, понятие и определение концепта, его основные характеристики; понятие стиля и стилистической окраски сленга.

Ключевые слова: дискурс, жаргон, молодежный сленг, социолект

Schwanke E. A. Slang in German youth discourse. In the article we discuss the issues related to the analysis of contemporary language situation, to the definition of youth slang in the national language and the problems of reflection of some social processes in the jargon, the features of youth slang vocabulary. We reviewed the conceptual notion of youth slang, the term and definitions of the concept and its basic properties; the concept of style and stylistic coloring of slang.

Key words : discourse, jargon, sociolect, youth slang

Однією з парадигм лінгвістики ХХ ст. став антропоцентризм. Людина є головною діючою особою у світі та мові, тому багато уваги приділялося людській особистості при використанні мови. Розглядання мови як реального факту соціального життя призвело до необхідності відокремлення розділу мовознавства соціальної діалектології, предметом досліджень якого є усна звичайна мова [1, с. 136–137]. Об'єктами досліджень стають мова індивідів та мова різних соціальних груп. Для означення будь-якої групової або колективної мови було введено термін соціолект. Соціолект – поняття соціального типу, який виявляється у людини під впливом рис, які є типовими для даної групи, соціальному

класу, це мова «середнього індивіда», який є представником своєї соціальної групи, культури, тобто соціолект – інваріантна соціально-означена підсистема мови. Саме в цьому контексті мова молоді є однією з найважливіших та перспективних галузей лінгвокультурологічного дослідження та аналізу. Соціолект молоді або молодіжний сленг є уніфікуючою ланкою між ненормативними мовними явищами та літературною нормою мови. Молодіжний сленг відображає тенденції, які мають важливе значення для мови взагалі [4].

Актуальність нашого дослідження обумовлена тим, що без всебічного дослідження лінгвістичний опис сучасної німецької мови буде неповним. Вивчення цього мовного матеріалу є необхідним, оскільки ця «мова в мові» існує не лише в усній формі, але й все частіше просякає на сторінки періодичних видань.

Об'єктом нашого дослідження є молодіжний сленг як соціолект. Предметом нашої роботи виступають їх соціолінгвістичні характеристики.

Метою нашого дослідження є виявлення особливостей молодіжного сленгу як соціолекту, виявлення особливостей молодіжного дискурсу і співвідношення цих понять.

Завдання нашого дослідження полягає в аналізі літератури за темою дослідження, визначенні місця жаргонної лексики у сучасній мові, встановленні залежності мовних процесів від процесів у суспільстві, розгляді молодіжного жаргону як соціолекта.

Матеріал дослідження: було проаналізовано 100 одиниць сленгових виразів, джерело: Lexikon der Jugendsprache, інтернет-сторінки (форуми), 15 статей з німецькомовних журналів з теми молодіжного сленгу.

У сучасній культурно-історичній епохи є одна характерна особливість – наявність в ній такої соціально-демографічної групи як молодь. Це група людей, вже не дітей, але ще і не дорослих, основним заняттям яких є здобуття освіти. Вона відрізняється тим, що її представники ще не мають турбот дорослих людей (в них нема сім'ї та дітей), та є багато вільного часу. Сленг (від англ. slang – жаргон) – слова або вислови, які використовують люди деяких професій чи класових прошарків. Сленг має в основі літературну мову або іншомовні вкраплення. Він традиційно протистоїть офіційній загальноприйнятій мові й до кінця зрозумілий лише представникам порівняно вузького кола осіб, які належать до певної соціальної або професійної групи, яка впровадила в мову слово або вислів, він слугує для розпізнавання «своїх» та «чужих». Жаргонізми (сленгові слова) посідають важливе місце у культурі мовлення, їх можна зачислити до лексико-стилістичних утворень.

Молодіжний сленг – це окремий пласт національної мови, який відображає певною мірою рівень культури, освіченості, розвитку

суспільства; другорядна, функціонально додаткова форма існування мови, що характеризується специфічним набором лексико-фразеологічних засобів, їх значною динамікою; наявністю способів (приймів) творення сленгізмів, стилістичною заниженістю і постає засобом внутрішньогрупового спілкування молоді. Молодіжний сленг швидко оновлюється, з кожним новим поколінням людей, які вступають в категорію молоді, оскільки молоді люди хочуть відрізнитися від інших поколінь і привносять з собою щось нове. Це засіб вираження їхнього сприйняття та розуміння світу, який теж постійно змінюється. Важливим чинником у творенні сленгових лексем є спорідненість інтересів осіб, які формують різновид цього ненормативного утворення. Для більш повного аналізу молодіжний сленг треба розглядати разом з ситуацією, в якій відбувається комунікація. Тут вже йдеться про молодіжний дискурс.

Значний вплив на сучасне суспільство і, зокрема на молодь як соціальну групу суспільства, має Інтернет. Інтернет-технології грають важливу роль в соціальному житті молоді, а також мають великий вплив і на інші сфери життя. Виникли нові канали комунікації та форми спілкування, тому мова також зазнала змін [4; 6]. Lolspeak (з англ. Laughing Out Loud + speak) вважається одним із сучасних популярних сленгових утворень в мережі Інтернет. Це ерративне формоутворення використовується, головним чином, як спрощення літературної мови. Навмисне використовуючи орфографічні і граматичні помилки, користувачі створюють своєрідну лінгвістичну гру, яка є ще одним варіантом мови. Порушення мовних норм відбувається за певними правилами, які регулюють ці порушення. До особливостей lolspeak належить також специфічне використання знаків пунктуації, code-switching та інтертекстуальність [7].

У Німеччині як у багатонаціональній країні склалася також особлива ситуація, коли мова іммігрантів впливає на мову корінного населення країни, а особливо – на молодь, як представників групи, що найшвидше пристосовується до змін. У цій країні наявна велика кількість іммігрантів з Туреччини, які не обов'язково добре володіють німецькою і цим сприяють утворенню нового явища в мові, яке дістало назву “Kanakisch”. Зараз Kanakisch (турецький діалект німецької мови) входить до складу молодіжної мови у Німеччині. Розповсюдженню сприяли також і мас-медіа – з'явилося багато комедійних програм, де пародіювався цей діалект. Kanakisch має і інші особливості, такі як переважною мірою використання давального відмінку: «*Alder, dem ist dem Problem, weisst du?*»; використання чоловічого роду для кожного іменника: «*Dem Ampeln is grun, abern wenn rot is, fahr isch trotzdem druber, isch schwör, Alder!*»; закінчення слів у запитанні на «tu» і «su»: «*Hastu Problem, oder was?*», «*Weisst du was, ..*», «*Was meinst du?*». Турецький діалект німецької мови легко став частиною молодіжного

сленгу, так само як і англіцизми, або як мішані слова, як *chatten, chillen* [8]. Зараз для позначення німецькомовного молодіжного сленгу з вкрапленнями турецької та англійської мови використовується поняття Kiezdeutsch [11].

Ми розглянули також поняття концептосфери молодіжного сленгу і визначили, що це ментальне явище без чітких меж, поняття і визначення концепту, та його основні властивості. Концепт є сукупністю образів та асоціацій з певним поняттям у сумлінні людини. Концептосфера ж є сукупністю концептів, пов'язаних між собою. Концептосфери можуть бути індивідуальними та груповими, що є інформаційною базою людей, що належать до однієї групи [10]. Концептосфера молодіжної мови відображається в наступних концептах:

- в соціальних (FAMILIE, ARBEIT, STUDIUM, HARTZ IV)

Наприклад: концепт FAMILIE відображується такими лексемами, як *Ellies, die Alten, Erzeugerfraktion, Homes, Otzis. (Meine Ellies sind heute nicht zu Hause)*. Концепт ARBEIT: *abaxten, schuften, Hauptling*; концепт STUDIUM – *büffeln, Bulemielernen, Streber, Psychohaus, Abi*. Концепт HARTZ IV: *Abfuckprämie, hartzen*, що відображає негативне ставлення до безробіття та людей, що отримують ці гроші (*hartzen* використовується також у значенні *відпочивати, байдикувати*).

- екзистенціальних (HOFFNUNGSLOSIGKEIT, KRISE, LIEBE)

Приклади для концепту HOFFNUNGSLOSIGKEIT: *gebügelt (Da bin ich krass gebügelt worden.)*, *Looser, Luser*.

KRISE: *Fail, Flop, abloosen, floppen (Er veröffentlichte 2 Songs, die alle floppten.)*, *Gras fressen, abkacken (In der Prüfung voll abkacken)*.

LIEBE: *Flirt, flirten, rammeln, knutschen, poppen, knallen, pimperm, rumlöffeln*.

- естетичних (MODE, SCHÖNHEIT)

Ще одним дуже розвинутим концептом є концепт MODE: *Look, Modeopfer, fotomondös, Fashion-Victim, Klamotten, Olle, mega-in, mega-out, Mini, Outfit, stylisch*. Концепт SCHÖNHEIT: *Schnecke, Schmitte, Girlie, Lolle, Barbie, Baby, Bettie, Bunny; Schmacko, Boy, Brett, Macho*.

- гедоністичних (LUST, SHOPPING, VERBRAUCH)

• національно-культурних (ABGRUND, GEMÜTLICHKEIT, SCHADENFREUDE, SOLIDARITÄT, WOHLSTAND, MENSCH)

MENSCH: *Fascho (Nicht eine teure Platte kaufen, sondern mit ,n paar Freunden Faschos hauen.)*, *Asi, MOF, Normalo, Radikalo, Raffi, Fighter, Freak, Nerd, Noop, Schmachti*.

- ідеологічних, ментальних та гендерних концептах [10].

Комунікативно молодь орієнтована на проблеми приватного життя, розв'язання соціальних конфліктів та пошуку міжособистісної гармонії.

Найбільш розвинуті семантичні поля – «Людина», «Зовнішність», «Одяг», «Житло», «Вільний час» [11].

Ми розглянули поняття стилю та стилістичного забарвлення та визначили, що для молодіжного сленгу характерні три типи забарвлення [7]:

- фамільярне, тобто надмірно невимусшене та панібратське. Поняття *salopp* означає, перш за все, щось непримусове, що виражає неухвагу до суспільних норм [9]. Для певних явищ часто використовуються метафори або описові образи, що асоціюються з цим явищем: наприклад, для густого волосся на ногах використовується вираз *die Naturwollsocken*, корпулентну людину називають *der Gehsteigpanzer*, дуже тісні відносини між людьми – *die Pattexbeziehung*, вечірку для тих, кому за 30 – *die Gammelfleischparty*, етикетку білизни – *das Arschfax*, невдачу – *der Allround-Laie*, начальника – *der Babo*; *D-markig*, *Auslaufmodell*.

- вульгарне – що має пейоративне значення та в більшості випадків спрямоване на викликання певної реакції реципієнта. До вульгаризмів в німецькій мові часто належать складні слова, першу частину яких складає слово «*Scheiß*»: *Abfuckprämie* (=Hartz IV), *Trojanische Stute*, *Affektfick*, *Jugendfrei*, *Schrumpelrose*, *Buschscheißer*, *Bitchmove*, *Taschenbilliard*, *Vaginafeier*, *Muschitoaster*, *Fickvogel*.

- нейтральне – яке характеризується відсутністю меліоративних або чітко виражених пейоративних значень, може використовуватися у повсякденній комунікації, побудоване в основному на метафорах та асоціаціях. Нейтральні вирази також змінюються з плином часу, деякі слова залишаються популярними, а деякі стають складовою частиною звичайної розмовної мови. Приклади: *YOLO*, *das Niveaulimbo*, *episch*, *gediegen*, *Restaurant zum goldenen Bogen/Restaurant zur goldenen Möwe* (McDonald's), *Farbigga*, *X-Files* (*Die hinterbliebenen Dinge von ehemaligen Partnern* (der/die Ex), *Lungenbrötchen*, *endmadig*, *Gedankenmanifestator*.

Дослідження соціолектних форм мовної реалізації відповідає інтересу сучасної лінгвістики щодо проблеми представлення людського фактору в мові, коли мова розглядається у зв'язку з індивідом, його мисленням, світосприйняттям, духовною культурою та практичною діяльністю. Вивчення лексичного складу сучасного німецького молодіжного соціолекта є доцільним та перспективним для прогнозування процесу збагачення німецької письмово-літературної мови, оскільки у цьому процесі відбувається постійний перехід різних соціальних елементів мови.

Література

1. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : монографія / Л.Р. Безугла. – Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. – 332 с. 2. Галичкіна Е.Н. Специфика компьютерного дискурса на английском и русском языках

(на матеріалі жанра комп'ютерних конференцій) : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки» / Е.Н. Галичкина – Волгоград, 2001. – 19 с.

3. Карасик В.И. Язык социального статуса / В.И. Карасик – М. : Ин-т языкознания РАН, Волгоград. гос. пед. ин-т, 1992. – 330 с.

4. Левикова С.И. Молодежный сленг как своеобразный способ вербализации бытия. Бытие и язык. [Електронний ресурс] / С.И. Левикова // Режим доступу до журн. : <http://www.philology.ru/linguistics2/levikova-04.html>.

5. Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А.М. Приходько. – Запоріжжя : Прем'єр, 2008. – 332 с.

6. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англomовному дискурсі : монографія / І.Є. Фролова – Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. – 344 с.

7. Щерба Д.В. Соціолінгвістичний підхід до вивчення фахового дискурсу / Д.В. Щерба // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. пр. – Ч. 3. – Житомир : Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка, 2007. – 9 с.

8. „Babo“ ist das Jugendwort des Jahres 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу : <http://www.welt.de/kultur/article122230549/Babo-ist-das-Jugendwort-des-Jahres-2013.html>

9. Duden [Електронний ресурс]. – Режим доступу до словника : <http://www.duden.de/rechtschreibung/salopp>

10. Plädoyer einer Professorin: Kiezdeutsch rockt, i schwuцr! [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу : <http://www.spiegel.de/unispiegel/wunderbar/professorin-heike-wiese-verteidigt-den-jugendslang-kiezdeutsch-a-824386.html>

11. Szenesprache [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу : <http://de.wikipedia.org/wiki/Szenesprache>

УДК 811.11'42

ПРАГМА- ТА СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ІНАВГУРАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ

Шитеєва О.О. (Харків)

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Морозова І.І.

Шитеєва О.О. Прагма- та соціолінгвістичні характеристики сучасного американського інавгураційного дискурсу. У статті викладено аналіз прагматичного та ціннісного рівней мовної особистості «Президент США». У роботі розглядається специфіка функціонування мовленнєвих актів у сучасному американському інавгураційному дискурсі та цінності американської лінгвокультури спільноти, згадані в інавгураційних промовах.

Ключові слова: дискурс, інавгурація, мовленнєвий акт, мовна особистість, цінності лінгвокультури спільноти.

Шитеева А.А. Прагма- и социолингвистические характеристики современного американского инаугурационного дискурса. В статье изложен анализ прагматичного и ценностного уровней языковой личности «Президент США». В работе рассматривается специфика функционирования речевых актов в современном инаугурационном дискурсе и ценности американской лингвокультурной общности, которые упоминаются в инаугурационных речах.

Ключевые слова: дискурс, инаугурация, речевой акт, ценности лингвокультурной общности, языковая личность.

Shytieieva O.O. Pragma- and sociolinguistic features of modern American inaugural discourse. The article presents the analysis of pragmatic and value levels of “The USA President” language identity. The paper covers the specificity of speech acts functioning in modern inaugural discourse and values of the American linguistic and cultural community, mentioned in inaugural addresses.

Key words: discourse, inauguration, language identity, speech act, values of a linguistic and cultural community.

На сьогоднішньому етапі розвитку міжнародних відносин та інтеграції України на захід, а також на тлі вивчення проблем дискурсу, визначення та вивчення сучасного американського інаугураційного дискурсу у соціолінгвістичному аспекті є особливо актуальним для забезпечення більш успішної політичної та соціальної співпраці між американською та українською сторонами, для поширення лінгвокраїнознавчого та мовознавчого світогляду, та розуміння ролі та статусу президента у Сполучених Штатах Америки. Об'єктом дослідження виступає голова виконавчої влади США як мовна особистість, а предметом – лінгвістичні особливості наповнення складових рівнів зазначеної мовної особистості. Наше дослідження має за мету виявлення специфічних рис мовної особистості сучасного президента США. Наукова новизна полягає в тому, що у роботі застосовано комплексний порівняльний підхід до вивчення американського президентського дискурсу, а лінгвістичне дослідження мовленнєвих актів підкріплено соціальними компонентами.

Нашому дослідженню підлягав аналіз президента США як мовної особистості, яку визначають як базовий, національно-культурний прототип носія певної мови. Сучасний президент США виступає як етносемантична особистість, оскільки основою для створення його образу є особливості світогляду та мовленнєвої поведінки американців [2].

Вивчення феномену будь-якої мовної особистості нерозривно пов'язано з поняттям «дискурс» як ядром у структурі мовної особистості. Під дискурсом розуміємо зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними й іншими факторами; текст, узятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована

соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості [1, с. 137].

Особливим типом американського президентського дискурсу є інавгураційна промова. Інавгурація є однією з форм символічної політичної дії, метою якої є актуалізація національних символів у суспільній свідомості. Інавгураційну промову визначають як ритуально важливий текст, що займає високе положення в системі політичної комунікації. У такому повідомленні відсутня новизна, отже фокус уваги учасників комунікації неминуче переключається на інші його компоненти. Перший виступ новообраного президента формує ідейну основу для об'єднання суспільства на новому етапі розвитку країни [3; 4].

Аналізованими одиницями інавгураційного дискурсу є мовленнєві акти. Мовленнєвий акт визначають як цілеспрямовану мовленнєву дію, що здійснюється згідно з принципами і правилами мовленнєвої поведінки, прийнятими в даному суспільстві [7]. Виділяють наступні прагматичні типи висловлювань: констативи (твердження), промісиви (обіцянки), менасиви (погрози), перформативи (подяка), ін'юктиви, реквестиви (прохання) і квеситиви (питання) [5, с. 337–444]. Крім того, виділяють метакомунікативні мовленнєві акти, які не несуть значного смислового навантаження, однак регулюють мовленнєву взаємодію в ситуаціях встановлення, продовження та розмикання контакту [6, с. 54].

У ході дослідження ми дійшли висновку, що на прагматичному рівні сучасний президент США як мовна особистість в інавгураційній промові найчастіше вживає мовленнєвий акт констатив. Середня питома вага констативів складає 46,75%. Наприклад:

Our unity, Our Union, is a serious work of leaders and citizens and every generation. [3]

Комунікативно-інтенціональний зміст констатива полягає в твердженні. Таким чином, президент стверджує, що громадяни та керівники країни доклали зусиль, щоб досягти єдності. Крім того, такий стилістичний прийом як повторення (*Our unity, Our Union...*) звертає увагу слухача до однієї з найважливіших цінностей американських громадян – єдності.

Другим за частотою вживання є мовленнєвий акт промісив, його середня питома вага складає 29,75%. Наприклад:

We will reform Social Security and Medicare, sparing our children from struggles we have the power to prevent. [3]

Зміст промісивного речення включає компонент обіцянки, отже, автор висловлювання виступає гарантом реальності того, що він обіцяє. Таким чином, президент обіцяє здійснити необхідні реформи у важливих галузях суспільного життя американців, що дає змогу людям довіритися президентові.

Третім за частотою вживання є мета-комунікативний мовленнєвий акт. Середня питома вага таких мовленнєвих актів складає 10%. Наприклад:

God bless you, and may He forever bless these United States of America. [2]

Такі мета-комунікативні акти залучаються до інавгураційних промов для того, щоб належним чином розпочати чи закінчити промову. Слід зазначити, що особливого змісту вони не несуть.

Четвертим за частотою вживання є мовленнєвий акт ін'юктив. Середня питома вага ін'юктивів в інавгураційних промовах складає 8,5%. Наприклад:

So we must harness new ideas and technology to remake our government, revamp our tax code, reform our schools, and empower our citizens with the skills they need to work harder, learn more, reach higher. [2]

В наведеному прикладі президент закликає громадян Америки об'єднатися для досягнення кращого життя; заклик здійснюється шляхом наказу, що в граматичному смислі виражено модальним дієсловом *must*.

П'ятим за частотою вживання є мовленнєвий акт перформатив. Його середня питома вага складає 3%. Наприклад:

My fellow citizens, I stand here today humbled by the task before us, grateful for the trust you have bestowed, mindful of the sacrifices borne by our ancestors. [1]

В даному випадку, промісив виражає щирість президента та його вдячність американцям за підтримку.

Найрідше вживається такий мовленнєвий акт як реквестив. Середня питома вага реквестивів складає 2%. Наприклад:

I ask you to be citizens: Citizens not spectators, not subjects; responsible citizens building communities of service and a nation of character. [4]

В структурі реквестиву міститься компонент прохання, який є очевидним в наведеному прикладі. Президент закликає американців бути справжніми громадянами своєї країни.

Таким чином, на прагматичному рівні мовна особистість «Президент США» є схильним до констатації існуючого стану речей у США та у світі на момент свого вступу до посади, схильний давати обіцянки громаді щодо майбутніх дій свого уряду та закликає американців бути справжніми громадянами своєї країни.

У ході дослідження було визначено низку цінностей та ідеалів, що є визначними для американського народу. Однією з таких цінностей є свобода, яку визначають як вільний вибір дій у житті. Крім того, для американців важливою є економічна свобода, тобто можливість вільно працювати в економічній сфері без втручання держави. Рівність є тією цінністю, що зберегла свою визначність з часів заснування Америки. Таку цінність як демократія вважають найкращою формою правління, отже вона всебічно підтримується. Варто зазначити, що визначними

для американського народу також є ідеали індивідуалізму, мультикультуралізму, спільності та різноманітності [8].

За результатами аналізу цінностей, згаданих в інавгураційних промовах, визначаємо, що усі базові цінності, що їх сповідує американське суспільство з моменту свого заснування у XVIII ст. у ході війни за незалежність є цитованими в інавгураційній промові сучасного американського президента.

Отже, узагальнений образ мовної особистості сучасного президента США представляє собою мовця, який акцентує увагу адресата на існуючому стані речей у світі та в країні, є гарантом виконання обіцянок, реалізація яких є важливими для розвитку різних сфер суспільного життя американського народу, закликає громадян об'єднуватися на шляху до кращих змін та підтримувати один одного. Мовна особистість «Президент США» плекає цінності та ідеали громадян країни, історія появи та збереження котрих налічує багато років.

Перспективу подальших розвідок убачаємо розбудові за запропонованою методикою мовної особистості «Президент США» в діячості.

Література

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 136–137.
2. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С.Г. Воркачев // Филологические науки – 2001. – № 1. – С. 64–72.
3. Гаврилова М.В. Инаугурационная речь: идеальный проект дела и идейная основа объединения общества / М.В. Гаврилова // Политическая наука. – 2009. – № 4. – С. 138–156.
4. Гаврилова М.В. Инаугурационные речи американских президентов / М.В. Гаврилова. – М., 2010. – 185 с.
5. Почепцов Г.Г. Избранные труды по лингвистике / Г.Г. Почепцов. – Харьков : Изд-во ХНУ им. В.Н. Каразина, 2009. – 554 с.
6. Почепцов Г.Г. Фатическая метакоммуникация / Г.Г. Почепцов // Семантика и прагматика синтаксических единств. – Калинин : Изд-во Калинин. ун-та, 1981. – С. 52–59.
7. Речевой акт. Лингвистический энциклопедический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://tapemark.narod.ru/les/412c.html>.
8. American Political Culture. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.sparknotes.com/us-government-and-politics/american-government/american-political-culture/>.
9. Van Dijk T. Ideology: A Multidisciplinary Approach / Teun Van Dijk. – London : Sage, 1998. – 355 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Inaugural Address by Barack Obama, 2009 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.inaugural.senate.gov/swearing-in/address/address-by-barack-obama-2009>.
2. Inaugural Address by Barack Obama, 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.inaugural.senate.gov/swearing-in/address/addr-address-by-barack-obama-2013>.
3. Inaugural Address by George W. Bush, 2001 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.inaugural.senate.gov/swearing-in/address/address-by-george-w-bush-2001>.
4. Inaugural Address by George W. Bush, 2005 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.inaugural.senate.gov/swearing-in/address/address-by-george-w-bush-2005>.

УДК 811.111: 81'42

**ЛИСТИ ДО БОГА ЯК ЖАНР
(на матеріалі
художніх та нехудожніх англомовних текстів)**

**Штангей С.Г. (Харків)
Науковий керівник:
докт. філол. наук, проф. Морозова О.І.**

Штангей С.Г. Листи до Бога як жанр (на матеріалі художніх та нехудожніх англомовних текстів). У статті представлено аналіз особливостей інтегрування вербальних та невербальних аспектів у пісні-листи до Бога “Letter to God”. Виявлено гібридну природу мовленнєвого жанру листів до Бога.

Ключові слова: вербальні та невербальні засоби, мовленнєвий жанр листів до Бога, мультимодальність.

Штангей С.Г. Письма к Богу как жанр (на материале художественных и нехудожественных англоязычных текстов). В статье представлен анализ особенностей интегрирования вербальных и невербальных аспектов в песне-письме к Богу “Letter to God”. Было выявлено гибридную природу речевого жанра письма к Богу.

Ключевые слова: вербальные и невербальные средства, речевой жанр писем к Богу, мультимодальность.

Shtanhei S.G. Letters to God as a Genre (based on literary and non-literary English-language texts). This article presents the results of analysis of integration of verbal and non-verbal aspects in the letter / song to God “Letter to God”. The hybrid nature of the genre of letters to God has been established.

Key words: multimodality, speech genre of Letters to God, verbal and non-verbal means.

Актуальність дослідження визначається його належністю до мультимодальних лінгвістичних студій, що є сферою, де число дослідників сьогодні стрімко зростає [3–6]. Новизна роботи полягає у її інтегративному характері, що дозволяє виявити роль вербальних та невербальних і паравербальних засобів у текстовому смислотворенні. Об'єктом дослідження є листи до Бога, авторами яких є дорослі, а також тексти таких листів у широкому семіотичному контексті (пісень, кінофільмів, мюзиклів). Мультимодальний підхід до розгляду листів до Бога передбачає вивчення не тільки самих текстів, але й урахування інших семіотичних ресурсів, таких як візуальні образи, символи, жести, дії, звуки, музика тощо. Предметом цього дослідження є вербальні та невербальні (жести, образи, символи, відеоряд, дії) і паравербальні (інтонація, тон, наголос), засоби, що використовуються авторами листів до Бога. Метою дослідження є комплексний аналіз семіотичних ресурсів у мультимодальних текстах листів до Бога.

Услід за М.М. Бахтіним, мовленнєвий жанр тлумачимо як «вербально-знакове оформлення типових ситуацій соціальної взаємодії людей» [1, с. 203].

Лист до Бога (в усіх його різноманітних формах) є, насамперед, первинним мовленнєвим жанром, що утворюється в умовах письмового спілкування. Але лист до Бога може бути й вторинним мовленнєвим жанром, коли він є частиною художнього твору (літературного, кінематографічного тощо) або жартом. Отже, лист до Бога є мовленнєвим жанром гібридної природи, оскільки він поєднує художні та нехудожні тексти.

Мультимодальні листи до Бога представлено у мюзиклах, кінофільмах, відеокліпах, малюнках та витворах мистецтва. Вони є багатоканальною (текстово-аудіо-візуальна) формою надання інформації.

Термін «мультимодальний» складається з двох значущих частин: «мульти» (багато) та «модус» (спосіб). Услід за А.О. Кібриком, визначаємо модус як канал передачі інформації [2, с. 3]. Так, Л. Паувелс виокремлює два різновиди модусів: модуси вводу / сенсорні (візуальні, слухові, тактильні, смакові, нюхові) та модуси виводу (*output modes*) (медіа та пристроїв) [8, с. 250].

Як художні, так і нехудожні листи до Бога мають мультимодальну природу: вони відзначені взаємодією та інтеграцією двох або більше семіотичних ресурсів, чи «модусів», для досягнення комунікативних цілей [7, с. 2].

Методику мультимодального аналізу продемонструємо на відеокліпі пісні “Letter to God”. Вона була написана канадським репером родом із Судану Міджок Ленгом (псевд. Hot Dogg) у 2004 р. У ній Міджок

розповідає про пережиті ним події під час громадянської війни в Судані, наприклад:

... with war and genocide! seem like no end inside, with poverty and strike.

У наведеному фрагменті адресант розповідає про реалії війни. Використовуючи такий стилістичний прийом, як анафора, він починає новий рядок з найсуттєвішого – *with war and genocide*, додаючи тим самим гостроти сказаному. Емоційний стан адресанта перегукується з подіями на задньому плані. Злива тут є символом сліз, горя, болю. Ми бачимо декілька разів написане на дошці словосполучення *lost boys*. Аудіальним та зоровим каналами надходить однопланова, хоча й різнорідна інформація. Шляхом застосування численних вагомих аргументів автор намагається привернути увагу Бога, просить Його негайно втрутитися у ситуацію.

*Let me tell you a little story about myself
And listen carefully to me coz it might help*

Не менш важливу роль відіграє картина, на тлі якої розгортаються події. Якщо ж до цього адресант знаходився у церкві, тепер останній сидить за учительським столом у школі. Потім адресант починає пересуватися по класу та розповідати свою історію життя.

Адресант виконує роль вчителя, тобто людини, яка знає про що вона говорить та має великий життєвий досвід. Вибір місця дії, на нашу думку, також не випадковий, тому що школа завжди була і залишається місцем, де проливається світло на насущні проблеми людства, змушує задуматися про них. На передньому плані, на столі можна побачити шкільний дзвоник. Останній виступає попереджувальним знаком і вимагає від реципієнта особливої уваги та зібраності. Це ж виражено і невербально: адресант використовує жест, що вербально позначає «увага, це важливо!». Його указівний палець піднятий вгору, інші стиснуті в кулак. Погляд серйозний, брови злегка підняті. Для більшої переконливості, адресант використовує ще один жест (вказівний палець підносить до вуха), що означає заклик прислухатися до адресанта. Таким чином, ми бачимо, що вербальне втілення за допомогою імперативної конструкції *listen carefully* посилюється низкою невербальних засобів. Текст набуває емоційного навантаження за допомогою інтеграції різних модусів вираження одного й того ж змісту.

*It was back in 87 when my village was attacked
Bunt down to the ground during that attack*

На задньому плані розташована дошка, на якій крейдою написаний алфавіт, елементарні математичні завдання на віднімання та додавання. Далі, по ходу розвитку сюжету камера перенаправляється до аудиторії,

до якої і спрямована мова адресанта. Слухачами є не діти, а дорослі люди. Таким чином, відбувається когнітивний дисонанс (логічна неспівмірність). Задумка автора полягає в тому, щоб вказати на те, що дорослим людям все ще потрібно пояснювати ази.

It doesn't matter what they said, in my life God first every day and that why I go to church every Sunday.

За допомогою лексичного повтору прикметника *every* адресант підкреслює часову протяжність своєї віри в Бога, її непохитність. Одночасно камера фокусується на хресті, який, у свою чергу, є символом християнства та виконує метонімічну роль (символізує Спасителя, який віддав своє життя на хресті за людство). Таким чином, вербальні, візуальні та символічні засоби підсилюють одне одного.

У третьому куплеті пісні-листа до Бога значно зменшується кількість цезур, найбільш емоційні рядки виконавець читає на одному подиху, що свідчить про високе емоційне напруження адресанта. Він розповідає про переживання і труднощі, з якими він зіткнувся під час громадянської війни:

I just came from the struggle. Civil war got me this! Civil war got me pissed! Civil war got me in risk! Civil war got some riches!

Тут лексична анафора утворює симбіоз із градацією, в результаті чого слова набувають значного емоційного навантаження. Крім цього, ці стилістичні прийоми створюють особливу ритміку:

God free me out of pain! Lord can you make it rain!

Адресант також вдається до використання метафори *make it rain* (пролий Свій дощ). Дощ, у цьому випадку, символізує зміни, нове життя, про які адресант просить адресата. Емоційний стан адресанта також висловлений і невербально: останній не просто піднімає руки до Бога, він активно рухає ними. Кінцевою інтенцією цієї дії є бажання бути почутим адресатом, звернути на себе увагу.

Отже, з огляду на вищесказане, можемо зробити висновок, що завдяки майстерному поєднанню вербальних та невербальних засобів у художньому мультимодальному тексті листа до Бога адресантом здійснюється потужний прагматичний вплив на адресата, посилюється емоційна насиченість тексту. Крім того, листу-пісні до Бога властива образність. Остання створюється за допомогою використання мультимодальних метафор і метонімій, а також ефекту крупного плану артефактів.

Перспективу розвитку порушеної проблематики вбачаємо у порівняльному вивченні текстів листів до Бога, написаних представниками різних лінгвокультур.

1. Бахтин М.М. Собрание сочинений: в 7 т. / М.М. Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – Т.5 : Проблема речевых жанров. – С. 159–206. 2. Кибрик А.А. Модус, жанр и другие параметры классификации дискурсов / А.А. Кибрик // Вопросы языкознания. – 2009. – № 2. – С. 3–21. 3. Кибрик А.А. Мультимодальная лингвистика / А.А. Кибрик [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ilingran.ru/kibrik/Multimodal@Cog_Studies_2010.pdf 4. Макарук Л.Л. Проблеми дослідження семіотично ускладнених текстів / Л.Л. Макарук. – Чернівці : Вид-во Чернівців. ун-ту, 2014. – С. 67–70. 5. Jewitt C. The Routledge Handbook of Multimodal Analysis / C. Jewitt. – London : Routledge, 2009. – 340 p. 6. Kress G.R. Multimodal Discourse: the modes and media of contemporary communication / G.R. Kress, T. van Leeuwen. – London : Edward Arnold, 2002. – 152 p. 7. O'Halloran K.L. Multimodal Text Analysis / K.L. O'Halloran, B.A. Smith. – New Jersey : Wiley-Blackwell, 2012. – 13 p. 8. Pauwels L. A Multimodal Framework for Analyzing Websites as Cultural Expressions / L. Pauwels. – Journal of Computer-Mediated Communication, 2012. – P. 247–265.

УДК 81'43

Я-КОНЦЕПТ У СИТУАЦІЯХ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Шумило Р.П. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Шевченко І.С.

Шумило Р.П. Я-концепт у ситуаціях самопрезентації в англomовному дискурсі. У статті розглядається провідне поняття буттєвого дискурсу – «Я-концепт» та визначаються лексичні засоби актуалізації «Я-концепту» у ситуаціях самовихвалення та самозасудження у дискурсі, роль цього концепту у стратегіях та тактиках самопредставлення у різних ситуаціях буттєвого дискурсу. Перелік концептуальних моделей метафоричного представлення «Я-концепту» розкриває корелятивні домени цього кореляту – ОДЯГ, ПОЛОЖЕННЯ, ЗДІБНОСТІ, ХАРАКТЕР, ВІК, що здатні до перетинів та накладання, порівнюючи об'єкт одночасно за параметрами кількох доменів.

Ключові слова: дискурс, комунікативна ситуація, стратегії, тактики, Я-концепт.

Шумило Р.П. Я-концепт в ситуаціях самопрезентації в англomовному дискурсі. В статье рассматривается одно из основных понятий бытийного дискурса – «Я-концепт» и определяются лексические средства актуализации

«Я-концепта» в ситуациях самовосхваления и самопорицания в дискурсе, роль этого концепта в стратегиях и тактиках самопредставления в разных ситуациях бытийного дискурса. Перечисление концептуальных моделей метафорического представления «Я-концепта» раскрывает коррелятивные домены этого коррелята – ОДЕЖДА, ПОЛОЖЕНИЕ, СПОСОБНОСТИ, ХАРАКТЕР, ВОЗРАСТ, которые способны пересекаться и накладываться, сравнивая объект одновременно по параметрам нескольких доменов.

Ключевые слова: дискурс, коммуникативная ситуация, стратегии, тактики, Я-концепт.

Shumylo R.P. Self-concept in situations of self-presentation in the English discourse. This paper considers Self-concept, a prominent concept of the discourse of existence. It also determines lexical means of implementation of the Self-concept in the self-praise and self-reproach situations of the discourse, the role of this concept in the strategies and tactics of self-presentation in different situations of the discourse of existence. The conceptual models list of metaphoric presentation of the Self-concept defines such correlative domains of this correlate as CLOTHES, POSITION, CAPACITIES, CHARACTER, AGE. They can overlap while comparing an object by several criteria simultaneously.

Key words: communicative situation, discourse, Self-concept, strategies, tactics.

У сучасній лінгвістиці все більше уваги приділяється вивченню різних типів дискурсу як когнітивно-комунікативного феномену [5; 2]. До найбільш розповсюджених та вагомих з точки зору комунікації в англomовному суспільстві належить буттєвий дискурс. Для лінгвіста особливої значущості набувають дискурсовісні концепти цього типу дискурсу.

В рамках буттєвого дискурсу виникають спроби повного розкриття внутрішнього світу людини, що характеризується точністю позначення понять чи уявлень. Це здійснюється різними шляхами: або смисловим переходом, композиційно-мовленнєвою формою якого є роздум, що є характерним для прямого буттєвого дискурсу, або шляхом смислового прориву, де спостерігається аналогічний чи алегоричний розвиток ідей через розповідь або опис, що є характерним для опосередкованого буттєвого дискурсу [3, с. 277].

У досліджуваному нами типі дискурсу індивід має найкращу можливість повного самовираження. «Я-концепт» у ситуаціях самопредставлення тут реалізується за допомогою застосування різних стратегій, найпоширенішими з яких, за нашими даними, є стратегії самовихваляння та самозасудження.

Наприкінці ХХ та на початку ХХІ століття мовознавцями здійснено дослідження дискурсивних стратегій та тактик (Горина О.В.), мовної особистості (Карасик В.І., Шаховський В.І., Касевич В.Б., Титова Є.В.,

Сухих С.А.), «Я-концепту» у ситуаціях самопредставлення (Кашкіна О.В., Красних В.В.), а також спроби аналізу окремих ситуацій – вихваляння (Гончар К.Л.) та самозасудження (Трофимова Н.А.).

Однак наразі недостатньо уваги приділяється вивченню стратегій та тактик застосування «Я-концепту» у сучасному англомовному дискурсі. Таким чином, актуальність дослідження полягає у застосуванні принципів і методів когнітивно-дискурсивної парадигми до вивчення такого важливого атрибуту ситуацій самопредставлення у буттєвому дискурсі як Я-концепт.

Метою дослідження є визначення особливості використання стратегій та тактик самопредставлення у різних ситуаціях буттєвого дискурсу.

Відповідно до мети визначено завдання дослідження:

1. На основі аналізу наукових джерел охарактеризувати поняття «буттєвий дискурс» та визначити провідні концепти англомовного буттєвого дискурсу.
2. Виявити лексичні засоби застосування «Я-концепту» у ситуаціях самовихваляння та самозасудження.
3. Установити засоби і способи застосування стратегій та тактик самопредставлення у різних ситуаціях буттєвого дискурсу.

Об'єктом дослідження є ситуації самопредставлення у сучасному англомовному буттєвому дискурсі. Предмет дослідження – «Я-концепт» у ситуаціях самопредставлення та провідні стратегії і тактики його актуалізації в англомовному буттєвому дискурсі.

Важлива складова ситуацій буттєвого дискурсу – це її учасники. У даній статті ми зокрема розглядаємо «Я-концепт» у ситуаціях самопредставлення мовця. Особливістю реалізації цього концепту є те, що індивід в комунікативній ситуації представляє себе з огляду на ту роль, що він відіграє у суспільстві, при чому надаючи собі позитивну чи негативну оцінку [4]. Психологічні засади людини зумовлюють емоційно забарвлене ставлення до власного «Я», отже дискурсивна актуалізація Я-концепта здебільш відбувається у ситуаціях самовихваляння [1, с. 13–15] та інколи – самозасудження. У художній літературі досить часто зустрічаються ситуації самовихваляння та самозасудження, що свідчить про їх середньостатистичний паритет.

Стратегія самовихваляння у порівнянні зі стратегією самозасудження має більш різноманітні способи вираження; наші дані свідчать, що вона втілюється у ситуаціях дискурсу за допомогою трьох тактик: тактики виклику, тактики самосхвалення із статичним і динамічним підтипами та тактики хвастощів. Стратегія самозасудження реалізується за допомогою тактики самозасудження, що має два підтипи: статичний і динамічний.

Крім цього обидві стратегії проявляються у поєднанні кількох тактик одночасно: для стратегії самовихваляння це поєднання статичного підтипу тактики самосхвалення з тактикою виклику та поєднання динамічного підтипу тактики самосхвалення із тактикою хвастоців. Що стосується стратегії самозасудження, то тут у тактиці самозасудження її статичний та динамічний підтипи здатні поєднуватися.

У досліджуваних стратегіях Я-концепт омовлюється здебільш займенниками першої особи однини (у переважній більшості випадків) або множини, а в поодиноких випадках – займенником третьої особи однини чи власним іменем (найменуванням себе на ім'я / прізвище).

Що стосується модальності досліджуваних висловлень, обом стратегіям притаманні як впевненість, так і невпевненість мовця, хоча найбільша ступінь впевненості мовця присутня у тактиках кидання виклику та хвастоців. Невпевненість здебільш утілена дієсловами умовного способу.

Тактики обох стратегій здатні реалізовуватися як мовними, так і немовними засобами. Перші включають використання різних частин мови з позитивним та негативним забарвленням, найчастіше – прикметників, модальних дієслів та прислівників; стилістично найбільш поширеним у статичних підтипах тактик самосхвалення та самозасудження виявилось порівняння. До останніх належать інтонація, гучність та тембр голосу мовця, його міміка, жести, поза та рухи.

За параметром адресованості стратегій самовихваляння та самозасудження, актуалізація «Я-концепту» у нашому матеріалі виявилась можливою як з боку чоловіків, так і жінок, при чому різна конфігурація рольових відносин мовців здебільш позначалась у виборі лексики.

Стратегії самовихваляння та самозасудження здатні поєднуватися та бути взаємопов'язаними, що засвідчує можливості адекватної самооцінки і представлення себе з різних сторін.

У різних тактиках стратегій самовихваляння та самозасудження розповсюдженим є стилістичний прийом порівняння себе з певним предметом / істотою, в якому джерелом порівняння слугують окремі якості людини. Здебільшого джерелом порівняння слугують корелятивні домени ОДЯГ, ПОЛОЖЕННЯ, ЗДІБНОСТІ, ХАРАКТЕР, ВІК, що здатні до перетинів та накладання, порівнюючи об'єкт одночасно за параметрами кількох domenів.

Таким чином «Я-концепт» в ситуаціях самопредставлення англomовного дискурсу застосовується здебільшого у стратегіях самовихваляння та самозасудження, що супроводжується використанням певних мовних та немовних засобів.

З огляду на сказане вище, можемо зробити висновок, що дослідження реалізації Я-концепту в різних ситуаціях самопредставлення англomовного

дискурсу є дуже важливим, адже воно розкриває особливості культури, ментальності, способи самовираження носіїв англійської мови. Ці положення, у свою чергу, надалі можуть бути використані у лекціях та на семінарських заняттях із теорії та практики перекладу англомовної художньої літератури з англійської мови, у практиці викладання англійської мови та перекладу у вищих навчальних закладах.

Перспективою розвитку порушеної у статті проблематики є розгляд можливостей впровадження отриманих висновків у процес академічного навчання.

Література

1. Гончар К.Л. Семантичні та комунікативно-прагматичні особливості самооцінних висловлень вихваляння : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 „Германські мови” / К.Л. Гончар. – Львів, 2010. – 20 с.
2. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : наукове видання / [Безугла Л.Р., Бондаренко Є.В., Донець П.М., Мартинюк А.П., Морозова О.І., Пасинок В.Г., Піхтовнікова Л.С., Солощук Л.В., Фролова І.Є., Швачко С.О., Шевченко І.С.] – Харків : Косманта, 2005. – 354 с.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
4. Лингвистический энциклопедический словарь : [гл. ред В. Н. Ярцева. – 2-е изд., доп.] – М. : Большая Российская Энциклопедия, 2002. – 709 с.
5. Schiffrin D. Approaches to Discourse / D. Schiffrin. – Oxford, Cambridge (Mass.), 1994. – 872 p.

УДК 81.111-26

ИГРА СЛОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ УИЛЬЯМА ШЕКСПИРА И СПОСОБЫ ЕЁ ПЕРЕВОДА НА РУССКИЙ ЯЗЫК

Щербакова Е.А.

(Белгородская область, Алексеевка, Россия)

Научный руководитель:

канд. филол. наук, доц. Афанасьева О.В.

Щербакова Е.А. Игра слов в произведениях Уильяма Шекспира и способы её перевода на русский язык. В данной статье представлена игра слов как языковое явление, рассмотрены некоторые особенности ее перевода, приведены примеры перевода игры слов с английского языка на русский на материале произведений Уильяма Шекспира.

Ключевые слова: игра слов, лексема, омонимия, перевод, стилистический прием.

Щербакова О.О. Гра слів у творах Уільяма Шекспіра та засоби її перекладу російською мовою. У цій статті представлено гру слів як мовне явище, розглянуто деякі особливості її перекладу, наведено приклади перекладу гри слів з англійської мови російською на матеріалі творів Уільяма Шекспіра.

Ключові слова: гра слів, лексема, омонімія, переклад, стилістичний прийом.

Shcherbakova E.A. Pun in W. Shakespeare's literature works and ways of its rendering into Russian. The article deals with a pun as a linguistic phenomenon, it's translation feature and the examples of pun translation from the English language into Russian on the material of William Shakespeare's works.

Key words: homonymy, lexeme, pun, stylistic device, translation.

Актуальность настоящего исследования определяется необходимостью изучения способов перевода игры слов с английского языка на русский. Объектом исследования стали лексические единицы, на базе которых создается игра слов. Предметом исследования являются особенности организации игры слов в английских художественных текстах, а именно в произведениях Уильяма Шекспира. Перспективностью работы является систематизация особенностей перевода игры слов с английского языка на русский.

Известно, что игра слов является одним из наименее освещенных вопросов как в западной, так и в российской риторике. Причины возникновения игры слов могут быть не только семантические, но и словообразовательные, фонетические, графические или синтаксические преобразования языковой формы, наличие семантического контраста между оппозитивными планами содержания не является обязательным критерием, достаточно лишь смысловой разорванности.

Понятие «игра слов» в различных справочниках и исследовательских работах трактуется неоднозначно, ее рассматривают как примыкающую к тропам семантическую структуру, как вид языковой игры, которая в свою очередь объединяет более конкретные стилистические фигуры, также относят к разряду «остроумных» выражений, обозначают миниатюрой и сопоставляют с жанровыми формами речи или прибавляют к ряду стилистических фигур и речевых приемов.

А.П. Сковородников дает такое определению игре слов: «это разновидность языковой игры с установкой на комический эффект, конструктивную основу которой составляют стилистические фигуры, опирающиеся на такие парадигматические отношения в лексике, как полисемия, омонимия, паронимия и антонимия» [4, с. 233]. В данном случае стилистический прием рассматривается как конструктивная основа игры слов, а также отражены составляющие, способствующие ее созданию: полисемия, паронимия или омонимия, как лексическая основа,

стилистические приемы как конструктивная основа, а также сама игра слов как вид языковой игры, который может выступать в качестве основы какой-либо жанровой формы.

Считается, что игра слов является основой, создающей особый контекст, который помогает осуществить принципы коммуникативности и понимания. Необходимость классифицировать случаи употребления игры слов возникла из-за его широкого употребления в ряде литературных жанров, а также в публичной речи. Общими критериями для построения классификации игры слов, могут являться: ее внутренняя сторона, функционирование в тексте и цель ее употребления. Существуют разные классификации игры слов.

Так С.И. Влахов в своих работах по переводу и переводоведению выделяет три уровня классификации игры слов:

1. Игра слов, основанная преимущественно на фонетической основе. Для данной группы характерно преобладание звуковой стороны над смысловой;

2. Игра слов, основанная преимущественно на фразеологической основе. В данном случае происходит обыгрывание отдельных компонентов устойчивых сочетаний;

3. Игра слов, основанная преимущественно на лексической основе. К данной группе относятся единицы, построенные на основных лексических категориях: обыгрывание целых слов или частей (корней, аффиксов), омонимов и антонимов, многозначности, а также на ряде других лексических категориях (антонимия, этимология, термины, имена собственные) [1, с. 293].

Также, несмотря на то, что данная типологизация является условной, она довольно полно учитывает все виды и формы игры слов, что позволяет представить их в определенном порядке, учитывая все особенности и возможности их воспроизведения.

Во многих литературоведческих справочниках игра слов не рассматривается как стилистическая категория, однако относится к разряду семантических фигур наряду с такими стилистическими приемами, как зевгма, климакс, антитеза, сравнение и оксюморон, хотя в «Литературном энциклопедическом справочнике» некоторые из них рассматриваются как тропы [2, с. 316].

Следует отметить, что существует мнение, что игра слов не относится ни к тропам, ни к риторическим фигурам и не является стилистическим приемом, так как это, в большей мере, особый жанр художественной речи.

Для игры слов наиболее привычной и естественной средой являются художественная, публицистическая и разговорная речь, а также игра слов имеет способность принимать в такие формы, как: публицистическое эссе,

философский трактат, при этом, не снижая, а наоборот подчеркивая и усиливая их значимость.

Помимо этого, существует мнение, что игра слов не используется в официально-деловом и собственно научном книжных стилях. Сюда входят протоколы, постановления, заявления, уведомления, требования, нормативные правовые документы и т.д.

Известно, что любой перевод, как письменный, так и устный это не просто замена одного языка другим, а сложный и многогранный процесс. В переводе сталкиваются традиции, различные культуры, характеры. Поэтому основной задачей переводчика является точность выражения мысли автора, при этом стараясь наиболее ясно передать различные авторские художественные приемы.

При переводе художественного текста переводчик сталкивается с рядом различных трудностей. Одной из них является перевод игры слов, так как в данном случае переводчику нужно правильно передать фонетическую или графическую форму подлинника, помимо этого часто приходится менять содержание на новое, если невозможно сохранить старое. В большинстве случаев переводчик стремится к буквальному переводу игры слов, однако получается это редко.

Для того, чтобы избежать трудностей и наиболее точно передать игру слов на русский язык, переводчики используют ряд определённых приемов. Основными приемами перевода считаются: опущение, компенсация и калькирование.

При опущении передача текста осуществляется путем простого перевода. При калькировании построение лексических единиц происходит по образцу соответствующих слов иностранного языка, при этом используется точный перевод значимых частей или заимствование отдельных значений слов. Что же касается компенсации, то данный прием является одним из вариантов достижения эквивалентности перевода на уровне всего текста. Чаще всего данный прием подразумевает замену переданного элемента подлинника аналогичным, или элементом, способным восполнить потерю информации и оказать сходное воздействие на читателя.

Следует отметить, что игра слов занимает особое место в произведениях Уильяма Шекспира, выполняя целый ряд различных функций. В его произведениях игра слов является средством передачи комических или наоборот серьезных диалогов, помогает подчеркнуть юмор и иронию, а также может служить средством изображения характеров героев.

Так яркий пример игры слов можно встретить в произведении Уильяма Шекспира «Много шума из ничего» (William Shakespeare “Much Ado About Nothing”).

– *Beatrice: “The count is neither sad, nor sick, nor merry, nor well: but civil, count; civil as an orange, and something of that jealous complexion”.* [5, с. 85]

В данном случае игра слов основана на омонимии слов “civil” и “Seville”. Следует заметить, что Севилья – город в Испании, который славится своими апельсиновыми садами. Как известно дерево севильского апельсина (померанца) имеет длинные, тонкие, острые колючки, а его плоды на вкус очень горькие. Тем самым автор сравнивает фрукт с характером героя, указывая на то, что граф является трудным человеком. В свою очередь, переводчики сравнивают героя с цветом апельсина. Так Т.Л. Щепкина-Куперник использует в своем переводе прием опущения:

– *Беатриче: «Граф ни печален, ни весел, ни болен, ни здоров. Он просто благопристойен, как апельсин, и такого же желтого цвета – цвета ревности».*

Также очень похожим является вариант перевода А.И. Кронеберга:

– *Беатриче: «Граф ни печален, ни болен, ни весел, ни здоров: он только нежен и желт как апельсин; а желтый цвет, известно, – цвет ревности».*

В трагедии Уильяма Шекспира «Гамлет» (William Shakespeare “The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark”), один из примеров игры слов основан на омонимии лексем “kin”, со значением «родня, родственник, семья» и “kind” в устаревшем значении «род, семейство», которую автор также использует как сокращенную форму от слова “kindred” с переводом на русский язык – «кровное родство, род, родственник» [3, с. 228].

– *Claudius: “... But now, my cousin Hamlet, and my son... ”*

– *Hamlet: [aside] “A little more than kin, and less than kind...”* [6, с. 73]

Следует отметить, что в своем переводе М.Л. Лозинский для передачи лексемы “kind” придерживается еще одного значения – «добрый, сердечный, любезный» [3, 228], и пользуется приемом опущения. Также в основе данного варианта перевода лежит полисемия.

– *Король: «... А ты, мой Гамлет, мой племянник милый...»*

– *Гамлет (в сторону): «Племянник – пусть; но уж никак не милый».*

Наиболее известным является перевод Б.Л. Пастернака, который также использует прием опущения:

– *Король: «... Ну, как наш Гамлет, близкий сердцу сын?»*

– *Гамлет (в сторону): «И даже слишком близкий, к сожаленью».*

Следует отметить переводы, выполненные князем К.К. Романовым и А.И. Кронебергом, которые придерживаются более дословного и детального перевода, используя при этом прием калькирования, и являются, по нашему мнению, наиболее подходящими:

-
- 1) – Король: «А что же Гамлет мой, племянник мой и сын?»
– Гамлет (в сторону): «Побольше, чем сродни, поменьше, чем родной»
(К.К. Романов)
- 2) – Король: «А ты, наш друг и сын, любезный Гамлет?»
– Гамлет (тихо): «Поближе сына, но подальше друга».
(А.И. Кронеберг)

Следующий пример взят из трагедии Уильяма Шекспира «Ромео и Джульетта» (William Shakespeare “Romeo and Juliet”).

– Romeo: “Not I, believe me. You have dancing shoes with nimble soles; I have a soul of lead” [7, с. 102]

В данном случае каламбур основан на омонимии лексем: “sole”, которая в русском языке имеет эквивалент «подошва, подметка, нижняя часть», и “soul” со значением «душа, дух, энергия» [3, с. 399]. Автор подчеркивает душевное состояние героя, играя данными значениями в разных по смыслу контекстах. В свою очередь переводчики старались найти приближенные и адекватные варианты перевода. Так наиболее подходящим мы считаем вариант Б.Л. Пастернака, который использует прием компенсации, что позволяет добиться наиболее приближенного перевода:

– Ромео: «Уволь меня. Вы в лёгких балных туфлях,
А я придавлен тяжестью к земле».

Еще один вариант перевода представлен А.А. Григорьевым, который также использует прием компенсации:

– Ромео: «Уволь! Вы в легких башмаках
И на ногу легки к тому же;
А у меня в душе свинец
И тянет книзу: где порхать мне?»

Также удачным можно считать перевод Т.Л. Щепкиной-Куперник. В данном случае переводчица прибегает к более дословному переводу, применяя при этом прием калькирования:

– Ромео: «О нет, вы в танцевальных башмаках
На легоньких подошвах; у меня же
Свинец на сердце: тянет он к земле
И двигаться легко не позволяет».

Еще один пример игры слов из трагедии «Ромео и Джульетта» мы можем встретить во фразе Ромео:

– Romeo: “Give me a torch: I am not for this ambling;
Being but heavy, I will bear the light.” [7, с. 89]

В данном случае каламбур основан на полисемии слова “light”, которое имеет не только значение «свет, фонарь, огонь, светило», но и «легкий, пустой» [3, с. 239]. Также следует отметить использование антонимичных

понятий: “heavy” в значении «тяжелый, мрачный, печальный» и “light” [3, с. 192]. Автор имел в виду, что главный герой понесет фонарь, так как он легкий. По нашему мнению Б.Л. Пастернак подбирает наиболее удачный перевод, используя прием опущения:

– *Ромео: «Тогда дай факел мне. Я огорчён и не плясун.
Я факельщиком буду».*

Также следует отметить перевод Т.Л. Щепкиной-Куперник, которая также пользуется приемом опущения:

– *Ромео: «Мне факел дайте: для весёлой пляски я слишком грустен;
я светить вам буду».*

В свою очередь А.А. Григорьев представляет более детализированный и дословный перевод, пользуясь приемом калькирования:

– *Ромео: «Дай факел мне. Я прыгать не намерен,
Душою мрачный, понесу я свет».*

Следует отметить, что зачастую обыгрываются многозначные слова, реалии и явления зарубежной культуры и быта, которые отсутствуют в русском языке, что вызывает наибольшую трудность при переводе. Однако переводчики стараются преодолеть их с помощью различных приемов. Таким образом, можно сделать вывод о том, что перевод игры слов является сложным и трудоемким процессом. При переводе главной задачей является полное понимание авторской идеи и способность творчески ее передать. Для переводчика важно сохранить художественные достоинства оригинала, так как особенностью является авторская игра слов с богатством смысловой значимости и функциональной нагрузки.

Литература

1. Влахов С.И. Непереводимое в переводе / С.И. Влахов. – М. : Международные отношения, 1980. – С. 293.
2. Квятковский А.П. Поэтический словарь / А.П. Квятковский ; [Изд. 2-е]. – М., 1966. – С. 316.
3. Мюллер В.К. Большой англо-русский и русско-английский словарь / В.К. Мюллер. – М. : «Дом Славянской книги», 2010. – С. 192, 228, 239, 399.
4. Сковородников А.П. Культура русской речи: Энциклопедический словарь-справочник ; [Под ред. Л.Ю. Иванова, А.П. Сковородникова, Е.Н. Ширяева и др.]. – М. : Флинта: Наука, 2003. – С. 233.
5. Shakespeare W. Much Ado About Nothing / W. Shakespeare. – М. : University of California, Los Angeles, 2011. – С. 85.
6. Shakespeare W. The Tragedy of Hamlet Prince of Denmark / W. Shakespeare. – М. : Penguin Books Ltd., 1997. – С. 73.
7. Shakespeare W. Romeo and Juliet / W. Shakespeare. – М. : Высш. школа., 2010. – С. 102.

**РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ
КОМУНІКАЦІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНФРОНТАЦІЙНОЇ
СТРАТЕГІЇ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ
ПОБУТОВОМУ ДИСКУРСІ**

Якубовська Г.С. (Харків)

Науковий керівник:

докт. філол. наук, проф. Солощук Л.В.

Якубовська Г.С. Роль невербальних компонентів комунікації у реалізації конфронтаційної стратегії у сучасному англomовному побутовому дискурсі. Статтю присвячено дослідженню використання невербальних компонентів у реалізації стратегії конфронтації у сучасному англomовному побутовому діалогічному дискурсі, аналізу їх значення під час комунікації.

Ключові слова: дискурс, побутовий дискурс, невербальні компоненти, конфлікт, стратегія конфронтації.

Якубовская А. С. Роль невербальных компонентов коммуникации в реализации стратегии конфронтации в современном англоязычном бытовом дискурсе. Статья посвящена исследованию использования невербальных компонентов в реализации стратегии конфронтации в современном англоязычном диалогическом дискурсе, их анализа и значения во время коммуникации.

Ключевые слова: дискурс, бытовой дискурс, невербальные компоненты, конфликт, стратегия конфронтации.

Yakubovskaya A. S. The role of non-verbal communication components in the implementation of confrontation strategy in modern English everyday discourse. The article investigates the usage of non-verbal components in the implementation of confrontation strategy in modern English everyday discourse, their analysis and value during the communicative process.

Keywords: discourse, everyday discourse, non-verbal components, conflict, confrontation strategy.

Процес спілкування є необхідним для інтерактивної комунікації, який пояснюється прагненням мовців отримати або передати нові знання, уміння, навички та почуття. Процес комунікації є головним чинником існування та розвитку суспільства. Запорукою успішної комунікації є дотримання співрозмовниками правил мовленнєвої і немовленнєвої поведінки, таких як повага до діалогічного партнера, його поглядів та інтересів, уникання можливих протиріч, конфліктів і суперечок. Процес комунікації здійснюється за допомогою вербальних та невербальних засобів мови. Довгий час невербальні засоби мовної комунікації розглядалися

лише з біологічної та психологічної точки зору, лінгвістів ця проблема мало цікавила. Незважаючи на численні праці лінгвістів (Ф.С. Бацевич [1], І.Н. Горелов [3], В.В. Красних [6], Г.Ю. Крейдлін [7], Л.В. Солощук [10], С.Ю. Тюрина [11] та інші), у яких досліджуються вербальні та невербальні засоби комунікації, ця проблема на сьогодні залишається не розв'язаною. Вербальні і невербальні засоби є невід'ємними компонентами процесу комунікації, адже вони доповнюють один одного, уточнюють, замінюють, створюють основу формування діалогічного інтерактивного спілкування мовців. Актуальність дослідження нашої роботи зумовлена вивченням конфліктного діалогічного дискурсу, що визначається як інтеракція з порушенням принципів комунікації та соціальних механізмів регуляції і координації. В його основі перебувають два комуніканти, що знаходяться в певних взаємовідносинах і мають певні наміри стосовно акту інтеракції.

Метою є встановлення ролі невербальних компонентів комунікації у процесі конфліктної інтеракції мовців. Мета передбачає реалізацію таких завдань:

- розглянути поняття «дискурс» та «побутовий дискурс»;
- узагальнити погляди лінгвістів на проблему вербальних і невербальних засобів комунікації;
- дати визначення поняттям «конфлікт» та «стратегія конфронтації»;
- уточнити значення невербальних компонентів комунікації у сучасному побутовому діалогічному дискурсі;
- проаналізувати взаємодію вербальних та невербальних компонентів комунікації у реалізації конфронтаційної стратегії у конфігураціях «ЧОЛОВІК – ДРУЖИНА», «БАТЬКИ – ДІТИ».

Об'єктом дослідження є невербальні компоненти комунікації у реалізації стратегії конфронтації в англомовному побутовому дискурсі. Предметом дослідження є структурно-семантичні та прагматичні особливості реалізації стратегії конфронтації у конфліктних ситуаціях в англомовному побутовому дискурсі.

Теорія дискурсу як прагматизованої форми тексту бере свій початок від концепції Е. Бенвеніста, де було розмежовано план розповіді та план дискурсу – мови, що привласнюється мовцем. Французький мовознавець чітко диференціював статичний план розповіді та динамічний план дискурсу, визначав дискурс як “будь-яке висловлення, що зумовлює наявність комунікантів: адресата, адресанта, а також наміри адресанта певним чином впливати на свого співрозмовника” [2, с. 276–279].

М.Л. Макаров, вважаючи синонімічними, взаємозамінними терміни “текст” і “дискурс” (відомо, спільними ознаками і тексту, і дискурсу виступають завершеність, цілісність, зв'язність, модальність, інтенційність, спосіб та сфера функціонування), все ж диференціює їх за опозиційними

параметрами: структурність – функціональність, продукт – процес, статичність – динамічність [8, с. 75–87].

Дослідження механізмів взаємодії вербальних та невербальних компонентів комунікації дає змогу проникнути у глибинні закони комунікативних процесів і застосовувати їх для здійснення ефективного впливу на комунікативних партнерів [1, с. 343].

Найсуттєвішими відмінностями між вербальними та невербальними компонентами є конкретність та стабільність вербальних одиниць, їх референція до абстрактних та конкретних об'єктів, понять та категорій. У той час як одиниці невербальної комунікації є більш нестабільними та варіативними, що відображається у власне компонентах та їх структуризації. Застосування невербальних компонентів не свідчить про недосконалість вербальної системи, а залежать від зовнішніх обставин та характеру комунікації. Невербальні одиниці зустрічаються на різних етапах спілкування та підсилюють емоційне та експресивне значення мовного компонента, надають довершеності повідомленню [1].

Використання невербальних засобів є невід'ємною частиною комунікативного акту, оскільки вони утворюють його самостійну підсистему. Дослідження невербальних засобів переважно концентрують увагу на їх функціях та взаємодії із вербальними компонентами та на їх властивостях творення дискурсу [10].

Актуальність використовуваного знання процесу спілкування й застосування цього знання у вербальній комунікації визначають механізми реалізації дискурсивної стратегії як когнітивно-комунікативні. Комунікативно актуальне концептуалізоване знання формує когнітивні підвалини відповідної дискурсивної стратегії – стратегії конфронтації (СК) [12, с. 109].

Отже, для того, щоб дати визначення конфронтаційної стратегії, нам необхідно розглянути обидва поняття з точки зору наукових досліджень, а саме поняття стратегії та конфлікту (конфронтації). І.Є. Фролова стверджує, що здатність індивіда використовувати мову для досягнення глобальних комунікативних цілей з опорою на загальні світоглядні орієнтири дозволяє трактувати стратегію як комунікативно-соціальну за своєю природою єдність чинників свідомості, мислення, мови / мовлення [12, с. 85]. Під дискурсивною стратегією, виходячи з набутків дискурсологічного досвіду, розуміємо комунікативний намір мовця, сформований на підставі використання суспільного досвіду для власних індивідуальних потреб і бажань, і мовну об'єктивацію цього наміру, що надає йому інтерактивного статусу через осмислення вербалізованого наміру усіма суб'єктами.

Оскільки поняття “конфронтація” є складовою конфлікту, необхідно розглянути саме цей феномен, адже на його вивчення спрямована увага

дослідників у руслі прагнення до поглибленого вивчення природи людини в усій багатоманітності форм її проявів.

Феномен конфлікту існував, відколи з'явилися перші спільноти людей. У повсякденні конфлікт сприймається як широке коло явищ: сімейна сварка, військові дії, дискусії в парламенті, зіткнення внутрішніх мотивів, боротьба власних бажань й обов'язків і багато іншого; прояв насильства в тій чи іншій формі. Повсякденний практичний конфліктологічний досвід наявний у кожного індивіда і саме він, як правило, визначає, яку стратегію обирає людина в конкретному конфлікті [4; 12].

Залежно від узгодженості або неузгодженості інтенціонального змісту реплік комунікантів, двома основними типами взаємодії стають кооперація і конфлікт. У класифікації діалогів Ф. Хундснуршер [13] обирає основним класифікаційним принципом узгодженість / неузгодженість інтересів комунікантів, на основі чого виділено односпрямовані та різноспрямовані типи дискурсів. При цьому як позитивні, так і негативні та нейтральні настанови в спілкуванні реалізуються перш за все невербально – дотриманням дистанції, мімікою, значущим мовчанням тощо [5].

Мовці прагнуть досягти власної мети, домінувати, саме це зумовлює використання конфліктно спрямованих стратегій, які характеризують їх комунікативну діяльність, як суперечку. Конфліктно спрямовані стратегії реалізують за допомогою певних тактик, які вербально та невербально оформлюються в діалогічному дискурсі. Дієвість використання тактик, досягнення комунікативної домінації залежить від ефективності та збалансованості використання каналів зв'язку [9]. У конфліктних ситуаціях англомовного побутового дискурсу можемо спостерігати велику кількість невербальних компонентів, а саме кінесичних, проксемічних та прородичних [10].

У наведеному прикладі чоловік вдається до використання кінесичних невербальних компонентів, це свідчить про те, що на відміну від жінок, чоловіки є менш емоційними, з точки зору застосування вербальних компонентів у конфліктних ситуаціях, тому істинні почуття можна виявити звертаючи увагу саме на невербальні компоненти:

- (1) *"Why do you despise yourself?" she asked, hardly knowing that she spoke as though she were continuing without a break the earlier conversation. He put down his book and observed her reflectively.*
"Because I loved you."
She flushed and looked away. She could not bear his cold, steady and appraising gaze (1, p. 214).

У цьому діалозі Кітті використовує тактику вимоги відповіді на запитання (*"Why do you despise yourself?" she asked, hardly knowing that she spoke as though she were continuing without a break the earlier conversation.*)

У свою чергу, її чоловік вдається до тактики демонстрації необхідності додержання зовні нейтральної лінії поведінки, про що свідчить кінесичний компонент (*his cold, steady and appraising gaze*), оскільки він не хоче демонструвати перед дружиною свої істинні почуття.

У нижче наведеному фрагменті Уолтер Фейн дізнається про те, що дружина йому зрадила, але він вербально цього не висловлює, він вдається до тактики демонстрації необхідності додержання нейтральної лінії поведінки, про що свідчить кінесичні (*His dark eyes, immobile and inscrutable, seemed preternaturally large*) та просодичні (*His voice sounded strange to her. It was raised on the last word in order to give his remark a casual air, but it was forced*) компоненти у його поведінці. Реакція Кітті, його дружини, свідчить про те, що у цій конфліктній ситуації вона також вдається до тактики демонстрації необхідності додержання нейтральної лінії поведінки, тобто невимушено розмовляти, аби її чоловік ні про що не дізнався, але через наявність кінесичного невербального компоненту (*Her lips trembled*), вона не могла сховати свою зраду:

- (2) *His dark eyes, immobile and inscrutable, seemed preternaturally large. He knew everything. "You're back early," she remarked. Her lips trembled so that she could hardly frame the words. She was terrified. She was afraid she would faint. "I think it's about the usual time." His voice sounded strange to her. It was raised on the last word in order to give his remark a casual air, but it was forced. He left the room. She was shattered* (2, p. 175).

Зазвичай, байдужість тону у конфліктних ситуаціях свідчить про незацікавленість партнера комунікації чи про навмисне дотримання певної лінії поведінки. Інтонаційне забарвлення висловлення, як правило, пов'язують з емоційністю. Емоційність інтонації має стратегічно важливе значення для визначення комунікативної значущості висловлення. Емоції, які переживає адресант, для адресата є додатковою інформацією, він бере її до відома, конструюючи подальший комунікативний процес [10]. Якщо ж адресат, наприклад, демонструє відсутність емоцій, байдужість і незацікавленість, то це ще більше виводить з себе адресанта і провокує більшу сварку чи конфлікт:

- (3) *"If a man hasn't what's necessary to make a woman love him, it's his fault, not hers."*
"Evidently."

His derisive tone increased her irritation. She felt that she could wound him more by maintaining her calm.

Kitty could more easily have coped with the situation if he had raved and stormed. She could have met violence with violence. His self-control was inhuman and she hated him now as she had never hated him before (1, p. 215).

Проаналізувавши приклади матримоніального дискурсу було зроблено висновок, що жінки є більш емоційними на відміну від чоловіків, жінкам притаманне використання тактик негативного оцінювання чи обвинувачення; виразного підкреслення незначущості чоловіка; вимоги відповіді на запитання щодо наведених фактів, для здійснення стратегії конфронтації. Жінки вдаються рідше до тактики демонстрації необхідності додержання певної лінії поведінки у конфліктних ситуаціях. Жінки у конфліктних ситуаціях використовують як вербальні, так і невербальні (кінесичні, просодичні, проксемічні) компоненти комунікації. Чоловіки намагаються уникати довгих напружених розмов та конфліктів. Вони частіше вдаються до тактики демонстрації необхідності додержання певної лінії поведінки та, на відміну від жінок, не схильні виражати свої емоції через вербальні компоненти комунікації. У конфліктних ситуаціях вони використовують невербальні компоненти (кінесичні, просодичні), які є більш виразними, тому саме на них необхідно звертати увагу.

Ініціаторами суперечок та конфліктів парентального дискурсу можуть бути як батьки, так і діти.

Нижче наведений яскравий приклад конфліктного спілкування між сином (JAMIE) та батьком (TYRONE). Син, маючи погані стосунки зі своїм батьком, удається до тактики звинувачення та критичного оцінювання його, обвинувачуючи його у тому, що він відмовляється знайти для свого іншого сина кваліфікованого лікаря, аргументувавши це тим, що у нього немає достатньої кількості грошей. Син вдається до використання вербальних (*Can't afford? You're one of the biggest property owners around, here; Because you always buy more instead of paying off mortgages. If Edmund was a lousy acre of land you wanted, the sky would be the limit*), та невербальних компонентів комунікації, а саме до просодичного (*contemptuously*) та кінесичного (*with a scornful shrug of his shoulders*) для реалізації обраної конфліктно спрямованої тактики:

(4) JAMIE: (*Contemptuously*) *Hardy only charges a dollar. That's what makes you think he's a fine doctor.*

TYRONE: (*Stung*) *That's enough. You're not drunk now. There's no excuse – (He controls himself – a bit defensively.) If you mean I can't afford one of the fine society doctors who prey on the rich summer people –*

JAMIE: *Can't afford? You're one of the biggest property owners around, here.*

TYRONE: *That doesn't mean I'm rich. It's all mortgaged –*

JAMIE: *Because you always buy more instead of paying off mortgages. If Edmund was a lousy acre of land you wanted, the sky would be the limit.*

TYRONE: *That's a lie. And you sneers against Doctor Hardy are lies! He*

doesn't put on frills, or have an office in a fashionable location, or drive around in expensive automobile.

JAMIE: (With a scornful shrug of his shoulders) Oh, all right. I'm a fool to argue. You can't change the leopard's spots.

TYRONE: (With rising anger) No, you can't. You've taught me that lesson only too well. I've lost all hope you will ever change yours. You dare tell me what I can afford? You've never known the value of a dollar and never will! (2, p. 16)

У свою чергу, батько використовує тактику докору та звинувачення, критичної оцінки дитини (*You've never known the value of a dollar and never will*), користуючись невербальними просодичний компонентами комунікації (*with rising anger; stung; he controls himself – a bit defensively*).

Дуже часто у конфліктних ситуаціях батьки використовують тактику психологічного впливу на дитину, особливо у випадках, коли думка дитини суперечить тому, що є правильним з точки зору батьків. Як правило, тактиці психологічного впливу притаманна наявність просодичних компонентів комунікації:

(5) *Consuelo commented about him after he left.*

"He's really a very nice man," Consuelo said quietly, admiring the lilac.

"Your father liked him a lot, and I can see why. I wonder why he never married."

"Some people don't," Annabelle said, looking unconcerned. "Not everyone has to get married, Mama" (3, p. 42).

Мати (Consuelo) намагається спонукати свою доньку скоріше вийти заміж, використовуючи невербальний просодичний компонент комунікації (*quietly*). Її дочка вдається до використання кінесичного невербального компоненту (*looking unconcerned*), який вказує на її незацікавленість.

Проаналізувавши приклади у конфліктно спрямованому парентальному дискурсі, ми дійшли висновку того, що як батьки, так і діти вдаються до великої кількості тактик конфронтації. Батьки є більш досвідченими у своїх життєвих позиціях, набір тактик є багатшим. Батькам притаманне використання тактик докору, звинувачення та тактики психологічного впливу на дитину найбільше. Вони вдаються до використання тактики критичного оцінювання, але не так часто як діти. Просодичний невербальний компонент відіграє найважливішу роль у реалізації цих тактик. Діти часто вдаються до тактики звинувачення та емпатичного перезапитування, цитування та повтору батьків. Як правило, ці тактики найчастіше супроводжуються кінесичними та просодичними невербальними компонентами комунікації. Дітям притаманне часте використання тактики критичного оцінювання батьків, їх життєвих позицій та стилю життя.

Невербальні компоненти комунікації відіграють провідну роль у конфліктно направлених матримоніальному та парентальному англомовно побутових видах дискурсу, адже вони є невід'ємними складовими у реалізації стратегії конфронтації. Уміння уважно спостерігати за невербальними реакціями співрозмовника та адекватно інтерпретувати їх стає джерелом інформації про істинні наміри комунікативного партнера.

Перспективним убаचाється вивчення засобів реалізації стратегії конфронтації в інституціональних типах дискурсу та в межах міжкультурних досліджень, коли учасники комунікації є представниками різних лінгвокультур.

Література

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : [Підручник] / Ф.С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М. : Прогресс, 1975. – 446 с.
3. Горелов И.Н. Невербальные компоненты коммуникации / И.Н. Горелов. – М. : Наука, 1980. – 103 с.
4. Гулакова И.И. Коммуникативные стратегии и тактики речевого поведения в конфликтной ситуации общения : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.01, 10.02.19 / И.И. Гулакова. – Орел, 2004. – 152 с.
5. Карасик В.И. Язык социального статуса / В.И. Карасик. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2002. – 334 с.
6. Красных В.В. Основы психолінгвістики и теории коммуникации / В.В. Красных. – М. : Гнозис, 2001. – 270 с.
7. Крейдлин Г.Е. Невербальная семиотика: язык тела и естественный язык / Г.Е. Крейдлин. – М. : Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с.
8. Макаров М.Л. Основы теории дискурса / М.Л. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
9. Рудик І.М. Вербальна і невербальна взаємодія у конфліктогенних діалогічних єдностях / І.М. Рудик // Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. – Вип. 17. – Філологічні науки, 2004. – С. 224–226.
10. Солощук Л.В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англомовному дискурсі : [монографія] / Л.В. Солощук. – Харків : Константа, 2006. – 300 с.
11. Тюрина С.Ю. Дискурс как объект лингвистического исследования [Электронный ресурс] / С.Ю. Тюрина. – Владимир, 2008. – Режим доступа : <http://www.vfnglu.wladimir.ru/files/netmag/v3/ar11.doc>
12. Фролова І.Є. Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі : [монографія] / І.Є. Фролова. – 2009. – 344 с.
13. Хундснуршер Ф. Основы, развитие и перспективы анализа диалога / Ф. Хундснуршер // Вопросы языкознания. – 1998. – № 2. – С. 38–49.

Список джерел ілюстративного матеріалу

1. Maugham W.S. The Painted Veil. – N.Y : Warner Books, 1993. – 304 p.
2. O' Neill E. Long Day's Journey into Night // Three American Plays. – Moscow : Progress Publishers, 1972. – P. 7–128.
3. Steel D. A Good Woman. – N.Y : Delacorte Press, 2008. – 336 p.

ЗМІСТ

Лаврінєнко К.П. ФОНЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КУБИНСЬКОГО ВАРІАНТУ ІСПАНСЬКОЇ МОВИ.....	3
Луїїнос Ж.В. ДРУЖИНА ЯК ДИСКУРСИВНА ОСОБИСТІСТЬ В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ: ВЕРБАЛЬНІ ТА НЕВЕРБАЛЬНІ АСПЕКТИ	7
Макаренко О.В. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ФРАНКОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ	12
Мамута К.Ю. ВНУТРІШНІЙ СВІТ ГЕРОЯ В ОПОВІДАННІ ВАН АНЬІ «КІНЦЕВА СТАНЦІЯ»	16
Матюха В.Г. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНСТРУЮВАННЯ ІНІЦІАЛЬНОГО ТА ЗАВЕРШАЛЬНОГО ЕТАПІВ АНГЛОМОВНОГО ПОБУТОВОГО ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ	20
Мельник Ю.О. СЕМАНТИЧНИЙ ПРОСТІР <i>ОДЯГ</i> , ВТІЛЕНИЙ В АНГЛІЙСЬКОМОВНІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ ХVІІІ–ХХІ СТ.	27
Миргород Т.В. КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ТВОРАХ Е.-Е. ШМІТТА	33
Мірошніченко К.В. ХРОНОТОПНИЙ ОБРАЗ ДОМУ У ТВОРЧОСТІ МАРГЕРІТ ЮРСЕНАР (на матеріалі романів «Алексіс» та «Спогади Адріана»)	41
Мосєв М.О. ІЄРОГЛІФІКА КИТАЙСЬКОЇ МОВИ. ЛОГОГРАФІЧНЕ ПИСЬМО	47

Неминуша М.С. АРХИТЕКТУРНИЙ ЕКФРАЗИС У РОМАНАХ Д. БРАУНА «ЯНГОЛИ І ДЕМОНИ» ТА Е. ФОРТЬЄ «ДЖУЛЬЄТТА»	53
Обол'янінова С.О. КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ АНГЛОМОВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИСКУРСУ	57
Паніна К.О. ФРАНЦУЗЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ІНШИХ МОВАХ СВІТУ	62
Пенцова В.О. ТЕРМІНОЛОГІЧНА АНТОНІМІЯ	66
Петрова І.В. КИТАЙСЬКА ПИСЕМНІСТЬ ЯК УСОБЛЕННЯ МЕНТАЛІТЕТУ КИТАЙСЬКОЇ НАЦІЇ	71
Погодін А. МОВНИЙ ІМІДЖ ДЖ. БУША В АНГЛОМОВНИХ ЗМІ	75
Проценко К.В. КОМПЛІМЕНТ ЯК АКТ ФАТИЧНОЇ МЕТАКОМУНІКАЦІЇ (на матеріалі роману Чарльза Діккенса “Пригоди Олівера Твіста”)	79
Сердюкова Я.В. КОНЦЕПТ «MYTHOS / МІФ» У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі тематичного поля громадсько-політичних відносин)	85
Сидоренко К.Е. ТВОРИ Х.Л. БОРХЕСА АРГЕНТИНСЬКОЇ ТЕМАТИКИ: ПОЕТИКА ТА ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	89
Слепенкова Ю.А. АПОСІОПЕЗНІ ВИСЛОВЛЕННЯ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	94

Філько А.Т. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЗНАЧЕНОЇ ФОРМИ ДІЄСЛОВА З ФРАНЦУЗЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	99
Хоботова О.Є. РІЗНОВИДИ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ОБРАЗУ «NATIVE AMERICAN» В ТВОРАХ АМЕРИКАНСЬКИХ АВТОРІВ	104
Ходькина К.Е. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СЛЕНГА СОЦИАЛЬНОГО НАПРАВЛЕНИЯ В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	109
Холодило О.В. РОЛЬ ЖІНОЧИХ ОБРАЗІВ У П'ЄСІ ЛАО ШЕ «ЧАЙНИЙ БУДИНОЧОК»	113
Чайка Г.О. НАВЧАННЯ НАВИЧКАМ ПИСЬМОВОЇ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ (для технічних спеціальностей)	118
Череватенко Т.А. КАРТИНА СВІТУ У РОМАНІ ЛАО ШЕ «ЗАПИСКИ ПРО КОТЯЧЕ МІСТО» У ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ	123
Чорненький О.Ю. ІНТЕРПРЕТАТИВНА ІНФОРМЕМА В ПІСЕННО- ДРАМАТИЧНОМУ ДИСКУРСІ (на матеріалі британської групи «HURTS»)	128
Шванке Е.А. СЛЕНГІЗМИ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ МОЛОДІЖНОМУ ДИСКУРСІ	134
Шитєєва О.О. ПРАГМА- ТА СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУЧАСНОГО АМЕРИКАНСЬКОГО ІНАВГУРАЦІЙНОГО ДИСКУРСУ	139

Штангей С.Г. ЛИСТИ ДО БОГА ЯК ЖАНР (на матеріалі художніх та нехудожніх англомовних текстів)	144
Шумило Р.П. Я-КОНЦЕПТ У СИТУАЦІЯХ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	148
Щербакова Е. А. ИГРА СЛОВ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ УИЛЬЯМА ШЕКСПИРА И СПОСОБЫ ЕЁ ПЕРЕВОДА НА РУССКИЙ ЯЗЫК	152
Якубовська Г.С. РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ КОМУНІКАЦІЇ У РЕАЛІЗАЦІЇ КОНФРОНТАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ У СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ ПОБУТОВОМУ ДИСКУРСІ	159

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ДОСЛІДЖЕННЯХ СТУДЕНТІВ

Збірник статей
Випуск 11, частина 2

Українською, російською, англійською, німецькою, французькою,
китайською мовами

Відповідальний за випуск: Оніщенко Н.А.
Технічний редактор: Зябченко Л.П.
Тексти подано у авторській редакції

Підписано до друку 19.06.2015. Формат 60 x 84 1/16.

Папір офсетний. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. 8,53. Обл.-вид. арк. 9,92.

Тираж 50 прим. Ціна договірна.

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Надруковано ФОП Сверделов М.О.

м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 24, корп. А, кв. 33.

Тел.: 755-00-23

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ВОО № 971661 від 13.12. 2005.

